

Ο ΜΕΝΤΩΡ.

ΙΟΥΛΙΟΣ 1870.

ΤΕΥΧΟΣ ΙΑ΄.

‘Ο μὴν Ἰούλιος.

‘Ο μὴν οὗτος εἰς τὸ Ἀλβανικὸν μηνολόγιον ἐκαλεῖτο Quintilis, καὶ ἦτο, κατὰ τὴν σημασίαν τοῦ ὀνόματος, ὁ πέμπτος μὴν τοῦ ἐνιαυτοῦ, συνισταμένου ἀπὸ δέκα μόνον μῆνας, ἀνίστους πολὺ κατὰ τὸ μῆκος, διότι οἱ μὲν περιεῖχαν τριάκοντα ἕξ, οἱ δὲ δεκαεξ ἡμέρας. ‘Ο Ρωμύλος ἐξίσασε τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν, δώσας εἰς τοὺς μῆ-

νας, ἐνσλλάξ, τριάκοντα· ἀλλὰ δὲν ἐκνόνιτε τὰς εἰς τὸ Ἀλβανικὸν μηνολόγιον ἀναπληρωτικὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἡμέρας. Ὁ Νουμᾶς ἐσχημάτισεν ἐξ αὐτῶν δύο ἄλλους μῆνας, τὸν μὲν εἰκοσιεννέα, τὸν δὲ εἰκοσιακτῶ ἡμερῶν, τοὺς ὁποίους ἔταξε πρὸ τοῦ Μαρτίου, κάμων τὸ ἔτος ν' ἀρχίζῃ τὴν πρώτην Ἰανουαρίου· καὶ οὕτω ὁ Ἰούλιος ἔγινεν ὁ ἔβδομος μῆν τοῦ ἐνιαυτοῦ, μολονότι ἐφύλαττε τὸνομα Quintilis, Πέμπτος, ἕωσοῦ ὁ Μάρκος Ἀντώνιος μετωνόμασεν αὐτὸν Ἰούλιον, πρὸς τιμὴν τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος, καὶ εἰς τὴν παντοτεινὴν ἀνάμνησιν τῆς ὁποίας εἶχε κάμειν εἰς τὸν κόσμον εὐεργεσίας, διορθώσας τὴν μέχρι τότε συγκεχυμένην καὶ ἄτακτον μέθοδον τοῦ διαιρεῖν τὸν ἐνιαυτόν.

Τὴν 11—23ην ἐμβαίνει ὁ ἥλιος εἰς τὸν Λέοντα· ὅθεν, εἰς τὰς πλειοτέρας ἀλληγορικὰς παραστάσεις τοῦ μηνὸς τούτου εἰκονίζεται καὶ λέων. Τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τὴν 21ην ὀνομάζεται Κυνάδες ἡμέραι, καθότι ὁ εἰς τὸν ἀστερισμὸν τοῦ Μείζονος Κυνὸς λαμπρὸς ἀστὴρ, ὁ καλούμενος Σείριος ἢ Κύων, συνανατέλλει μὲ τὸν ἥλιον περὶ τὸν καιρὸν τοῦτον. Οἱ ἀρχαῖοι ἐνόμιζαν ὅτι ἡ κακοήθης ἐπιρροὴ τοῦ ἀστέρος τούτου, εἰς συζυγίαν ὄντος μὲ τὸν ἥλιον, ἔκαμνε τὴν θάλασσαν νὰ βράζῃ, τὸν οἶνον νὰ ὀξυνίζῃ, τοὺς σκύλους νὰ λυσσάζωσι, καὶ ὅλα τὰ λοιπὰ ζῶα νὰ χαυνώνωνται, ἐνῶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐπήνεγκε πυρετούς καὶ ἄλλας κακοήθεις ἀσθενείας· τῶρα διεσκευάσθησαν μὲν αἱ ὑπερβολικαὶ αὗται καὶ ἀτοποι ἰδέαι, ἀλλ' εἰσέτι διαλογιζόμεθα μὲ τρέμον τῶν Κυνάδων ἡμερῶν εἴτε κυνικῶν καυμάτων τὴν θερμότητά.

Τὰ πραγματικὰ αἷτια τῆς καταστάσεώς μας (1).

« Χρόνος εἶνε εἰς πάντα, » λέγει ὁ σοφὸς Σολωμῶν, καὶ « καιρὸς παντὶ πράγματι ὑπὸ τὸν οὐρανόν. Καιρὸς τοῦ γεννᾶσθαι καὶ καιρὸς

(1). Ὁμιλία ἀπαγγελθεῖσα ἐν τῷ Συλλόγῳ «Ὁ Ἑλικῶν» ὑπὸ Ἀντωνίου Δ. Πεζάρου.

τοῦ ἀποθνήσκειν· καιρὸς τοῦ φυτεῦσιν, καὶ καιρὸς τοῦ ἐκριζῶναι τὸ πεφυτευμένον. Καιρὸς τοῦ ἀποκτείνειν καὶ καιρὸς τοῦ ἰατρεύειν· καιρὸς τοῦ καταστρέφειν, καὶ καιρὸς τοῦ οἰκοδομεῖν. Καιρὸς τοῦ κλαίειν καὶ καιρὸς τοῦ γελᾶν· καιρὸς τοῦ πενθεῖν καὶ καιρὸς τοῦ χορεύειν. » Καὶ ταῦτα μὲν γενικὰ. Ἄν δὲ στρέψωμεν τὰ βλέμματα ἡμῶν πρὸς ἡμᾶς αὐτούς, δηλ. πρὸς τὸ πολυταθὲς ἡμῶν καὶ δύστηνον ἔθνος, καὶ μετρήσωμεν τὸν καιρὸν τῆς εὐπραγίας καὶ τοῦ πένθους αὐτοῦ, ὁ τοῦ πρώτου πρὸς τὸν δεύτερον λόγος ἔσται σχεδὸν ὡς ὁ τοῦ μηδενὸς πρὸς τὸ ὄλον. Πλὴν πόθεν ἡ ἀκατάπυστος αὕτη δυσπραγία; Διατί νὰ μὴ βλέπωμεν καὶ ἡμεῖς Θεοῦ πρόσωπον, κατὰ τὴν κοινὴν παροιμίαν, ἀλλὰ νὰ ἡμεθα καταδεδικασμένοι εἰς ἀέναον πένθος καὶ ἐξευτελισμὸν; Οὐδὲν τὸ ἄνευ αἰτίου ὑπάρχον. Ἐνώπιον τοῦ αἰτίου τούτου ὅμως τοσοῦτον ἐσυνειθίσκαμεν νὰ ἀποστρέφωμεν τὴν κεφαλὴν μας, ὥστ' εὐπὸ μὲν τῶν πολλῶν νὰ θεωρῆται προδότης ὁ καὶ ἀπλῶς περὶ αὐτοῦ λόγον ποιούμενος, ὑπὸ δὲ τῶν ὀλίγων ἡ τοιαύτη κατὰστασις νὰ ἐκλαμβάνηται ὡς πληγὴ ἀνίκατος. Καὶ πραγματικῶς πᾶσα πληγὴ παραμελουμένη δὲν θαίνει πρὸς θεραπείαν, ἀλλὰ πρὸς βρομεράν, πρὸς θανατηφόρον γάγγραιναν. Κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας ἐβδωμάδας τὸ ἐν Ὀρωπῷ ἀποτρόπαιον ὄραμα συγκινήσαν ἅπαντα τὸν πεπολιτισμένον κόσμον ἔστρεψε πρὸς ἡμᾶς πάντων τὰ βλέμματα καὶ τὴν προσοχήν. Ἡνοίξε δι' ἡμᾶς πάντων τὰ στόματα, καὶ οἱ μὲν ὑβρίζουσι, χλευάζουσι, ἐμπαίζουσι, οἱ δὲ συμπάσχουσι πρὸς ἡμᾶς. Καὶ τοὺς μὲν πρώτους ἂν ἀνθυβρίσωμεν, ἂν ἀντιχλευάσωμεν, ἂν ἀντεμπαίξωμεν, οὐδὲν ὠρελούμεθα· πρὸς δὲ τοὺς δευτέρους ἂν στρέψωμεν βλέμματα εὐγνωμοσύνης, δεικνύομεν μὲν ὅτι δὲν εἴμεθα ἀναίσθητοι, ἀλλὰ καὶ δὲν φρινόμεθα ἀντάξιοι τῆς ἑαυτῶν συμπαθείας, «Ναί, δυνατὸν νὰ μᾶς εἴπωσι, χαιρομεν βλέποντες ὑμᾶς εὐγνώμονας, ἀλλὰ προτιμῶμεν νὰ ἐξάξῃτε ἡμᾶς τῆς δυσχεροῦς θέσεως τοῦ συμπάσχειν μετ' ὑμῶν » καὶ θὰ ἔρωσι δικαίον. Ὑπὸ τῆς σκέψεως ταύτης κινούμενοι αἱ νουνεχέστεροι ἐκ τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἤρξαντο τυξήτου τες περὶ τοῦ κακοῦ ὅπερ ἀπαιτεῖ σύντονον καὶ ταχεῖαν τὴν θεραπείαν. Ὡς μέλη ὅθεν τοῦ πολυπαθοῦς καὶ πλήμονος τούτου ἔθνους φρονούμεν ὅτι αἱ περιστάσεις εἰς οὐδὲν ἄλλο ἐπιτρέπουσι νὰ ἐνδιαιτρηθῶμεν

τὸν καιρὸν, ἢ ρίπτοντες βλέμμα ἐπὶ τοῦ θλιβεροῦ αἰτίου τῆς ἡμῶν δυσπραγίας. Διὰ τὸ μὴν εἰσέλθωμεν ὅμως ἐντὸς τοῦ λαθυρίνου τούτου ἀνευ ὁδηγοῦ καὶ ἀποπλανηθῶμεν ἐντὸς αὐτοῦ, λάθωμεν ὡς τοιοῦτον τὸν μέγαν καὶ ἀθάνατον ἀδουῶχα τὸν πολλα σκεφθέντα, πολλὰ προτείναντα, καὶ πολλὴν κατορθώσαντα τὴν ἐφαρμογὴν, τὸν ἀθάνατον Κοραῖν (1), εἰς ὃν καὶ χρεωστοῦμεν κατὰ μέγα μέρος τὴν ἐκ τῆς παντελοῦς ἡμῶν νάρκης ἀνάυψιν.

« Δὲν εἶνε ἀμφιβολία, λέγει οὗτος, ὅτι εἰς ἡμᾶς τὴν σήμερον ἡ ἀληθῆς ἠθικὴ τοῦ Χριστοῦ ἀρρωστεῖ βαρυτάτην ἀρρωσίαν, εἰς ἧν οὐδὲ τοὺς δυτικούς Χριστιανούς καὶ πνέει τὰ λοιθία· εἰς ἡμᾶς διὰ τὴν προξενηθεῖσαν ἀπαιδευσίαν, εἰς δὲ τοὺς Δυτικούς, διότι αὐτὴ ἡ λεγόμενη κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας τῶν ἠρωώστησε πρώτη· καὶ τῆς κεφαλῆς αἱ ψυχικαὶ ὡς καὶ αἱ σωματικαὶ ἀσθένειαι εἶνε αἱ κινδυνωδέστεραι. Ἀπολακτίσασα τὴν θεμελιώδη ἐντολήν, τὴν ὅποιαν ὁ Χριστὸς παρήγγειλεν εἰς τοὺς μέλλοντας νὰ τὸν διαδεχθῶσι προεστῶτας τῆς Ἐκκλησίας « Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου », ἐτόλμησε νὰ προσκολληθῆ εἰς τὴν χριστιανικὴν πατρικὴν προστασίαν καὶ κοσμικὴν ἐξουσίαν, νὰ συγκροτήσῃ Ἱεροβασιλικὴν αὐλὴν μὲ ὑποδυναστας ἱερωμένους αὐλικούς πολλούς, οἱ ὅποιοι ἐξ ἀνάγκης διὰ νὰ κρατῶσι καὶ νὰ τρέφωσι τὴν ἐξουσίαν, ἐπενόησαν νὰ κάμωσι « πορισμὸν τὴν εὐσέθειαν, » ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος, νὰ τρέφωσι τὴν ἀπαιδευσίαν τῶν λαῶν μὲ διδασκαλίαν ἀντιχριστιανικὰς καὶ νὰ ἐρεθίζωσι τοὺς κοσμικούς δυναστας κατ' αὐτῶν, μὲ πρόφασιν ὅτι οἱ λαοὶ δὲν ὑποτάσσονται, ἂν δὲν κυβερνῶνται μὲ ράβδον σιδηρᾶν.

« Ὅστις ἀμφιβάλλει περὶ τούτων, ἄς ἐξετάσῃ τὴν ἱστορίαν καὶ τὰς κατὰ τὸν μεσαιῶνα πράξεις τῶν Ἱερωμένων Ἀνατολικῶν καὶ Δυτικῶν, καὶ ἄς τὰς παραβάλλῃ μὲ τὰς ἐσχάτως κινηθείσας εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν λοιπὴν Εὐρώπην ταραχάς. Κατ' ἄλλο δὲν διαφέρουν ἀπὸ ταύτας ἐκεῖναι, πλὴν ὅτι οἱ τότε ταραχοποιοὶ ἦσαν τόσον ἰσχυρότεροι, ὅσον ἦτο πλειοτέρα ἡ ἀπαιδευσία τῶν λαῶν· οἱ δὲ σύγχρονοί μας δεικνύονται τόσον ταραχωδέστεροι, ὅ-

(1). Ἴδε τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἐν σελ. 40.

» σον μεγαλείτερον φόβον ἐμπνέει εἰς αὐτοὺς ὁ κύριεύσας τοὺς λαοὺς ἔρως τῆς παιδείας καὶ τῆς ἐλευθερίας.

« Ὁ Χριστιανισμὸς σήμερον, ὡς τὸν διδάσκουν αὐτοί, κατήντησεν εἰς ἀληθῆ Φαρισαϊσμόν. Τῆς νέας Διαθήκης τὰ παραγγέλματα μετεμορφώθησαν εἰς μαγικάς ἐπιφάσεις, τὰς ὁποίας ἀρκεῖ ν' ἀναγινώσκη ἢ ν' ἀκούῃ ὁ χριστιανὸς διὰ νὰ ὠρελῆται ἀπὸ αὐτάς.

« Οὕτως ἀνεγίνωσκον καὶ ἐδίδασκον τοὺς μαθητάς των νὰ ἀναγινώσκωσι τὴν παλαιὰν Διαθήκην οἱ Φαρισαῖοι, ἕως νὰ συρράπτωσι τὸν Δεκάλογον εἰς πιττάκια, ὀνομάζοντες αὐτὰ φυλακτήρια, καὶ νὰ τὰ στολιζῶνται, συνεριζόμενοι τίς ἄλλος ἄλλου νὰ τὰ φέρῃ πλατύτερα, ὡς τοὺς ἐλέγχει περὶ τούτου αὐτὸς ὁ Χριστὸς « Πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιῶσι πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις· πλατύνουσι δὲ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν κτλ. »

« Μὲ τοιαῦτα φυλακτήρια ἐδιδάσκετο ὁ χριστιανισμὸς καθ' ὅλον σχεδὸν τὸν μεσαιῶνα κατὰ μίμησιν τῶν ἐθνικῶν καὶ Φαρισαϊκῶν φυλακτηρίων. Ὁ Ἱερώνυμος, πατὴρ τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος, ὀνειδίζων δι' αὐτὰ τοὺς Ἰουδαίους, ἐλεεινολογεῖ ἐνταύτῳ καὶ πολλοὺς συγχρόνους τοῦ χριστιανούς, στολιζομένους φυλακτήρια κατὰ μίμησιν τῶν Ἰουδαίων· « Τοῦτο (λέγει) μέχρι τῆς σήμερον δὲν παύουν τὰ δεισιδαίμονα γυναικάρια νὰ πράττωσι καὶ μεταξύ μας, μὲ μικρὰ εὐαγγελίου τομιῖα, μὲ τὸ σταυροῦ τὸ σύλον, καὶ μὲ ἄλλα παρόμοια πράγματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν μὲν ζήλον Θεοῦ, ἀλλ' ὄχι κατ' ἐπίγνωσιν. » Τοιαῦτα λέγουν κατὰ τῆς δεισιδαιμονίας τῶν φυλακτηρίων καὶ οἱ σύγχρονοι τοῦ Ἱερωνύμου, ὁ μέγας Βασίλειος καὶ ὁ Χρυσόστομος.

« Περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους βλέποντες οἱ πατέρες τὴν προχώρησιν τοῦ κακοῦ, ἐκρίναν ἀναγκαῖον νὰ τὸ ἐμποδίσωσι καὶ μὲ ἐκκλησιαστικὰ ἐπιτίμια, ὡς φαίνεται ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ 397 ἔτος συγκροτηθεῖσαν ἐν Λαοδικείᾳ σύνοδον, τῆς ὁποίας ὁ τριακοστὸς ἔκτος κανὼν λέγει· « Οὐ δεῖ ἱερατικούς ἢ κληρικούς μάγους ἢ ἐπαοιδούς εἶναι ἢ μαθηματικούς (1), ἢ ἀστρολόγους, ἢ ποιεῖν τὰ λε-

(1). Μαθηματικούς ὠνόμαζαν τότε τοὺς δογματίζοντας καὶ διδάσκοντας ὅτι τὰ οὐράνια σώματα κυβερνῶσι τὸ πᾶν καὶ ὅτι κατὰ

» γόμενα φυλακτήρια, αἰνα ἐπί δεσποτήρια τῶν ψυχῶν αὐτῶν.
 » τοὺς δὲ φοροῦντας ρίπτεσθαι ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἐκελεύσαμεν.»
 » Μ' ὅλα ταῦτα ἡ δεισιδαίμονια, ἀντὶ νὰ παύσῃ, ἐπρόβαινεν ἀπὸ
 » τὰ κακὸν εἰς τὸ χειρότερον.

» Καὶ πῶς ἦτο δυνατόν νὰ παύσῃ. ἀφοῦ οἱ διδάσκαλοι τῆς δει-
 » σιδαίμονιας ἦσαν, ὡς μαρτυρεῖ ὁ κανὼν τῆς Συνόδου, ἀπὸ τοὺς
 » Ἱερωμένους; Τούτων συνδιδάσκαλοι ἔγειναν καὶ αὐτοὶ οἱ Γραι-
 » κορωμαῖοι αὐτοκράτορες. Ἀπὸ τὴν αὐτὴν αὐτῶν δὲν ἔλειπε
 » ποτὲ καὶ τὶς λαοπλάνος, ἀξίωμα καὶ ὄνομα φέρων Ἀστρολόγου,
 » τὸν ὁποῖον ἐσυμβουλεύετο ὁ αὐτοκράτωρ εἰς ὅλας του τὰς πράξεις
 » καὶ τὰς ἐπιχειρήσεις, ἀκόμη καὶ εἰς τὰς σωματικὰς του ἀσθενείας.
 » Διότι καὶ τοῦ σώματος αἱ ἀσθενεῖαι ἐπιστεύοντο αἱ πλειότεραι
 » δαιμονίων ἐνεργήματα, ἡ θεραπεία τῶν ὁποίων ἐχρειάζετο ἐξορ-
 » κισμούς, ἐπιφθᾶς καὶ φυλακτήρια.

» Καὶ οἱ ἐξορκισμοὶ δὲν ἐγίνοντο ἀπὸ μόνους τοὺς λεγομένους καὶ
 » πιστευομένους μάγους· αὐτοὶ οἱ κατ' ἐπαγγελίαν ἱατροὶ ἐπίστευον
 » καὶ κητέπειθον τοὺς ἀσθενεῖς νὰ πιστεύωσιν ὅτι τοὺς ἰάτρουσιν μὲ
 » γεγραμμένους καὶ περιδεδεμένους εἰς τὸν τράχηλον, τὰς χεῖρας ἢ
 » τοὺς πόδας, ἐπιφθᾶς, ἀπὸ ρήσεις τῆς Παλαιᾶς ἢ τῆς Νέας Διαθή-
 » κης, ἢ ἀπὸ λέξεις ἀσήμευς, συνωδευμένας ἀτεθῶς μὲ αὐτὸ τοῦ
 » Θεοῦ τὸ ὄνομα. Τοιαύτης ἐπιφθᾶς μετεχειρίζετο ὁ Ἱατρὸς τοῦ
 » μεγάλου Θεοδοσίου, Μάρκελλος ὁ Ἐμπειρικός. Ὁ πολὺ σφρότε-
 » ρος τοῦ Μαρκέλλου τὴν ἱατρικὴν Ἀλέξανδρος ὁ Τραλλιανὸς ἐξώρ-
 » κιζε τὴν ποδᾶγραν μὲ λόγους συνδεδεμένους μετὰ τῆς ρίζης τοῦ
 » ὑοσκυάμου εἰς φυλακτήριον. « Ὁρκίζω σε τὴν ρίζαν κατὰ τῶν ἀ-
 » γίων ὀνομάτων Ἰαῶ, Σαθαῶθ, Ἐλωῖ, Ἀδωναὶ κτλ. Ἄλλοτε ἤρ-

τὴν κίνησιν τούτων διοικεῖται ὁ κόσμος. Οἱ λαοπλάνοι οὗτοι ἀπὸ
 τὴν σύμπτωσιν τῆς γεννήσεως τινὸς μὲ τὴν κίνησιν ἢ θέσιν τοῦ δει-
 νος ἢ δεινὸς ἀστέρος ἐπροφήτευσαν τὴν μέλλουσαν αὐτοῦ τύχην. Οἱ
 τοιοῦτοι ἐλέγοντο καὶ Ἀστρολόγοι καὶ Γεννεθλια-
 κοί· πρὸς δὲ καὶ Χαλδαῖοι, διότι ἀπὸ τοὺς Χαλδαίους πρῶ-
 τος ἐσπουδάσθη ἡ ἀστρονομία ἔπειτα καὶ ἡ ἀστρολογία.

» κεῖτο εἰς φωνὰς καὶ λέξεις ἀσήμευς, ὁποῖαι ἦσαν « Ἰαῶ, Ἀζῶρ,
 » Ζυῶν κτλ. »

» Ἀπὸ τοιοῦτον χριστιανισμὸν Αὐτοκράτορων, Κληρικῶν, αὐ-
 » τῶν τῶν Ἱατρῶν, εὐκόλως συμπεραίνεται ὁποῖος ἔπρεπε νὰ ἦνε
 » ὁ χριστιανισμὸς τοῦ κοινοῦ λαοῦ. Καὶ τοῦτο ἠνύθει ὁ Χριστὸς λέ-
 » γων « Πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἄρα εὐρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ
 » τῆς γῆς; » Δὲν τὴν ἐδιδάσκετο πλέον ὁ λαός, ὡς τὴν διδάσκει τὸ
 » Εὐαγγέλιον, ἐστηριγμένην εἰς τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης καὶ τὴν
 » εἰσόνονον δικαιοσύνην, ἀλλ' ἐνόμιζεν ὅτι καὶ μόνον ἀκούων τὸ Εὐαγ-
 » γέλιον, ἢ καὶ φέρων αὐτό, ἢ καμμίαν αὐτοῦ ρῆσιν, ὡς φυλακτῆ-
 » ριον εἰς τὸν κόλπον του, ἠδύνατο νὰ ἰατρεύσῃ καὶ τὰς σωματικὰς
 » καὶ τὰς πολλὰς τῆς ψυχῆς του ἀσθενείας, ἀκόμη καὶ νὰ προφυλάξῃ
 » ἀπὸ φυσικὰς φθορᾶς καὶ αὐτὰ του τὰ κτήματα. Προφυλακτικὸν
 » ἀσφαλῆστατον π.χ. ἵνα μὴν ὀξυνίσῃ ὁ οἶνος παρηγγέλλετο ἢ ἀπὸ
 » τὸν 34 ψαλμὸν ρῆσις « Γεύσασθε καὶ ἴδετε ὅτι χρηστός ὁ Κύριος! »
 » ἐπιγεγραμμένη εἰς τὸ σκέπασμα τοῦ πίθου. (Ἰδὲ Γεωπ. VII, 14).

» Καὶ ἐπειδὴ τὰ λόγια τῆς Νέας Διαθήκης, ὡς καὶ τῆς Παλαιᾶς,
 » ἐπιστεύοντο ὡς ἔχοντα τὴν αὐτὴν δύναμιν μὲ τῶν ἐθνικῶν τὰς ἐπιφ-
 » θᾶς καὶ τὰ φυλακτήρια. ἐπόμμενον ἦτο νὰ πολυπλασιάζηται καὶ ἡ
 » ἀνάγνωσις αὐτῶν καὶ αἱ συνῶδουσαι τὴν ἀνάγνωσιν λοιπαὶ ἱερο-
 » πραξίαι καὶ προσευχαί, ἕως νὰ ὑπερβάλωσι καὶ τὰς μακρὰς ἐκείνας
 » προσευχὰς, μὲ τὰς ὁποίας οἱ Φαρισαῖοι ἐσφετερίζοντο τὰς οἰκίας
 » τῶν γηρῶν καὶ τῶν ὀρφανῶν, ὡς τοὺς ἐλέγχει περὶ αὐτῶν ὁ Χρι-
 » στὸς « Οὐαὶ ὑμῖν, Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κητεσθί-
 » ετε τὰς οἰκίας τῶν γηρῶν καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι »
 » Ματθ. κγ'. 14, ὀνομάζων αὐτὰς Β α τ τ ο λ ο γ ί α ς, καὶ πα-
 » ραγγέλλων τοὺς ἰδίους Ἀποστόλους νὰ τὰς ἀποστρέφωσιν ὡς ἐθνη-
 » κάς. « Προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογῆτε, ὡς ἱεροὶ ἐθνικοὶ δο-
 » κοῦσι γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσ ακουσθήσονται. »

» Ἀλλὰ τί θέλεις; τί ζητεῖς; ἢ θηλέεις μὲ ἐρωτήσαι· νὰ καταρ-
 » γήσωμεν τὰς ὑπὲρ τὰ χίλια ἔτη συνήθεις εἰς τὴν ἐκκλησίαν μακρὰς
 » ἀκολουθίας; Ἄς μὲ συγχωρήσῃ ὁ ἐρωτῶν, ἀντὶ ἀπαντήσεως, νὰ
 » τὴν ἀντερωτήσω κ' ἐγὼ ἂν οἱ ἀπόστολοι, ἐνθυμούμενοι τοῦ διδα-
 » σκάλου των τὸ « Δοκοῦσι γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσ ακου-
 » σθήσονται. »

» κουσθήσονται: (Ματθ. 5'. 7)», εἶχον ἄδικον καὶ αὐτοὶ νὰ λέγωσιν
 « Ἐν Ἐκκλησίᾳ θέλω πέντε λόγους διὰ τοῦ νοός μου λαλῆ-
 » ται, ἵνα καὶ ἄλλους ΚΑΤΗΧΗΣΩ, ἢ μύριους λόγους ἐν γλώσ-
 » τη» (Α'. πρὸν Κορινθ. ιδ'. 19).

« Τῶν μύριων τούτων λόγων τὸ μέρος, τὸ ὅποιον ἀποβάλ-
 » λει ὁ Ἀπόστολος κ' ἐφοβεῖτο ὁ ἐκκλησιαστικὸς πατήρ Αὐγου-
 » στῖνος, ἐπινξε τὸν μόνον σκοπὸν τῆς ἀκολουθίας καὶ κοινῆς συνά-
 » ξως, τὴν ΚΑΤΗΧΗΣΙΝ, ἣ γοῦν τὴν ἐξήγησιν τῆς εὐαγγελικῆς
 » ἠθικῆς. Μαρτύριον δὲ τούτου εἶνε ἡ διαστροφὴ τῶν ἡθῶν, ἡ συνο-
 » δεύουσα τότε τὸν πληθυσμὸν τῶν μακρῶν ἀκολουθιῶν καὶ προσ-
 » ευχῶν. Ἀλλὰ μὴ πλανώμεθα. « Θεὸς οὐ μυκτηρίζεται· ὁ γὰρ ἐάν
 » σπεύρῃ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει (Πρὸς Γαλατ. 5'. 7). » Ὅποια
 » τις σπέρματα χύσῃ εἰς τὴν γῆν, τοιούτους μέλλει καὶ καρποὺς νὰ
 » συνάξῃ. »

» Προῆλθε δὲ τὸ δυστύχημα τοῦτο ἀπὸ τὴν παχυλοτάτην ἀμά-
 » θειαν, ἣτις εἶχε φαρμακεύσει τὸ ἔθνος.

» Σήμερον ὁμως, ὅτε τὸ σκότος τοῦτο διεσκεδάσθη, οἱ ἐξηγηταὶ
 » τοῦ Εὐαγγελίου χρεωστοῦν πρὸ πάντων νὰ πολεμῶσιν ἀκαταπαύ-
 » ρως τὰς δεισιδοσιμονίας, νὰ διδάσκωσι καθ' ἡμέραν τὸν λαὸν νὰ μὴ
 » προσμένῃ τὴν σωτηρίαν του μητ' ἀπὸ μακρᾶς ἀκολουθίας καὶ προσ-
 » ευχᾶς, μήτ' ἀπὸ μακρᾶς νηστείας, ἀλλ' ἀπὸ τὴν πλήρωσιν τῆς δι-
 » δασκομένης ἀπὸ τὸν Χριστὸν ἀδελφικῆς ἰσότητος, ἀγάπης, εἰρήνης,
 » δικαιοσύνης, ἰσοπολιτείας. Ὅτι παράλειψις εὐλογος ἀκολουθίας ἢ
 » νηστείας τῶ εἶνε συγχωρημένη· ἀλλὰ ἵνα ὑβρίσῃ, νὰ λυπήσῃ, νὰ
 » καταφρονήσῃ, ἐν ἐνὶ λόγῳ νὰ ἀδικήσῃ τὸν ἀδελφόν του δὲν τῶ συγ-
 » χωρεῖται κατ' οὐδένα τρόπον· ὅτι ὁ ἀληθὴς χριστιανισμὸς εἶνε
 » πνεῦμα καὶ ἀλήθεια, καὶ οἱ ἐπαγγελόμενοι αὐτὸν χρεωστοῦν νὰ
 » λατρεύωσι τὸν Θεὸν μὲ πνεῦμα καὶ ἀλήθειαν, νὰ κρίνωσι δι' ἑλ. τοὺς
 » λοιποὺς ἀνθρώπους ὡς ἀδελφούς, ἐπειδὴ κρίνουν ἐκεῖ· ὡς κοινὸν
 » πάντων πατέρα· ὅτι ἡ λεγομένη βασιλεία τοῦ Θεοῦ δὲν εἶνε « Βρω-
 » σις καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη » (Πρὸς Ρωμ. ιδ'. 17.)

» Τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα σωτήρια καλὰ δύναται νὰ προσενήσῃ εἰς
 » τὸν λαὸν ὁ πνευματικὸς Ἴατρός. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἱατρεύσῃ τοὺς ἀσθε-
 » νοῦντας, χρεωστῆι πρῶτος αὐτὸς νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς ἰδίας του

» υγείας, διὰ νὰ μὴ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς κανένα νὰ τῶ εἴπῃ καταφρο-
 » νητικῶς τὸ « ἄλλων ἱατρός αὐτὸς ἔλκεσι βρύων » (Εὐριπ. παρὰ τῶ
 » Σουίδ. τόμ. 1, σελ. 905). Καὶ ὑπομονὴ ἂν ἡ καταφρόνησις ἔ-
 » μενεν εἰς τὸν ἐλκωμένον. Ἀλλὰ ἡ πείρα μᾶς ἐδίδαξεν, ὅτι ὅπου
 » εὐρίσκονται πολλοὶ τοιοῦτοι, ἡ καταφρόνησις δὲν ἀργεῖ νὰ διαδοθῇ
 » καὶ εἰς αὐτὴν τὴν θρησκείαν. Οἱ βλασφημούμενοι ἱερεῖς γίνονται
 » αἵτιοι νὰ βλασφημηθῶσι καὶ ἡ θρησκεία (Πρὸς Ρωμ. 6'. 24). Πῶς
 » εἶνε δυνατόν ὁ διδάσκαλος νὰ πείσῃ τὸν διδασκόμενον νὰ φεύγῃ τὴν
 » φιληδονίαν, ἂν αὐτὸς καὶ εἰς τὴν τροφὴν καὶ εἰς τὰ φορέματα καὶ
 » εἰς ὅλας τὰς πράξεις δεικνύεται δοῦλος τῆς ἡδονῆς; πῶς τὴν
 » φιλοχρηματίαν, ἐὰν αὐτὸς νομίζῃ πορισμὸν τὴν εὐτέθειαν, καὶ τολ-
 » μᾶ νὰ μεταβάλλῃ τῆς προσευχῆς τὸν οἶκον εἰς σπήλαιον ληστῶν
 » (Ματθ. κ4. 13); πῶς τὴν φιλαρχίαν, ἐὰν αὐτὸς ἀγαπᾶ, ὡς οἱ
 » Φαρισαῖοι, τὰς πρωτοκαθεδρίας καὶ τοὺς ὑπερόγκους τίτλους (Ματ.
 » κγ. 6—10); Ἡ ἐξήγησις τῶν Εὐαγγελικῶν καὶ Ἀποστολικῶν
 » λόγων πρέπει νὰ σκοπῇ κυρίως καὶ καθ' αὐτὸ τὴν διόρθωσιν τῶν ἡ-
 » θῶν, καὶ νὰ γίνηται πολυτρόπως, ἀρμοσμένη εἰς τὸ γένος, εἰς τὴν
 » ἡλικίαν, εἰς τοῦ βίου τὸ ἐπάγγελμα ἢ τὴν κατάστασιν τοῦ διδα-
 » σκομένου. Δὲν ἀρμόζει ὁ αὐτὸς τρόπος τῆς διδασκαλίας εἰς ἄνδρας
 » καὶ γυναῖκας, εἰς νέους καὶ γέροντας, εἰς ἐμπόρους καὶ τεχνίτας, εἰς
 » ἄρχοντας καὶ ὑπηκόους, εἰς σοφοὺς καὶ ἀσφοροὺς. Κατὰ τὸν διδασκό-
 » μενον χρεωστῆι καὶ ὁ διδάσκων νὰ μεταβάλλῃ τὴν φράσιν τῆς δι-
 » δασκαλίας· τοῦτο μόνον φυλάσσων ἀμετάβλητον εἰς ὅλους, τὴν φυ-
 » λακὴν τῆς δικαιοσύνης. Καὶ τοῦτο νοεῖ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ὀπό-
 » ταν λέγει « Τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω »,
 » ὅχι καθὼς τὸ ἠνόησαν οἱ παλαιοὶ Φαρισαῖοι, νὰ συμμεταβάλ-
 » ληται, ὡς χαμαιλέον, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ προσηλύτου, νὰ τοῦ
 » κνήθῃ τὰς ἀκοὰς (Β'. πρὸς Τιμοθ. δ'. 3) καὶ νὰ τὸν καθιστᾶ « Υἱὸν
 » γένου διπλότερον αὐτοῦ » (Ματθ. κγ. 15).

« Πολλὰ ἀρετὰ ἡμέρον ἀμελοῦνται καὶ πολλὰ κακία πράσ-
 » σονται διὰ τοῦτο μόνον, ὅτι δὲν ἔχομεν ἀκριβῆ ἔννοιαν, τί πρέπει
 » νὰ ὀνομάζηται ἀρετὴ, καὶ εἰς ποίας πράξεις ἀρμόζει τὸ ὄνομα
 » τῆς κακίας. Ὅθεν εἰς τοῦτο μάλιστα τὸ μέρος χρεωστοῦν νὰ ἀ-
 » σχολῶνται οἱ ἱερεῖς, διδάσκοντες τὸν λαὸν τὴν διάκρισιν τῆς ἀρε-

» τῆς ἀπὸ τὴν κακίαν, καὶ πείθοντες αὐτόν, ὅτι μία μόνη ὁδὸς (καὶ
 » ὄχι πολλαί) τὸν καθιστᾷ εὐδαίμονα, ἡ ὁδὸς τῆς ἀρετῆς, ὡς ἔλεγον
 » οἱ Στωϊκοί. « Ὁδὸς ἀνθρώποις εἰς εὐδαιμονίαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κατε-
 » δείχθη μία δι' ἀρετῆς, » ἡ ὁδὸς τῆς ἰσότητος καὶ τῆς δικαιοσύνης·
 » ὅτι πλανώμενος ἀπὸ αὐτῆς, ζημιούται ἢ αὐτὸς ἢ οἱ ἀπόγονοί του·
 » ὅτι κακὸς χριστιανὸς εἶνε ὁ αὐτὸς καὶ κακὸς πολίτης· ὅτι ἡ ἀδικία,
 » ἢ μήτηρ πάσης κακίας, φθείρει ἐπίσης τὴν θρησκείαν καὶ τὴν πολι-
 » τείαν· ὅτι ἄδικος γίνεται ὅστις δίδει ἢ λαμβάνει τίτλους γυμνοῦς
 » ἀπὸ ἐπάγγελμα, ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ τρέφεται ἀργὸς ἀπὸ τῶν ἐργα-
 » ζομένων τοὺς κήπους, ὅστις διὰ τὴν ὀκνηρίαν του κολακεύει τοὺς
 » πλουσίους καὶ δυνατοὺς καὶ πωλεῖ τὴν συνειδήσιν καὶ τὴν ἐλευ-
 » θερίαν του γινόμενος ἐκείνων παράσιτος, ὅστις ἀρχαιρεσιάζων δίδει
 » τὴν ψῆφόν του χαριζόμενος ἢ καὶ τὸ χειρότερον δωροδοκούμενος,
 » ὅστις δικάζων ἀποθλέπει εἰς τῶν διοριζομένων τὰ πρόσωπα καὶ
 » ὄχι εἰς τῆς δικῆς τὴν ἔρευναν, ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ ἀρχῇ διὰ νὰ κα-
 » τεξουσιάζῃ τοὺς ἴσους καὶ ὁμοίους του ὡς δεσπότης, ὅστις ἐν ἐνὶ
 » λογῷ ἀπαιτεῖ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὅ τι δὲν τῷ χρεῖται κανεὶς καὶ τοὺς
 » στερεῖ ὅ τι χρεωστᾷ αὐτὸς εἰς ἕκαστον τούτων. Τόσον πολλαί καὶ
 » πολὺπλανοί εἶνε αἱ ὁδοὶ τῆς ἀδικίας· διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ προφήτης
 » Δαυὶδ « Ἐμίσητα πᾶσαν ὁδὸν ἀδικίας. » Καθὼς ἡ δικαιοσύνη πε-
 » ριέχει ὅλας τὰς ἀρετάς, ὁμοίως καὶ ἡ ἐναντία τῆς ἀδικίας γίνεται
 » ρίζα πάσης κακίας. Ταῦτα κυρίως χρεωστῶν οἱ ἱερεῖς νὰ διδάσκουν,
 » καὶ τοῦτο μάλιστα εἶνε τὸ ἐπάγγελμά των, νὰ καταστήσωσι τοὺς
 » χριστιανούς ἀδελφούς ἰσονόμους καὶ δικαίους, ὡς τοὺς ἀπαιτεῖ τοῦ
 » Χριστοῦ ὁ νόμος « Ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ
 » ὄνομα Χριστοῦ » (Β'. πρὸς Τιμοθ. β'. 19).

« Ἡ διδασκαλία των ὁμῶς, ὡς εἶπον ἀνωτέρω δὲν ἰσχύει νὰ θερα-
 » πεύσῃ τὰς πληγὰς τῶν ἄλλων, ἂν αὐτοὶ διδάσκωσι. πρὶν θεραπεύ-
 » τωσι τὰς ἰδίας· καὶ τῆς διδαχῆς ὁ σπόρος θέλει πέσει εἰς τὴν ψυχὴν
 » τοῦ διδασκόμενου ὡς τὰ σπειρόμενα εἰς τὴν πέτραν (Ματθ. 13'. 20)
 » ἂν οἱ σπείροντες δὲν σπείρωσι σπέρματα ἐρριζωμένα εἶδη εἰς τὴν ἰ-
 » δίαν αὐτῶν ψυχὴν· καὶ ἡρωήτων μέλλει νὰ ἀκουσθῇ « Ὁς χιλιχὸς
 » ἡχῶν καὶ κύμβαλον ἀλαλάζον » (Α'. πρὸς Κορ. 13'. 1), ἂν προφέ-
 » ρωσι λόγους ἄλλους παρὰ τοὺς ἐνδιαθέτους τῆς ἰδίας συνειδήσεως

» ἀγαθούς λογισμούς. Δὲν ἀρκεῖ νὰ κηρύττωσι λόγους Ἀποστόλων ἢ
 » τοῦ Χριστοῦ περὶ τῆς χριστιανικῆς ἰσότητος, ἂν αὐτοὶ πρῶτοι δὲν
 » φυλάττωσι τὴν πρὸς ἀλλήλους ἰσότητά· εἰς τοὺς ἄλλα πράττοντας·
 » καὶ ἄλλα λέγοντας ἐλέχθητὸ « Τῷ δὲ ἁμαρτωλῷ εἶπεν ὁ Θεός. Ἰνα
 » τί σὺ ἐκδηγῇ τὰ δικαιώματά μου καὶ ἀναλαμβάνεις τὴν διαθήκην
 » μου διὰ στόματός σου; Σὺ δὲ ἐμίσησας παιδείαν, καὶ ἐξέβαλες τοὺς
 » λόγους μου εἰς τὰ ὀπίσω. » (Ψαλ. ν'. 16, 17.) Πῶς θέλεις νὰ μὴ
 » φιλαρχῇ ἢ νὰ μὴ τιτολομνῇ ὁ κοσμικὸς πολίτης, ὅταν βλέπῃ τὸ
 » συνάθροισμα τῶν ἠθικῶν διδασκάλων του, αὐτὸ τὸ ἱερατικὸν πολί-
 » τευμα, κατεχόμενον ἀπὸ τὴν μανίαν τῶν τίτλων; »

Συμφωνοῦμεν πληρέστατα! Καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ μὴ συμφωνήσῃ
 » ὅτι ἡ ρίζα τῶν κατατροχόντων ἡμᾶς δεινῶν χρονολογεῖται ἀπὸ
 » τὴν ἐποχὴν τοῦ σκοτεινοῦ μεσαιῶνος. Τὸ μόνον πρὸς θεραπείαν
 » ὑποδεικνυόμενον ὑπὸ τοῦ σοφοῦ τῆς πατρίδος εὐεργέτου μέσον, ἡ
 » ἐξάπλωσις τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς, εἶνε καὶ τὸ μόνον πραγματικόν
 » καὶ σωτήριον, ὡς καὶ ἡ δεινὴ πείρα μαρτυρεῖ περὶ τούτου. Ἄν ἀπὸ
 » τῆς γκαταστάσεως τῆς εἰρήνης ἐδιδάσκετο τὸ ἔθνος, καθὼς ὁ μέγας
 » πατριώτης ἐσυμβούλευε, βεβαίως ἢ θέσις αὐτοῦ θὰ ἦτον ἐπίζηλος
 » σήμερον μεταξὺ πάντων τῶν ἐθνῶν τῆς ὑφ' ἡλίου. Ἀλλὰ δυστυχῶς
 » τὰς συμβουλὰς ἐκείνου ὀλιγορήσαντες, τὴν ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν
 » ἐκπαίδευσιν (διότι ἀληθὴς ἠθικὴ καὶ ἀληθὴς θρησκεία ταυτοσημον)
 » παρμελήσαντες, ἀντὶ προόδου πραγματικῆς, πρόοδον φαινομένην,
 » πρόοδον ἐπιπόλαιον, ὀπισθοδρομήσιν ἀπεκτήσαμεν.

» Ταῦτα εἶνε πικρὰ, πικρότατα μάλιστα εἰς τὸν λέγοντα, καὶ τοι-
 » αῦτα βεβαίως καὶ εἰς τοὺς ἀκούοντας· ἀλλ' εἶνε ἀληθέστατα.

» Διὰ νὰ φύγωμεν λοιπὸν ἀπὸ αὐτὴν τὴν κατάστασιν, οὐδὲν ἄλλο
 » μένει, παρὰ νὰ ἐφαρμόσωμεν τὰ ὁποῖα ἐκεῖνος μᾶς συσταίνει μέτρα,
 » τὸ ὁποῖον ἐκεῖνος μᾶς προτείνει φάρμακον. Ἡ τεσσαρκονταετῆς
 » πείρα ἀπέδειξεν ἀνωτέρους παντὸς σφάλματος τοὺς λόγους του· ἂν δὲ
 » καὶ τινες κυχωῶνται σήμερον ὅτι ἀπέρριψαν τὰ τοῦ μεσαιῶνος, δὲν
 » εἶναι δύσκολον νὰ τοὺς ἀποδείξωμεν ὅτι ἑαυτοὺς ἀπατώσιν. Ἡλλα-
 » ξεν ἴσως τὸ ὄνομα. δι' οὗ ἡ κακία πρὶν ὀνομάζετο, ἀλλ' ἡ κακία
 » καὶ ἡ ἀνθιχότης ἔμεινεν ἡ αὐτὴ· γεννᾷ εἰς ἡμᾶς καρπούς, δι' ὧν
 » ὑβρίζομεθα, ἐμπαιζόμεθα, χλευαζόμεθα·

‘Ως μέλη ὄθεν τοῦ πάσχοντος Ἑλληνικοῦ σώματος, ζητήσωμεν δι’ ἑαυτοὺς τὸ σωτήριον φάρμακον, καὶ συστήσωμεν αὐτὸ εἰς τοὺς φίλους καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ εἰς ἅπαντας τοὺς πατριώτας, καὶ ὤμεν βέβαιοι ὅτι ἡ πατρίς ἡμῶν θέλει ἐξέλθει τῆς σημερινῆς φρικτῆς δοκιμασίας λαπρὰ καὶ μεγάλη.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ.

‘Ο αἰδύμιος Δημήτριος Βερναρδάκης ἔλκει τὸ γένος ἐξ εὐπατρίδου Κρητὸς Ἑλλήνος. ‘Ο πατὴρ αὐτοῦ πρὸ πολλῶν ἐτῶν εἶχε μεταβῆ εἰς Ῥωσίαν, ἐνθα μικρὰν ἀπέκτησε περιουσίαν. ‘Ο Δημήτριος Βερναρδάκης ἐγεννήθη ἐκεῖ. Φθάς εἰς ἐφηβικὴν ἡλικίαν ἐτράπη εἰς

τὸ στρατιωτικὸν στάδιον, οὕτως παιδιόθεν ὑπῆρξε θιασώτης, καταταχθεὶς ὡς ἀπλοῦς στρατιώτης ἐν τῷ ρωσικῷ στρατῷ. Ἰπηρετήσας ἐπὶ τινὰ ἔτη ἐν τῷ στρατῷ λίαν εὐδοκίμως, κατώρθωσεν ἄνευ οὐδεμιᾶς προστασίας, εἰμὴ διὰ τῆς δραστηριότητός του, νὰ προαχθῆ εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ὑπολοχαγοῦ. Ἄλλ’ ὁ βαθμὸς οὗτος ἦτον ἐλάχιστος διὰ τὸν Δ. Βερναρδάκη. Ὅθεν διατελῶν εἰς ἡλικίαν καθ’ ἣν ἡ κρίσις ἐπέρχεται ἰσχυροτέρα εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἐσκέφθη ὅτι τὸ στάδιον ὅπερ ἐξελέξατο δὲν ἠδύνατο νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν ἀξίεπαινον φιλοδοξίαν του, διότι δὲν προέβλεπε διὰ τῆς ὀξυδερκείας του οὔτε μακρόθεν μέλλον ἀνάλογον τῶν ἐλπίδων καὶ τοῦ πόθου του. Διὸ ἐν ἡλικίᾳ τριάκοντα ἐνιαυτῶν ἀπεσύρθη ἐκ τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, ἵνα δοθῆ εἰς ἕτερον βίον. Οἱ γονεῖς διέτριβον τότε ἐν Ταϊγάνω. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ μεταβῆ παρ’ αὐτοῖς, ὅπως κατορθώσῃ νὰ τύχῃ ὑπηρεσίας ἀνάλογου τῆς σφριγώσης φιλοδοξίας του. Ἄλλὰ δυστυχῶς ἔστρεφετο τῶν ἀπαιτουμένων δι’ ἕξοδα τῆς μεταβάσεώς του ἀπὸ Πετροπόλεως εἰς Ταϊγάνιον, ἅτινα συνεπσοῦντο κατ’ ἐκείνην τὴν ἐποχὴν εἰς 800 περίπου φρ. Ὁ Δημήτριος Βερναρδάκης ἐλυπεῖτο σφόδρα διὰ τὴν οικονομικὴν ταύτην κατάστασίν του καὶ διέτελει εἰς ἀμηχανίᾳ περὶ τοῦ πρακτέου. Διανοεῖται λοιπὸν ἡμέραν τινὰ νὰ ζητήσῃ τὸ διὰ τὸ ταξιδιὸν του ἀναγκαιοῦν ποσὸν ἀπὸ πλούσιόν τινα τραπεζίτην, καὶ πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ του συντάσσει ἀπόδειξιν, ἐν ἣ ἔγραψεν ὅτι ἐδανείσθη παρ’ ἐκείνου τοῦ τραπεζίτου 800 φρ. ἅτινα ὑπεχρεοῦτο νὰ τῷ ἀποδώσῃ ἀφοῦ ἤθελεν ἀποκτήσει χρήματα. Φέρων μεθ’ ἑαυτοῦ τὴν ἀπόδειξιν ταύτην, μεταβαίνει παρὰ τῷ τραπεζίτῃ καὶ αἰτεῖ τὰ χρήματα. Ὁ τραπεζίτης τῷ ἀπήντησεν ὅτι δὲν δύναται νὰ τῷ φανῆ χρήσιμος. Ὁ Βερναρδάκης, εἰς ὃν ὑπέφωσκεν ἐπίζηλον μέλλον, κατελήφθη ὑπὸ ἀελπισίας καὶ ἀπῆλθε. Μετ’ ὀλίγας ἡμέρας ἀπεφάσισεν, ἔχων ὑπ’ ὄψιν του τὸ ἀρχαῖον ἀπόφθεγμα ἔργον οὐδὲν ὄνειδος ν’ ἀναλάβῃ ὑπηρεσίαν τινὰ εἰς τι πνευματοπωλεῖον ἐν Πετροπόλει, καὶ τοῦτο ὅπως κατορθώσῃ νὰ εὐεργετήσῃ πρῶτον ἐκεῖνον, ὅστις ἠρνήθη νὰ τῷ παράσχῃ ἐλάχιστην συνδρομήν! Ὅποια εὐαγγελικὴ καρδιά! εἰσελθὼν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ ταύτῃ κατώρθωσεν ἐν βραχεῖ διαστήματι χρόνου νὰ νείνῃ μεριδιοῦχος διευθυντῆς ἐνὸς τῶν ὑποκατα-

στημάτων του μονοπωλείου τῶν οἴνεπνευμάτων τῆς Ῥωσσίας. Ἐπὶ τετραετίαν διατελέσας ὡς διευθυντής, ἠτύχησε νὰ λάβῃ εἰς μερίδιον του δύο ἑκατομμύρια φράγκα. γενόμενος λοιπὸν κάτοχος τοιαύτης περιουσίας τόσῳ ταχέως, ἐπόμενον ἦτον ὅτι ἤθελε πολλαπλασιάσει αὐτήν, καὶ πράγματι ἐντὸς ὀλίγων ἐνιαυτῶν ὁ Δημήτριος Βερναρδάκης ὑπελογίζετο μεταξὺ τῶν πλουσιωτέρων τῆς Πετροπόλεως, ἀποκτήσας ἀκίνητον περιουσίαν μεγάλῃς ἀξίας.

Ὁ Βερναρδάκης ὡς εἶπομεν, ἐπεζήτει πάντοτε νὰ εὕρῃ τὸ μέσον, δι' οὗ νὰ δυνηθῇ νὰ εὐεργετήσῃ τὸν μὴ εὐεργετήσαντα αὐτόν. Ὁ τραπεζίτης ἐκεῖνος ἐκ συμπτώσεως περιήλθεν εἰς χρηματικὴν κρίσιν. Ἡ κτηματικὴ του περιουσία, ἧς μερίδιον εἶχε καὶ ἡ ἔγγαμος μονογενὴς θυγάτηρ του, κατεσχέθη ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως εἰς ἣν ἐχρεώσται, καὶ ἐτέθη εἰς πλειστηριασμόν. Ὁ φιλόανθρωπος καὶ ἀγαθώτατος Βερναρδάκης μαθάνει τούτο, καὶ σπεύδει τὴν ἡμέραν τοῦ πλειστηριασμοῦ εἰς τὸν προδιωρισμένον τόπον. Ἐρωτᾷ περὶ τοῦ ποσοῦ τοῦ χρέους καὶ μαθάνει ὅτι ἀνήρχετο εἰς 1 1)2 περίπου ἑκατομ. φράγκων. Ἐμπροσίζει τὴν πρόοδον τοῦ πλειστηριασμοῦ καὶ πληρόνει ὀλόκληρον τὸ χρέος. Ὁ ὀφειλέτης πληροφορηθεὶς τούτο μεταβαίνει πανοικί μὲ δακρυβρέκτους τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν πρωτοφανῆ εὐεργέτην του καὶ τῷ ἐκφράζει ἀπείρους εὐγνωμοσύνας. Ὁ Βερναρδάκης εἰς ἀπάντησιν τῷ λέγει· δέ ν ε ἰ μ α ι ε γ ῶ ὁ ε ὑ ε ρ γ έ τ η ς σ ο υ , ἀ λ λ ἄ σ ὑ ε ἰ σ α ι τ ο ι ο ὕ τ ο ς ε ἰ ς ε μ é . Ὁ εὐεργετηθεὶς τραπεζίτης ἀπορεῖ καὶ ζητεῖ νὰ μάθῃ τὰς λεπτομερείας. Τότε ὁ Βερναρδάκης τῷ ἀφηγεῖται τὸ συμβῆν τοῦ αἰτηθέντος καὶ μὴ ὀφέντος δανείου, ἢ πραγματοποίησις τοῦ ὁποίου ἂν ἐγένετο ἤθελεν ἀπικλείσει αὐτόν οἷου ἔτυχε μέλλοντος. Ὁ γέρον· δυστυχῆς τραπεζίτης ἀνακλέσας εἰς τὴν μνήμην αὐτοῦ τὴν περίστασιν ἐκείνην, ἠσθάνθη ἀπερίγραπτον τύβιν τῆς συνειδήσεως. Εἶνε πεοιτὸν νὰ προσθέσωμεν ὁποίας ἐντυπώσεις παρήγαγε τὸ γεγονός τοῦτο καθ' ἅπασαν τὴν Ῥωσίαν. Ἀπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος μέχρι τοῦ ἐσχάτου ἀνεφέρετο ἡ περίστασις αὕτη ὡς εἰ τῶν σπανιωτέρων δειγμάτων τῆς ἐπιγείου ἀγαθοεργίας καὶ εὐαγγελικῆς διαγωγῆς.

Ὁ Δημήτριος Βερναρδάκης θανὼν νῦν ἐγκαταλείπει κενὸν μέγα τῆ Ἡμετέρα Πατρίδι, ἣν τοσοῦτον περιπαθῶς ἠγάπησεν ἐκ πρώτης

ἀρχῆς. Αἱ μεγαλοδωρῖαι αὐτοῦ ζῶν ἐποιήσατο εἰς τὸ ἔθνος εἶνε τοῖς πᾶσι γνωσταί. Τίς ἀγνοεῖ τὰ πρὸς τὸ Πανεπιστήμιον, πρὸς τὸ ἱστοριογραφικὸν Μουσεῖον, τὴν Ῥιζάρειον Σχολὴν καὶ λοιπὰ καταστήματα γενναῖα δωρήματά του; Τίς Ἔθνοφύλαξ δὲν γινώσκει ὅτι προσέφερε τῇ Πατρίδι ὄπλα, δι' ὧν ἐξωπλίσθη οὗτος; Αἱ πρὸς τὸ ἔθνος εὐεργεσίαι τοῦ αἰοίδιμου Βερναρδάκη εἰσὶν ἔξοχοι. Ἔνεκα δὲ τούτων ἡ ἐθνικὴ τῶν Ἑλλήνων Συνέλευσις τοῦ 1862, τὸ φρόνημα τῶν ἀπανταχοῦ Ἑλλήνων διερμηνεύουσα, ἀνεκήρυξεν αὐτὸν μέγαν τῆς Ἑλλάδος πολίτην, ἡ δὲ κυβέρνησις τῷ ἀπένευσε τὸν μεγαλόσταυρον τοῦ Σωτῆρος. Καὶ οἱ καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου ἀποτινόντες ἐλάχιστον φόρον εὐγνωμοσύνης, ἐξελέξαντο αὐτὸν πληρεξούσιον τοῦ Πανεπιστημίου ἐν τῇ συνελεύσει τοῦ 1862. Ἀλλ' ὁ Βερναρδάκης δὲν ἐδέχθη τὴν προτενεχθεῖσαν αὐτῷ ἐντολήν, καὶ παραιτηθεὶς ἠύχαριστησε τοὺς ἐκλέξαντας αὐτόν.

Τρεῖς ἐγκατέλιπε θανὼν υἱοὺς καὶ μίαν θυγατέρα. Οἱ υἱοὶ τοῦ Δημητρίου Βερναρδάκη Λεωνίδας, Νικόλαος καὶ Κωνσταντῖνος εἶνε ἀξιοὶ διάδοχοι τῆς πατρικῆς τοῦ ὀνόματος εὐκλείας. Καὶ οὗτοι περιουσιάζονται διὰ τῶν ἀρετῶν τοῦ πατρὸς των. Καὶ τούτων τὴν καρδίαν περιδρέχει αἷμα ἑλληνικόν, καὶ οὗτοι φλέγονται ὑπὸ πατριωτισμοῦ καὶ αἰσθημάτων ἀγαθῶν πρὸς τὴν πατρίδα. Μαρτύριον τῶν διαθέσεων αὐτῶν ἔχομεν κανονοστοιχίαν πυρεθῶλων, ἅτινα φέρουσιν ἐγκαταραχθένον τὸ ὄνομα ἐνὸς τῶν ἀνωτέρω. Οὐδεμία δὲ ἀμφιβολία ὅτι οὗτοι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, κληρονόμοι τῶν ἀρετῶν καὶ τῆς φλογερᾶς φιλοπατρίας τοῦ αἰοίδιμου αὐτῶν πατρὸς, θὰ τείνωσι πάντοτε ἐλευθερίαν χεῖρα εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς πατρίδος. Ἡ μνήμη τοῦ ἀποθανόντος ἔσεται ἀνεξάλειπτος ἀπὸ τὰς καρδίας τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες νῦν ἀναπέμπουσι θερμὰς πρὸς τὸν Ἰψιστον δεήσεις, ὅπως τάξῃ τὴν ψυχὴν τοῦ μεγάλου πολίτου καὶ εὐεργέτου εἰς τὴν χώραν τῶν δικαίων ἀνδρῶν.

Ἡ κηδεὶα τοῦ μακαρίτου Δημητρίου Βερναρδάκη ἐτελέσθη ἐν τῷ ναῷ τῆς ἐν Πετροπόλει ἑλληνικῆς πρεσβείας, ἐνθα εἶχε συρρεύσει πλῆθος συγκεκινημένων. Τὴν οἰκογένειαν ἀντεπροσώπευον οἱ τρεῖς υἱοὶ τοῦ τεθνεώτος καὶ οἱ δύο ἀυτοῦ γαμβροί, ὁ βαρόνος Talleyrand-Perigord καὶ ὁ μικροῦσιος Assche. Ὁ κ. Δραγούμης, ἐπιτε-

τραμμένος τῆς Ἑλλάδος. ἀντεπροσώπευεν ἐπισήμως τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν· δότι, ὡς γνωστόν, εἰς τὸν τεθνεῶτα εἶχεν ἀπονεμηθῆ ἡ μεγάλη πολιτογράφησις καὶ ὁ μεγαλόσταυρος τοῦ Σωτῆρος. Μεταξὺ τῶν περιεστώτων διεκρίνοντο ὁ ἀρχικαγκελάριος τῆς αὐτοκρατορίας πρίγκηψ Γορτσακώφ, ὁ πρίγκηψ Δ. Ὁβολένσκης, οἱ κ. κ. Ἀμβουργκερ, Βενεβιτίνωφ καὶ Ζαμιάτιν, ὁ κόμης Τίβερς καὶ πολλὰ ἄλλα ἐξοχα πρόσωπα. Ἡ ἐν Πετρούπολει ἑλληνικὴ κοινότης παρίστατο σύσσωμος. Μετὰ τὴν νεκρώσιμον ἀκολουσίαν, ὁ ἀρχιμανδρίτης Νεόφυτος, ἐφημέριος τῆς πρεσβείας, ἐξεφώνησε τὸν ἐπιτάφιον λόγον. Μετὰ ταῦτα τὸ φέρετρον κατετέθη εἰς τὰ ὑπόγεια τοῦ ναοῦ (οὗ ἰδρυτὴς ὑπῆρξεν ὁ Βερναρδάκης, καταβαλὼν τὸ μέγιστον μέρος τῶν δαπανῶν). Ἡ ἐν τῷ ναῷ ἐνταφιάσις του ἐγένετο δυνάμει ἐιδικῆς ἀδείας λίαν δεδικαιολογημένης. Ἐνώπιον τοῦ χαίνοντος τάφου ὁ κ. Δραγούμης ἀφηγήθη διὰ βραχέων τὰς ἐξόχους ὑπηρεσίας, ἃς παρέσχεν ὁ τεθνεὼς εἰς τὴν γενέθλιον αὐτοῦ χώραν.

Ὅτι οἱ μεγάλοι ποιηταὶ δυστυχεῖς (1).

Β'. ΣΑΠΦΩ.

Spirat adhuc amor
Vivuntque commissi calores
Aeoliae fidibus puellae.

Πνέει εἰσέτι ὁ ἔρωσ
Καὶ ζῆ τὸ τῆ λύρα τῆς κόρης τῆς Αἰολίας
Ἐμπιστευθὲν διάπυρον πάθος.

Οἱ στίχοι οὗτοι τοῦ Ὁρατίου ἐξυμνοῦντες τὸ πνευματικὸν τῆς Σαπφῶς προτέρημα φαίνονται συνάμα ἀναμιμνήσκοντες τὰς δυστυχίας αὐτῆς, τὰς ὁποίας ὁμως παρήγαγεν οὐχὶ ἡ τύχη ἀλλὰ ὁ ἔρωσ. Καὶ τίς ποιητὴς δὲν ἠράσθη; Μεγάλη φαντασία εἶνε ἀδύνατον νὰ

(1) Συνέχεια ἀπὸ τῆς σελ. 648. Τὸν βίον τῆς Σαπφῶς καταχωρίζομεν ἐξ ἀνάγκης, ἵνα μὴ ἀφίσωμεν ἀτελεῖ τὴν ὁποίαν ἐν σελ. 642 ἠρχίσασαμεν πραγματεῖαν. Ἄλλως τε, ἐὰν ἀπλῶς θεωρηθῆ ὡς ὕλη φιλολογικῆ, δὲν εἶνε ποσῶς περιφρονητέα.

ὑπάρξῃ ἀνευ ψυχῆς τὰ μάλιστα εὐαίσθητου, ὅπερ κατέστησε πάντας σχεδὸν τοὺς ποιητὰς δυστυχεῖς. Ψυχὴ εὐαίσθητος δύναται νὰ μὴ ᾔνε δυστυχῆς;

Αἱ προσβολαὶ ὁμως τῆς τύχης δὲν παράγουσι μεγαλοφυΐαν· ἐξ ἐναντίας μάλιστα αὐταὶ ἀποδεικνύουσαι τὴν ἀδικίαν τῶν ἀνθρώπων, καταμαραίνουσι τὸ προτέρημα, ὅπερ πολλάκις ἀντλεῖ ἐκ τοῦ ἔρωτος νέαν ἐνέργειαν καὶ πυροπολεῖται ἐκ τῶν πυρῶν αὐτοῦ. Αἱ προσβολαὶ λοιπὸν αὐταὶ εἶνε τὸ μόνον οἰκτρὸν καὶ ἀπάσιον εἰς τοὺς μεγαλοφρεῖς ἄνδρας, ὅπερ δὴ καὶ ἡμεῖς ἐπιθυμοῦμεν νὰ καταδειξώμεν.

Περὶ τῆς δυστυχίας λοιπὸν τῶν μεγάλων ποιητῶν ὁμιλοῦντες δυνάμεθα νὰ μὴ συγκατατάξωμεν μεταξὺ τῶν ἐνδόξων τούτων καὶ τὴν Σαπφῶ; Δύναται τις νὰ σκεφθῆ περὶ τῆς θείας αὐτῶν τέχνης μὴ ἀναμιμνησκόμενος τῆς μούσῃς τῆς Λέσβου καὶ τῶν συγκινητικωτάτων αὐτῆς δυστυχημάτων; Καὶ τί ἄλλως; θέλει δεῖξει ἡ ἱστορία αὐτῆς; ὅτι αἱ ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ εὐνοηθεῖσαι αὐταὶ ψυχαί, αἱ πολλάκις θύματα καταπεσοῦνται τῆς ἀχαριστίας τοῦ αἰῶνος αὐτῶν, εἶνε πάντοτε σχεδὸν θύματα παθῶν, ὑφ' ὧν καταβιβρώσκονται, καὶ ἐπομένως εἶνε διπλάσιως δυστυχεῖς.

Ἡ Σαπφῶ ἐγεννήθη ἐν τῇ Λέσβῳ. Ἦν δὲ σύγχρονος τοῦ Ἀλκαίου, ὃν ὑπερέβη. Ἀμφότεροι ἤχμασαν εἰς Μιτυλήνην περὶ τὰ 600 περίπου ἔτη π. Χ. Ἡ Σαπφῶ φαίνεται, ὅτι, ὑποταχθεῖσα ἑνωρὶς εἰς τοὺς νόμους τοῦ ἡμεναίου, ἐσέθετο τὰ καθήκοντα αὐτοῦ· διότι ὁ Ἀλκαῖος οὗτος ἐρασθεὶς αὐτῆς τῇ ἔγραψε τὰ ἑξῆς « Ἐπεθύμου νὰ ἐκφρασθῶ, ἀλλ' ἡ ἐντροπὴ μὲ κατέχει »· ἐκείνη δὲ ἀπεκρίθη « Δὲν ἠδύνατο τὸ πρόσωπόν σου νὰ ἐρυθριάσῃ, ἂν ἡ καρδιά σου δὲν ἦτο ποσῶς ἔνοχος ». Πόσον εὐτυχῆς θὰ ἦτον ἡ Σαπφῶ, ἔν διετήρει πάντοτε τὴν ψυχικὴν ταύτην εἰρήνην καὶ τὴν ἀθωότητα. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, ἀφιέρωσεν ὅλον τῆς τὸν καιρὸν εἰς τὰ γράμματα, ἀναδείξαντα ἤδη αὐτὴν ἐνδοξον, ἐπιχειροῦσαν νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὰς γυναῖκας τῆς Λέσβου τὴν αὐτὴν κλίσην. Διὸ καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἤλθον ὑπὸ τὴν διδασκαλίαν τῆς καὶ ἄλλαι ξέναι ἠύξασαν τὸν ἀριθμὸν τῶν οἰδασκομένων. Ἠγάπα δὲ ταύτας καθ' ὑπερβολὴν, διότι ἡ Σαπφῶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀγαπήσῃ ἄλλως, καὶ ἐξέ-

πραξε πρὸς αὐτάς τὴν φιλοστοργίαν τῆς μετὰ τῆς ὁρμῆς τοῦ πάθους. Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶχεν ἀξίαν, ἐπόμενον ἦτο νὰ ἀποκτήτῃ ἐχθρούς· καὶ δὴ ἡ συκοφαντία ἐδηλητηρίασε τοὺς ἀθώους αὐτῆς σκοπούς. — Τίς ἀγνοεῖ τοὺς Ἕλληνας καὶ τὴν εὐαισθησίαν αὐτῶν; τίς ἀγνοεῖ οὐκ παρ' αὐτοῖς ἡ ἀθωότερα σχέσις ἐκλαμβάνεται ὡς συνομιλία ἐρωτική; Πῶς ἐτόλμησαν νὰ κατηγορήσωσι τὴν Σαπφῶ, προσάπτοντες αἰτιμὰ ἦθη καὶ ἀλλοκότους ὁρέξεις εἰς αὐτήν, ἧτις ἐγένετο τὸ συγκινητικώτατον θῦμα πιστοῦ καὶ ἐμπαθοῦς ἔρωτος; Ἀφέλειά τις ἠθική καὶ αἰ ὁρμητικαὶ αὐτῆς ἐκφράσεις ἦσαν καταλληλόταται νὰ διεγείρωσι κατ' αὐτῆς τὴ μῖσος γυναικῶν τινῶν ἰσχυρῶν, αἵτινες ἐφαίνοντο τεταπεινωμένοι ἐνώπιον τῆς ὑπεροχῆς αὐτῆς, καὶ τινῶν ἄλλων ἐκ τῶν μαθητριῶν τῆς, πρὸς τὰς ὁποίας δὲν ἀπέδιδε προτιμήσεις. Τοῦ μίσους ἐκτραγέντος, ἡ Σαπφῶ ἀπεκρίθη δι' ἀληθειῶν καὶ εἰρωνειῶν, αἵτινες παρώρισαν αὐτάς. Μετὰ δὲ ταῦτα, διότι παρεπονέθη διὰ τὰς καταδιώξεις αὐτῶν, ἔπραξε νέον ἔγκλημα.

Ἀναγκασθεῖσα λοιπὸν νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκεῖθεν, ἤλθε ζητοῦσα ἄσυλον εἰς τὴν Σικελίαν, ὅπου ὁ λαὸς ὑπεδέχθη αὐτήν μετὰ θαυμασμοῦ καὶ συγκινήσεως διὰ τε τὸ προτέρημα καὶ τὴν δυστυχίαν αὐτῆς. Οἱ Σικελιώται καθιέρωσαν τὸ γεγονός τοῦτο δι' ἀγάλματος, ἀνεγεροθέντος πρὸς τιμὴν μετὰ τὸν θάνατον αὐτῆς.

Φαίνεται ὅμως ὅτι δὲν εἶχεν εἰσέτι γνωρίσει τὸν Φάωνα, τὸν αἰτιον τῶν σκληροτέρων αὐτῆς δεινῶν, διότι τὸ χρονικὸν τῆς Πάρου καὶ τοι ὀλόκληρον σχεδὸν ἐξηλειμμένον ἐκ τοῦ μαρμαρίου, ἔνθα ἐμίλει περὶ τῆς Σαπφούς, δίδει ὅμως εὐκρινῆ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐξῆς λέξεων « ἔφυγεν, ἐπιβιθασθεῖσα διὰ τὴν Σικελίαν ». Δὲν ἐγκατέλειψε λοιπὸν τὴν Λέσβον διὰ νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν Φάωνα εἰς τὴν Σικελίαν (1).

Ἡ Σαπφῶ ἠγάπησε τὸν ὠραιότερον τῶν ἐλλήνων Φάωνα, καὶ ἐν ὄσῳ ἦν εὐτυχῆς, ἐψάλλε διὰ τῶν στίχων αὐτῆς τὰ θέλγητρα καὶ τὴν μέθην τοῦ ἔρωτος. Ἄλλ' ἐγκαταλείφθησα ὑπ' αὐτοῦ μάτην ἐπροσπάθει νὰ ἀνακτήσῃ τὸν ἀχάριστον, ἐξηγοῦσα διὰ τῆς παραπονετικῆς

(1) Ἄλλοι δὲ λέγουσιν ὅτι ἡ Σαπφῶ συνώμοσε μετὰ τοῦ συμπατριώτου αὐτῆς Ἀλκαίου κατὰ τοῦ Πιττακοῦ, δι' ὃ καὶ ἐξωρίσθη. Σ. Μ.

αὐτῆς λύρας τὰς ἀνησυχίας καὶ τὰς βρασάνους, αἵτινες κατεσπάραν τὴν καρδίαν αὐτῆς· διότι ὁ Φάων βεβαρυμένος ἤδη ἀπὸ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀφοσιώσεως τῆς Σαπφούς καὶ παρασυρόμενος ὑπ' ἄλλης ὠραιότητος ἦν αὐτὸς προέκρινεν, ἔφυγεν. Ἡ δυστυχῆς Σαπφῶ ἔτρεξε πάραυτα κατόπιν αὐτοῦ· Ματαίως οἱ τεθελγμένοι λαοὶ ἔσπευδον εἰς προὔπαντησίν τῆς, προσπαθοῦντες νὰ καθησυχάσωσιν αὐτήν καὶ νὰ τὴν ἐνασχολήσωσιν εἰς τὴν περὶ ἑαυτῆς δόξαν, διότι ἐκείνη ὄλη παραδεδομένη τῷ ἔρωτι ὑπεξέφευγε πάντοτε τὴν παραφορὰν αὐτῶν, ἐπιθυμοῦσα ν' ἀκολουθήσῃ τὰ ἔχνη τοῦ ἀπίστου αὐτῆς ἔραστοῦ, φεύγοντος ἐνώπιον αὐτῆς καὶ πάντοτε ὑπεκρεύγοντος αὐτήν. Ἀλλὰ τὸν ἔχασε τέλος πάντων καὶ ἐννοήσασα ὅτι δὲν δύναται πλέον νὰ ὑπάρξῃ εὐτυχῆς μετ' αὐτοῦ ἢ ἄνευ αὐτοῦ, ἀπηλίπισθη, καὶ κρημισθεῖσα ἀπὸ τοῦ Λευκάτα (1) ἐχάθη εἰς τὰ κύματα. Ἡ Σαπφῶ ἐζήτηε βεβαίως τὸ τέλος τῆς ζωῆς ἢ τοῦ ἔρωτος αὐτῆς. Ἀμφότερα δὲ ταῦτα ἐτελεύτησαν συγχρόνως, μὴ δυνάμενα βέβαια νὰ τελειώσωσιν ἄλλως παρὰ ὁμοῦ.

Ὁ θάνατος ὅμως δὲν ἐξήλειψεν εἰσέτι τὴν εἰς τὴν διαγωγὴν αὐτῆς προσαφθεῖσαν κηλίδαν, ἀλλ' οὐδὲ μέλλει ἴσως νὰ ἐξαλείψῃ αὐτήν, διότι ὁ εἰς τὰ ἔνδοξα ὀνόματα προσαπτόμενος φθόνος ἀποθνήσκει μὲν, ἀφ' ἑνὸς ὁμοῦ κατόπιν αὐτοῦ τὴν συκοφαντίαν, ἧτις δὲν ἀποθνήσκει ποτέ.

Ἡ Σαπφῶ ὑπῆρξεν ὁ θαυμασμὸς τῶν συγχρόνων αὐτῆς, θεοποι-

(1). Ἀκρωτήριον τῆς νήσου Λευκαδίας, ἧς πρωτεύουσα ἦν ἡ Λευκάς, κειμένη ἐπὶ τοῦ στενοῦ μέρους τῆς θαλάσσης, δι' οὗ χωρίζεται ἡ νῆσος αὕτη ἀπὸ τῆς ἀπέναντι Ἀκαρνανικῆς ξηρᾶς. Αὐτόθι ὑπῆρχε μεγαλοπρεπὴς ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τὸ ρηθὲν περίφημον ἀκρωτήριον, ὁπόθεν ἐκ τινος βράχου ἐκρήμιζον ἑαυτοὺς οἱ ταραττόμενοι ὑπὸ σφοδρῶν τῆς ψυχῆς παθῶν, ὅπως ἰαθῶσι ν. Ἡ πρᾶξις αὕτη ὠνομάζετο Πήδημα τῆς Λευκάδος. Πρώτῃ δὲ ἡ Σαπφῶ, λέγουσιν, ἐδοκίμασε τὸ ἰατρικὸν τοῦτο. — Νῦν δὲ ἡ μὲν πόλις καλεῖται Ἀγία Μαύρα, τὸ δὲ ἀκρωτήριον Κάπο-Δουκάτον.

ηθείσα και ὀνομασθεῖσα δεκάτη Μοῦσα (1). Οἱ κάτοικοι τῆς Με-
τυλήνης ἐχάραξαν τὴν εἰκόνα αὐτῆς ἐπὶ τῶν ἑαυτῶν νομισμάτων·
οἱ δὲ μεταγενέστεροι ἐπεκύρωσαν τὰς κρίσεις ταύτας, συμμερισθέντες
τὸν ἐνθουσιασμὸν ἐκείνων·

Ἐποίησε δὲ ὕμνους, ᾠδὰς, ἐλεγεία καὶ πλῆθος ἄλλων ποιήσεων
εἰς ρυθμούς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, οὓς αὐτὴ ἢ ἰδίᾳ εἰσήγαγε.

Μεταξὺ δὲ τῶν ἐνδόξων ψήφων, αἴτινες παρεχώρησαν εἰς τὴν
Σαπφῶ τὴν δάφνην, ὡς ἐπὶ πάντων σχεδὸν οὕταν τῶν λυρικῶν ποι-
ητῶν, ὑπάρχει καὶ ἡ τοῦ Σωκράτους, τοῦ Πλουτάρχου, τοῦ αὐτο-
κράτορος Ἰουλιανοῦ, Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασσεῶς καὶ τοῦ περι-
φήμου ρήτορος Δογγίνου.

Ἄνευ τῶν δύο τούτων τελευταίων οἱ νεώτεροι, περιορισμένοι,
ἔμελλον νὰ κρίνωσι καὶ περὶ τῆς Σαπφοῦς, καθὼς ἔκριναν καὶ περὶ
ἄλλων πολλῶν περιφήμων ποιητῶν, στήριζόμενοι ἐπὶ τῆς φήμης
καὶ τινων λειψάνων, διεσπαρμένων εἰς τὰ σχολιάσματα· διότι ὁ χρό-
νος διέφθειρε τὰ ὑπ' αὐτῆς γραφέντα, ἅτινα ἔπρεπε νὰ ζῶσι διὰ παν-
τός, τὰ δὲ περισωθέντα ἐκ τῶν θαυμαστῶν αὐτῆς ἔργων εἶνε τὰ
ἑξῆς δύο: Ὁ πρὸς τὴν Ἀφροδίτην ὕμνος διατηρηθεὶς ὑπὸ τοῦ Διονυ-
σίου τοῦ Ἀλικαρνασσεῶς, καὶ τὸ περίφημον δωδεκάστιχον τεμάχιον
(ὅπερ ἔμμελήθη ὁ Κάτουλλος) ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Δογγίνου, καὶ
κάλλιστα μεταφρασθὲν ὑπὸ τοῦ Βοαλώ. Ταῦτα βεβαίως χρησιμεύ-
ουσιν εἰς τὸ νὰ προξενῶσι ζωηροτέραν τὴν λύπην ἡμῶν, δι' ὅσα
ἀπωλέσθησαν (2).

(1) Τὰ ὀλίγα περισωθέντα ἐκ τῶν ποιήσεων αὐτῆς δικαιοῦσι
τὸν θαυμασμὸν τῶν ἀρχαίων καὶ αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος, οἵτινες ὠνό-
μαζον αὐτὴν δεκάτην Μοῦσαν. (Σημ. Μ.)

(2) Μεταφέρω ἐνταῦθα πρὸς πλείονα εὐχαρίστησιν τοῦ ἀνα-
γνώστου τὰ περισωθέντα ταῦτα φιλολογικὰ μνημεῖα τῆς ἀρχαίας
ταύτης Μούσης μετὰ τῆς εἰς τὴν καθομιλουμένην μεταφράσεως αὐ-
τῶν ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Α· Χριστοπούλου τοῦ ποιητοῦ.

Πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὴν τοῦ Βοαλώ μετάφρασιν, περὶ ἧς ὁ Συγ-
γραφεὺς ὀμιλεῖ μετ' ἐπαίνων.

Πολλὰι γυναῖκες τῆς Ἑλλάδος ἐκαλλιέργησαν τὴν ποίησιν μετ'
ἐπιτυχίας, ἀλλ' οὐδεμία ἐξισώθη πρὸς τὴν Σαπφῶ· καὶ ἐκ τῶν ἄλ-
λων δὲ ποιητῶν εὐάριθμοι προτιμῶνται αὐτῆς. Ὅποια προσοχὴ εἰς
τὴν ἐκλογὴν τῶν ὑποθέσεων καὶ τῶν λέξεων! Αὕτη ἐζωγράφισεν ὁ, τι
τερπνότερον παρέχει ἢ φύσις, ἐξεικονίζουσα αὐτὸ διὰ τῶν καταλλη-
λοτάτων χρωμάτων, ἅτινα τοσοῦτον καλῶς γινώσκει νὰ ἐφαρμόζη
κατὰ τὴν χρείαν, ὥστε παράγεται ἐξ αὐτῶν ἐπιτυχὲς ἀνάμιγμα
σκιάς καὶ φωτός· Ἡ φιλοκαλία αὐτῆς λάμπει καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ
διοργανισμοῦ τοῦ ὕφους· εἰς τοῦτο ὑπάρχει τέχνασμαζῆτι, οὐδόλως
αἰσθανόμενον τὴν ἐργασίαν· οὐδεμίαν δὲ σύγκρουσιν ἐπίπονον. οὐδὲ
πρόσγκρουσιν βίολαν εὐρίσκει τις εἰς τὰ στοιχεῖα τῆς γλώσσης αὐτῆς·
διὸ καὶ τὸ μάλλον εὐαίσθητον οὓς μετὰ δυσκολίας θὰ ἠδύνατο νὰ
εὔρη εἰς ὁλόκληρον ποίησιν ἤχους τινὰς, τοὺς ὁποίους νὰ ἀραιώσῃ.

Σαπφοῦς ᾠδαί.

I

Εἰς Ἀφροδίτην.

Ποικιλότρον', ἀθάνατ' Ἀφροδίτα, ὦ θυγατέρα σεβαστῆ
Παῖ Δίος, δολόπλοκε λίτσομαί' σε, τοῦ Δία, δολοπλέχτρα,
Μὴ μ' ἄσαισι, μὴ τ' ἀνίσαισι δάμνα, Χρυσόθρονη, ἀθάνατη,
πότ' α, θυμον' θεά μου Ἀφροδίτη·
Παρακαλῶ, μὴ τυραννεῖς
μὲ θλίψαις τὴν ψυχὴν μου,
Ἄλλὰ τυτὸ ἔλθ', αἴποτα κίτέρωτα Μόν' πρόφθατε καὶ ἔλα ἰδῶ,
Τᾶς ἔμας αὐδῶς ἀτίσιςα πῆλυι καθὼς καὶ ἄλλοτ' ἦρθες,
Ἐκλυες, πάτρος δὲ δόμον λίποιςα ὁπότ' εἰσκούοντας
χρῦσιον ἦλθες ταῖς ἀμπολλαῖς φωναῖς μου,
Εὐδόκησες καὶ ἔξευξες
τ' ἀμάξ'ι τὸ χρυσὸ σου,
Ἄρμ' ὑποζεύξαιςα, κάλοι δὲσ' ἄγον Καὶ ἀπὸ τὰ βασίλεια
Ἄκειες στρουθοῖ, περὶ γᾶς μελαίνας κινῶντας τοῦ πατρός σου,
Πύκνα δινεῦντες πτέρ' ἀπ' ὀράνω, Σ' ἐπῆραν τὰ γοργότατα
αἴθερος διὰ μέσσω, κ' ἰ' ὠραῖά σου σποργίτ' α·
Κ' ἰ' ὀρμῶντας ἀπ' τὸν οὐρανὸν
καὶ μέσ' ἀπ' τὸν ἄθερα,

Ἔνεκα λοιπὸν τῆς ἐξαιτίου ταύτης ἀρμονίας, τῆς εἰς τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων τῆς, αἱ στίχοι αὐτῆς ρέουσιν μετὰ περισσοτέρας χάριτος παρὰ οἱ τοῦ Ἀνακρέοντος καὶ Σιμωνίδου.

Διὰ ποίας δὲ πνευματικῆς δυνάμεως κυριεύει ἡμᾶς, περιγράφουσα τὰ θέλητρα, τὴν παραφορὰν καὶ τὴν μέθην τοῦ ἔρωτος! Ὅποῖαι εἰκόνες! Ὅποῖα ὄρμη πάθους! Κυριευμένη, ὡς ἡ Πυθία, ὑπὸ τοῦ κινουμένου αὐτὴν θεοῦ, ρίπτει ἐπὶ τοῦ χάρτου φλογώδεις ἐκφράσεις, καὶ τὰ αἰσθήματα αὐτῆς πίπτουσιν ἐπ' αὐτοῦ ὡς χάλαια βελῶν. ὡς βροχὴ πυρὸς, ὅπερ μέλλει νὰ πυρπολήσῃ τὸ πᾶν. Ὅλα δὲ τὰ συμ-

Αἴψα δ' ἐξίκοντο τὸ δ' ὦ μάκιρα,
μειδιόσασιν' ἀθανάτω προσώπῳ.
Ἦρε', ὅττι δηῦτε πέπονθα κ' ὅττι
δηῦτε κάλημι,

Κόττ' ἔμω μάλιστα θέλω γενέσθαι
Μαινόλα θύμῳ· τίνα δηῦτε πείθω
μαῖς ἄγην ἐς σὺν φιλότατα, τίς σ' ὦ
Ψάφῳ, ἀδικῆει;

Καὶ γὰρ αἰ φεύγει, ταχέως διώξει,
Λί δὲ δῶρα μὴ δέκετ', ἀλλὰ δῶσει,
Αἰ δὲ μὴ φίλει, ταχέως φιλήσει
κὼκ ἐθέλοισα.

Ἔλθε μοι καὶ νῦν, χαλεπᾶν δὲ
λύσον
Ἐκ μεριμνᾶν, ὅττα δὲ μοι τέ-
λεσσαί.
Θῦμος ἡμέρρει, τέλεσον· τὸ δ'
αὐτὰ
σύμμαχος ἔσο.

Εὐθύς ἔρθ' ἄ σέ ἔσπεραν
ἐδῶ 'ς τὴν μαύρην γῆν μας,
Καὶ σὺ μὲ τὸ ἀθάνατον.

Κυρία, πρόσωπόν σου
Χαμογελῶντας, ῥώτησες
Σαφῶς, ποῖός σε πειράζει;

Τί εἶνε; καὶ τί ἔπαθες;
καὶ διατί μὲ κράζεις;
Τί θέλ' ἡ ἀναμμένη σου
καρδίττα νὰ σέ γένη;

Ποῖόν φίλον πάλιν προσπαθεῖς
διὰ νὰ νὰ παγιδεύσῃς;

Ἄν φεύγῃ, ὅμως γρήγορα
θεὸν νὰ σέ κλητήσῃ.

Χρῆματ' ἂν δὲν δέχεται,
ἀλλ' ὅμως θὰ σέ δώσῃ.

Θι σ' ἀγαπήσῃ γρήγορα,
καὶ ἂν ἐσύ δὲν θέλῃς·

Ἔλα καὶ τώρα, δέσποινα,
καὶ ἐλευθέρωσέ με,

Ἄπ' τὰ πικρά μου βάσανα.
ἐσύ κατόρθωσέ με

Ὅ, τ' ἡ καρδιά μου ἀγαπᾷ
διὰ νὰ κατορθώσω·

Κ' ἐσύ μονάχη γέννου με
ἢ ἴδια σύμμαχόν μου.

πτώματα τοῦ πάθους τούτου ἐμψυχοῦνται καὶ προσωποποιοῦνται, διὰ νὰ διεγείρῳσιν εἰς τὰς ἡμετέρας ψυχὰς τὰς ἰσχυροτέρας συγκινήσεις.

Εἰς τὴν περίφημον ἐκείνην φῶδόν, ἐν ἣ παραδίδεται εἰς ὅλας τὰς παραφορὰς τοῦ ἔρωτος, νομίζομεν ὅτι βλέπομεν αὐτὴν ἀδύνατον, τρέμουσαν, ὡς προσβληθεῖσαν ὑπὸ κεραυνοῦ, ἀφαιροῦντος ἀπ' αὐτῆς τὸ πνεῦμα καὶ τὰς αἰσθήσεις. Ἐρυθριᾷ, ὠχριᾷ, χλωμιάζει, ἀναπνέει μῆλις, ἐνδίδει ἐναλλάξ εἰς τὰς διαφόρους καὶ θορυβώδεις κινήσεις τοῦ πάθους αὐτῆς ἢ μᾶλλον πάντων τῶν παθῶν, ὅσα συγκρούονται ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῆς.

II.

Πρὸς γυναῖκα ἐρωμένην.

Φαίνεται μοι κῆνος ἴσος θεοῖσιν,
Ἔμμεν ὦνηρ, ὅστις ἐναντίος τῷ
Ἰζάνει, καὶ πλασίον ἄδῳ φωνεί-
σας ὑπακούει

Καὶ γελαίτας ἡμερόεν' τόμοι μὲν
Καρδίαν ἐν στήθεσιν ἐπτόασεν.

Ὡς γὰρ εὐκλον θραχέως σε φῶνας
οὐδὲν ἔτ' εἶχει.

Ἀλλὰ κίμ μὲν γλῶττα ἔαγε,
λέπτον δ'

Αὐτικὰ γρῶ πῦρ ὑποδεορόμακεν,
Ὅππάτεσσιν δ' οὐδὲν ὄρημ' ἐπιρ-
ρόμβησι δ' ἄκουαι.

Ἄ δὲ μ' ἴδρωσ' κακχέεται, τρόμος
δὲ

Πᾶταν ἄγρει, χλωροτέρα δὲ ποίας
Ἔμμι, τεθνάκην δ' ὀλίγω ἴπιδεύην
φτίνουσι (ἄλλα).

Ἀλλὰ πᾶν τόλματον, (ἔπει καὶ
πένητα).

Μὲ φαίνεται, ἰσόθεος
ὁ ἄνδρας εἶν' ἐκεῖνος,
Ὅπ' ἀντικρὺ σου κάθηται
κ' ἀκούει ἀπὸ σιμά σου

τὰ γέλοια τὰ ἐρωτικὰ
καὶ τὴ γλυκεῖά φωνή σου·

Ἦν σὲ ἰδῶ, 'ς τὰ στήθη μου
τρομάζει ἡ καρδιά μου·

Ἢ γλῶσσά μου μὲ πιάνεται,
φωνὴ δὲν μ' ἀπομένει·

Φωτὶά λεπτὴ διαπερνᾷ
εὐθύς τὸ σῶμα μ' ὅλο.

Δὲν βλέπω μὲ τὰ μάτια μου·
βοῦζ' ἡ ἀκοή μου·

Κρύος ἰδρῶς μὲ χύνεται,
ὀλόμειρ' ὄλη τρέμω·

Χλωρότερ' εἶμ' ἀπ' τ' ἄχυρο·
νεκρὴ σχεδὸν ὁμοιάζω.

Πῶς λοιπὸν ἠδυνάμεθα νὰ σιωπήσωμεν περὶ τῆς Σαπφοῦς τοιαύτης ἀναφανείσης; Δύναται τις νὰ μὴ μνησθῆ τοιοῦτου προτερήματος καὶ δυστυχίας τοιαύτης;

Περὶ δάφνης

Τὸ δένδρον τοῦτο ἦτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὸ ἔξοχον παντὸς ὀριάμβου σύμβολον. Οἱ κλάδοι αὐτοῦ περιέστερον τὸ μέτωπον τῶν νικητῶν, καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς ἐπεικειᾶς, ἀρετῆς ἐπὶ Ῥωμαίων ἀποθεωθείσης καὶ λατρείας ἀζωθθείσης, ἐκράτει λόγχην ἐν τῇ μιᾷ χειρὶ καὶ δάφνην ἐν τῇ ἑτέρᾳ.

Ὁ πρῶτος ἐν Δελφοῖς ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος κατεσκευάσθη διὰ κλάδων δάφνης ἐκ τῆς κοιλάδος τῶν Τεμπῶν μετακομισθέντων καὶ εὐρυῶς πως συναρμοσθέντων. Ὅθεν ὁ ναὸς οὗτος τοῦ τῆς ποιήσεως καὶ τῆς μουσικῆς θεοῦ, ἐν εἶδει καλύβης ἀνεγερθεὶς, παρίστα καθόλου καὶ ἐν μέρει τὸ σύμβολον τῆς δόξης.

Δάφνηφάγοι ἐκαλοῦντο οἱ μάντις ἐκεῖνοι, οἵτινες θεοπνεύστους τοῦ Ἀπόλλωνος ἐκυτοῦς ἀποκαλοῦντες, ἐμάστιων φύλλα δάφνης πρὶν ἢ χρησμηγορήσωσι.

Τὴν δάφνην διαφοροτρόπως ἐν ταῖς μαντείαις μεταχειριζόμενοι καὶ ἰδίως ἐν τῇ διὰ τοῦ πυρὸς μαντοσύνη, αἰεττον ἐθεώρουν οἰωνὸν τὸν ἀλλεπάλληλον φόβον αὐτῆς καιομένης. Δι' ἐνύπνια προμαντευτικά φύλλα δάφνης ὑπὸ τὰ προσκεφάλαια ἐτίθεντο, καὶ περίξ θὲ

Ἡ τοῦ Βοιωτῶ μετὰφρασις.

Heureux qui près de toi pour toi seule soupire,
Qui jouit du plaisir de t'entendre parler,
Qui te voit quelquefois doucement lui sourire.
Les dieux dans son bonheur peuvent-ils l'égalier !
Je sens de veine en veine une subtile flamme
Courir par tout mon corps sitôt que je te vois,
Et dans les doux trans ports où s'égare mon âme,
Je ne saurois trouver de langue ni de voix.
Un nuage coufus se repand sur ma vue ;
Je n'entends plus ; je tombe en de douces langueurs :
Et pâle, sans haleine, interdite, éperdue,
Un frisson me saisit, je tremble, je me meurs.
Mais quand on n' a plus rien, il faut tout hasarder, etc.

τῶν οἰκιῶν ἐφύτευον τὸ δένδρον πρὸς ἀπόλαυσιν εὐδαιμονίας. Αἱ ῥά-
βδοι τῶν δικτατόρων, ὑπάτων καὶ στρατηγῶν δάφναις περιεκο-
σμοῦντο, ὡς καὶ τὰ πινακίδια καὶ αἱ ἐπιστολαὶ αἱ καλὰς ἀγγελίας
φέρουσαι.

Οἱ ἀρχαῖοι ἀπέδιδον τῇ δάφνῃ τὴν ἰδιότητα τοῦ προφυλάττειν τὸν σίτον ἐκ τῆς νόσου ἐρυσίθης, τοὺς δ' ἄνθρώπους ἐκ τοῦ κεραυνοῦ. Ἡ πίστις αὕτη ἐπὶ πολὺ ἔτι διέμεινε καὶ μετὰ τὴν πτώσιν τῆς ἐθνικῆς λατρείας· ἐπὶ δὲ τῇ πεποιθήσει ταύτῃ ἐπερειδόμενον τὸ οἰκόσημον τοῦ κόμητος Δουνεσίου τοῦ ἐν Γαλλίᾳ ἀκμάσαντος περὶ τὸν 45ον αἰῶνα παρίστα δάφνην ὑπὸ οὐρανὸν θελλώδη μετὰ τοῦ λατινικοῦ ἀποφθέγματος « Terrae sollum natale tuetur » ἦτοι « Τὴν γενέθλιον γῆν σώζει καὶ προστατεύει. » Οἱ χωρικοὶ τῶν Πυρηναίων ἐκαλύπτοντο μὲ κλάδους δάφνης ἐν καιρῷ καταιγίδος ὡς ἀλεξητήριον κατὰ τοῦ κεραυνοῦ.

Ὁ Θεόφραστος εἰς τὸ περὶ δεισιδαιμονίας κεφάλαιον λέγει· « Ὁ δὲ δεισιδαίμων τοιοῦτός τις, οἷος ἀπονιψάμενος τὰς χεῖρας καὶ περιρρανάμενος ἀπὸ ἱεροῦ δάφνης εἰς τὸ στόμα λαθὼν, οὕτω τὴν ἡμέραν περιπατεῖν » ὡς ἀλεξητήριον βεβαίως δυστυχημάτων.

Ἐν τῇ Αἰνείαδι τοῦ Βιργιλίου ἀναφέρεται ὅτι ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ παλατιοῦ τοῦ βασιλέως Λατίνου ὑπῆρχε παλαιὰ τις δάφνη ἣν ἐκεῖ ἀνεῦρεν ὁ βασιλεὺς θέτων τὸν θεμέλιον λίθον καὶ ἀφῆρωσε τῷ Ἀπόλλωνι. Ἐκ τῆς δάφνης δὲ ταύτης (λατ. laurus) ἡ πόλις ἐκλήθη Λαύρεντον, ὃ δὲ λαὸς Λαυρεντινοί. Ἡμέραν δὲ τινα [σμηνοῦς μελισσῶν] ἐφάνη κείμενον ἐπὶ τοῦ δένδρου τούτου. Ἐπερωτιθέντες οἱ μάντις εἶπον ὅτι ἡγεμῶν ἀλλοδαπὸς μετὰ πολυκρίθμου λαοῦ βασιλεύσει ἐν τῷ κράτει. Ἡ ἄφιξις τοῦ Αἰνείου ἐπλήρωσε τὴν πρόρρησιν αὐτῶν.

Ὁ Πύρρος εἰτελθὼν ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Πριάμου, εὔρε τὸν ἀτυχῆ τούτον βασιλέα καταφυγόντα μετὰ τῆς οἰκογενείας του παρὰ τῷ βωμῷ τῶν ἐφεστῶν θεῶν, ὑπὸ δάφνης κατασκηνομένην.

Οἱ ἀρχαιολόγοι καλοῦσιν Ὑπογλωττίδα στέφανον ἐκ δάφνης· Ἀλεξανδρινῆς· ἀλλ' ἡ αὕτη λέξις παρὰ ἰατροῖς σημαίνει καὶ φαρμακευτικὴν τινα σκευασίαν.

Ἡ ἐν Βοιωτίᾳ κατὰ πᾶσαν ἐνεκατηρίδα πρὸς τιμὴν τοῦ Ἰσμη-

νίου Ἀπόλλωνος τελούμενη ἑορτὴ ἐκαλεῖτο Δαφνηφόρια. Ἡ ἀρχὴ δ' αὐτῆς ἔναι οὕτως: Οἱ Αἰολεῖς, χρησμὸν λαβόντες, ἀπῆλθον ὅπως λεηλατήσωσι τὴν χώραν τῶν Θηβῶν, πολιουρούμενην συγχρόνως ὑπὸ τῶν Πελασγῶν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ δύο στρατοὶ ὤρειλον ἵνα σχολάσωσι κατὰ τινα ἑορτὴν τοῦ Ἀπόλλωνος, συνωμολογήθη ἀνακωχή, καθ' ἣν ἀμφότερα τὰ μέρη συλλέξαντα δάφνας ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἐλικῶνος καὶ ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Μέλανος ποταμοῦ (τὸ νῦν Μαυρόνερον) προσέφερον αὐτὰς τῷ Θεῷ. Ἀφ' ἑτέρου δ' ὁ στρατηγὸς τῶν Βοιωτῶν εἶδε καθ' ὕπνον παῖδα δωρούμενον αὐτῷ πανοπλίαν σὺν τῇ διαταγῇ ἵνα ἀνά πᾶσαν ἐννεαετηρίδα ἀφιεροῖ τῷ Ἀπόλλωνι δάφνας. Μετὰ τρεῖς δὲ ἡμέρας τοῦ ἐνυπνίου τούτου, νικήσαντες οἱ Βοιωτοὶ τοὺς πολεμίους ἐτέλειον τὴν ἐπιταχθεῖσαν ἑορτὴν· διετηρήθη δὲ τὸ ἔθος καὶ εἰς τὸ μετὰ ταῦτα πανευλαβῶς. Τὰ καθέκαστα τῆς τελετῆς ἦσαν τοιαῦτα: Κλάδος ἐλαίας περιεστέφετο ἐκ δαφνῶν καὶ ποικίλων ἀνθέων· τὸ ἀνωθεν μέρος αὐτοῦ περιεκοσμεῖτο ὑπὸ σφαιρας γαλκίνης εἰς ἣν προστηρῶντο καὶ ἄλλαι μικρότεραι· τὸ μέσσιον περιεκυκλοῦτο ὑπὸ στεφάνων πορφυρῶν καὶ τὸ κάτωθεν περιετυλίσσετο ὑπὸ ὑφάσματος μὲ θυσάνους κυανοῦς. Ἡ ἄνω σφαῖρα συμβολικῶς ἐσήμαινε τὸν Ἀπόλλωνα ἥτοι τὸν ἥλιον, ἡ κατόπιν αὐτῆς τὴν Σελήνην, αἱ δὲ μικρότεραι τοὺς ἄλλους ἀστέρους καὶ πλανήτας. Οἱ δὲ στέφανοι περὶ τοὺς ἑκατὸν ἐξήκοντα πέντε συμποσούμενοι ἐξεκόνιζον τὴν ἐτησίαν τοῦ ἔτους περίοδον. Νέος δὲ τις παῖς, ἀμφιθαλής, ὠδήγει τὴν πομπήν, ὁ ἐγγυτέρω συγγενὴς ἔφερε πρὸ αὐτοῦ τὴν ἐστεμμένην ἐλαίαν, καὶ ὁ παῖς εἶπετο κρατῶν δάφνην, στεφανηροῦν καὶ διαλελυμένην ἔχων τὴν κόμην, ἐφόρει δὲ καὶ ἐσθῆτα ποδήρη καὶ κρικρατίδας. Ἠκολουθεῖτο ὑπὸ χοροῦ παρθένων, αἵτινες κρατοῦσαι κλάδους δάφνης ἐψάλλον ὕμνους ἱκετηρίους. Οὕτω δ' ἀπάντων πορευομένων, κατέληγεν ἡ τελετὴ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἰσμηίου Ἀπόλλωνος.

Ἡ Μυτῆ, ὁμώνυμος τῇ τοῦ Ἑρμοῦ μητρὶ, κυφοροῦσα τὸν Βιργίλιον λέγεται ὅτι ὠμειρέθη κλάδον δάφνης, ὅστις συγχρόνως φυτευθεὶς ὑπὸ αὐτῆς, ἀνεβλάστησεν αὐθαρῆ δένδρον μεγαλοπρεπὲς πλῆρες ἀθῶν καὶ παντοειδῶν καρπῶν.

Ὁ D' Aubigné, εἰς ἐκ τῶν μάλιστα εὐνοουμένων τοῦ Ἑρρίκου

Δ', παρὰ τοῦ ὁποίου ὁ βασιλεὺς οὗτος περὶ τὰς ἀρχὰς τῶν ἐμφυλίων πολέμων τῆς Γαλλίας ἠτήσατο φιλοδώρημα τοῦ νέου ἔτους, τῷ ἔπεμψεν ἀνθοδέσμην συγκειμένην ἐκ κλάδων ἐλαίας, κυπαρίσσου καὶ δάφνης, σημαίνουσαν συμβολικῶς ὅτι ὤρειλε νὰ ἐκλέξη μεταξὺ εἰρήνης, θανάτου καὶ νίκης.

Ταῦτα περὶ δάφνης (1).

Ε.Μ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Παρεξήγησις τῶν ἑορτῶν.

Σκοπὸς τῆς συστάσεως τῶν ἑορτῶν καὶ πανηγύρεων τῆς πρωτοτύπου Ἐκκλησίας ἦτον ἡ συνάθροισις τῶν πιστῶν περὶ τὰ θυσιαστήρια τοῦ Κυρίου, ὅπως δεικνύωσι διὰ δημοσίων τελετῶν τὴν εὐ-

(1) Ὁ θάμνος οὗτος κοινότατος εἰς ἅπασαν σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, ὅπου καλεῖται φυλλάδα, βλαστάνει αὐτοφυῶς καὶ εἰς τὰ μεσημβρινὰ παράλια τῆς Ἰσπανίας, καὶ Γαλλίας, τὴν βόρειον Ἀφρικὴν, τὴν Παλαιστίνην, καὶ τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας· καλλιεργεῖται δὲ καὶ ἐν τοῖς κήποις διὰ τὸ κομψὸν καὶ ζωηρὸν τῶν ροδοχρόων αὐτοῦ ἀνθέων. Ἄτινα ὅμως σχεδὸν ἀνεπαίσθητον ἀναδίδουσιν ὄσμήν. Ἀνθεῖ ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου μηνὸς μέχρι τέλους Αὐγούστου· καὶ ἡ ἀνοσμία γίνεται σχεδὸν ἐν εἴδει κορύμβου. Φέρει κόλυκα ἐλεύθερον, στεφάνην δὲ μονοπέταλον καί, ὡς λέγουσιν οἱ βοτανικοί, Ἴπποκρατειδῆ. Τὸ ξύλον αὐτοῦ εἶνε γλίσχρον μὲν καὶ λευκότατον, κατεργαζόμενον ὅμως δὲν λαμβάνει πολλὴν στιλπνότητα. Ὁ φλοιὸς εἶνε λεῖος καὶ ὑποτεφρόχρους. Ἡ ροδοδάφνη καλλιεργεῖται εὐκόλως καὶ προκόπτει εἰς παντὸς εἶδους γῆν, καὶ πολλαπλασιάζεται μετὰ μεγίστης εὐκολίας διὰ σπόρων καὶ μοσχευμάτων. Καθίσταται δὲ ὠραιότερα περιοριζομένη εἰς ἓνα μόνον καυλόν, ὅτε ὑψοῦται μέχρι 7—8 πηγῶν καὶ ἐπιστέρεται ἀπὸ χρυσοῦ καὶ στρογγυλοειδῆ κρυφῆν, διὸ καὶ ἐπωνομάσθη παρὰ τοῖς Ἰταλοῖς Mazza di san Giuseppe, ἥτοι ράβδος τοῦ Ἀγίου Ἰωσήφ. Τῆς ροδοδάφνης καλλιεργεῖται καὶ ἕτερον τι εἶδος φέρον ἄθρη λευκά, καὶ γεννώμενον αὐτοφυῶς ἐν Κρήτῃ ἐπὶ τῆς Ἰθῆς παρὰ τὸ Καμεράκιον, ὅπερ ἀνθεῖ ὠσαύτως καθ' ὅλον τὸ θέρος.

γνωμοσύνην, τὴν ὑπακοὴν καὶ τὴν λατρείαν αὐτῶν πρὸς τὸν ὕψιστον Θεόν, τὸν δοτῆρα παντὸς ἀγαθοῦ. Εἰς τὰς ἐφορτὰς τῆς πρωτοτύπου Ἐκκλησίας οἱ Χριστιανοὶ συνήρχοντο περὶ τῶν μνημείων τῶν μαρτύρων τῆς πίστεως, καὶ ἀναμνησκόμενοι τὸν βίον αὐτῶν ἐνεθαρρύνοντο ἀμοιβαίως εἰς τὸ νὰ ἦνε ταπεινοί, σώφρονες, ὑπομονητικοί, ἄγνοί, δίκαιοι καὶ πραεῖς τὴν καρδίαν. Εἰς τὰς ἐφορτὰς ταύτας οἱ Χριστιανοὶ ἤκουον ἐκ τοῦ στόματος τῶν ἱερέων λόγους παραμυθητικούς καὶ διδακτικούς, μετὰ δὲ τὴν Θεῖαν Μυσταγωγίαν, ἣτις ἐγένετο εἰς γλώτταν καθαρὰν καὶ κηταληπτὴν εἰς τὸν λαόν, παρεκίθητο πάντες εἰς λιτὴν τράπεζαν ὅπου ἡ γνησιωτέρα ἀγάπη ἐπλήρου τὴν ἐφορτήν.

Καὶ τοι ὁ αὐτὸς σκοπὸς ἐπικρατεῖ καὶ σήμερον εἰς τὰς χριστιανικὰς ἐφορτὰς, τὸ μέσον ὅμως τῆς ἐκτελέσεως αὐτῶν διαφέρει κατὰ πολὺ τοῦ τῆς πρωτοτύπου Ἐκκλησίας. Οἱ συνερχόμενοι εἰς τὰς σημερινὰς πανηγύρεις ἐπιλήθμονες γενόμενοι τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ τῆς συστάσεως αὐτῶν, παραδίδονται δυστυχῶς εἰς ἀπρεπεῖς διασκεδάσεις, χρησιμεύοντας μᾶλλον πρὸς διαφθορὰν ἢ πρὸς ἠθικοποίησιν τοῦ λαοῦ καὶ μὴ συναδούσας πιντελῶς μετὰ τὸ πνεῦμα τῆς ἡμετέρας Θρησκείας. Ἡ πρὸ ἡμῶν εἰταχθεῖσα ὑλικότης καθὼς καὶ ἡ ἑλληνικὴ χριστιανικὴ ἀγωγὴ ἐκ μέρους πεφωτισμένου κλήρου ἐγέννησαν εἰς τὸν λαόν καταστρεπτικὰς ἐξεις, αἵτινες ὑπομακρύνουσιν αὐτὸν ὅσημέραι ἐκ τοῦ πνεύματος τῆς θρησκείας. Καθεκάστην βλέπομεν νὰ ἀκολουθοῦν εἰς τὰς πανηγύρεις τὰ κακοηθέστερα ἀποπήματα, τὰ δὲ πλήθη νὰ τρέχουν σωρηδὸν εἰς τὰ καπηλεῖα καὶ εἰς τοὺς χοροὺς, πορευόμενα ὡς οἱ ἔθνη εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀπωλείας. Ὁ ὄχλος παρεξηγῶν τὸν σκοπὸν τῶν πανηγύρεων παραδίδεται εἰς τὴν μέθην, εἰς τὴν κραυγὴν καὶ τὴν ἀσελγείαν· νομίζει δὲ, ὅτι ἐὰν προσφῆρη λαμπάδα εἰς τὸν ἐφορταζόμενον ἄγιον, ἐξαλείφονται δι' αὐτῆς πᾶσαι αἱ ἁμαρτίαι του.

Ἐπέστη πλέον ὁ καιρὸς ὅτε ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ ὀφείλει νὰ ἐμποδίση τὰς καταχρήσεις ταύτας, οἱ δὲ ποιμένες νὰ καθοδηγήσουν θεόντως τὸ ποίμνιόν των εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδόν, διδάσκοντες κατὰ τὴν Γραφήν, ὅτι πνεῦμα ὁ Θεὸς καὶ ἐν πνεύματι δεῖ λατρεύειν αὐτόν. Διὰ τελετῶν καὶ πανηγύρεων εἰς τὰς ὁποίας οὐδὲν

μέρος λαμβάνει τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, δὲν μορφώνονται ἐνάρετοι Χριστιανοί· ἡ δὲ θρησκεία εἶνε λέξις κενή, ἐὰν δὲν στηρίζεται εἰς τὴν πνευματικὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ ὄντος, ἣτις πρέπει νὰ ἦνε ὁ πρῶτος σκοπὸς τῶν θρησκευτικῶν ἡμῶν τελετῶν. X. K.

Τὸ σοφὸν νῆπιον.

Γάλλος τις, Ἰωάννης Λουδοβίκος λεγόμενος, ἐκ Κανδιάκου, ὀλίγον ἀπέχοντος τῆς Γαλλικῆς πόλεως Νίμης, γεννηθεὶς τὸ 1719 καὶ ἀποθανὼν τὸ 1726, εἶχε μάθει ἀπὸ τῆς κοιτίδος του νὰ διακρίνη τὰ γράμματα. Κατὰ τὸν τριακοστὸν μῆνα τῆς ἡλικίας του ἐγνώριζεν ὅλα τὰ τε κεφαλαῖα καὶ τὰ μικρά, κατὰ δὲ τὸ τρίτον ἔτος ἀνεγίνωσκεν ἀκριβῶς Λατινικὰ καὶ Γαλλικὰ ἔντυπα ἢ χειρογράφα. Κατὰ τὸ τέταρτον ἔτος ἐξέμαθε τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν καὶ τὸ ἐπόμενον μετέφραζεν ἀπροσκόπτως τοὺς δυσκολωτέρους συγγραφείς. Κατὰ δὲ τὸ ἕκτον ἔτος ἀνεγίνωσκεν Ἑλληνικὰ καὶ Ἑβραϊκὰ. Ἡξευρεν ἔκτοτε τὰς ἀρχὰς τῆς ἀριθμητικῆς, τῆς ἱστορίας, τῆς γεωγραφίας, τῶν σημάτων καὶ νομισμάτων. Ἐν διαστήματι τεσσάρων ἑβδομάδων κατῴρωσε νὰ γράφῃ εὐχερῶς καὶ εὐκόλως. Τὸ Μομπελιέρον, ἡ Γρενόβλη, τὸ Λούγδουνον, οἱ Παρίσιοι αὐτοὶ θαύμασαν τὰς προόδους, τὰ πρῶτα πλεονεκτήματα καὶ τὴν ἔκτασιν τῶν γνώσεών του. Ἀνέγνωσε πλῆθος ποιητῶν, ρητόρων, ἱστορικῶν, φιλοσόφων, γραμματικῶν ἐν ἡλικίᾳ, μόλις καθ' ἡντὰ ἄλλα παιδία ἠξεύρουσι νὰ βατταρίζωσι τὴν γλῶσσαν των. Ἀλλὰ τὸ μικρὸν τοῦτο θαῦμα ἐξέλιπεν ἅμα φανέν, ἀποθανὸν ἑπταετίς.

Ἐφημερίδες ἐκδιδόμεναι καθ' ὅλον τὸν κόσμον.

Εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐφημερίδων καὶ τῶν τῶν συνδρομητῶν τὸν πρῶτον τόπον κατέχουσιν αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι, ἐν αἷς ἐκδίδονται 5,000 ἐφημερίδες· τινὲς τούτων ἔχουσι δύο ἐκδόσεις καθ' ἑκάστην καὶ δαπανῶσι περὶ τὰς 200 χιλιάδας φύλλα τὴν ἡμέραν ἢ ἀναλογία μεταξὺ τῶν ἐφημερίδων καὶ τῶν κατοίκων εἶνε μία ἐφημερίς εἰς 7 χιλιάδας ψυχὰς.

Κατόπιν έρχεται η Γαλλία· έν αυτή εκδίδονται 1640 έφημερίδες, ήτοι μία πρὸς 23 χιλιάδας! Έν τῇ μεγάλῃ Βρεττανία ὁ αριθμὸς τῶν έφημερίδων εἶνε 1260 ήτοι μία πρὸς 27 περίπου χιλιάδας κατοίκων. Έν Πρωσσία 700 έφημερίδες, ήγουν μία πρὸς 26 χιλιάδας κατοίκων.

Έν Ἰταλία 506, ήτοι μία πρὸς 44 χιλ. κατοίκων.

Έν Αυστρία 365, ήτοι μία πρὸς 105 χιλιάδας κατοίκων. Έν Ἑλβετία 300, ήτοι μία πρὸς 8 χιλιάδας κατοίκων. Έν Βελγίῳ 225, ήτοι μία πρὸς 15 χιλιάδας κατοίκων. Έν Ὀλλανδία 225, ήτοι μία πρὸς 16 χιλιάδας κατοίκων. Έν Ρωσία 200, ήτοι μία πρὸς 331 χιλ. κατοίκων!!! Έν Ἰσπανία 200, ήγουν μία πρὸς 75 χιλ. κατοίκων! Έν Νορβηγία καὶ Σουηδία 150, ήτοι μία πρὸς 36 χιλ. κατοίκων.

Έν Τουρκία 100, ήτοι μία πρὸς 300 χιλ. κατοίκων!!!

Εἰς τὸν πίνακα τοῦτον ἡ Ἑλλάς δὲν παρίσταται, ὅπερ ἐπιβεβαιοῖ τὸν λόγον συντάκτου τινος ἀμερικανικῆς έφημερίδος, ὅτι ἡ Ἑλλάς ἐλάχιστον γνωρίζεται ὑπὸ τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν!

Τὴν ἑλλειψιν ταύτην ἀναπληροῦντες ἡμεῖς λέγομεν, ὅτι έν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι εκδίδονται 70 περίπου έφημερίδες, ήτοι μία πρὸς 20 χιλιάδας. (Ἀστὴρ τῆς ἀνατολῆς).

Πνιγομένων θεραπεία.

Ποτὲ δὲν πρέπει ν' ἀπελπιζώμεθα ἐπὶ πνιγμένου, έν ὅσῳ δὲν βλέπομεν εἰς αὐτὸν ἐπελθοῦσαν τὴν νευρικὴν ἀκαμψίαν τῶν μελῶν, προσέχοντες μὴ ἐκλάβωμεν ὡς τοιαύτην τὴν νευρικὴν συστολήν.

Ἄλλὰ πῶς διακρίνονται ταῦτα;

Διακρίνονται ἀλανθάντως. Διάνοξον διὰ βίας τὸ στόμα ἀνθρώπου πνιγμένου, εἰς ὃν ἐπῆλθεν ἡ νευρικὴ ἀκαμψία, καὶ θὰ μείνη ἀνοικτόν. Διάνοξον διὰ βίας τὸ στόμα ἀνθρώπου, εἰς ὃν ἐπῆλθε μόνον ἡ νευρικὴ συστολή· ἄμκ ἀφαιρέθεις ἀπὸ τῶν ὀδόντων αὐτοῦ τοῦ ἐργαλείου δι' οὗ διηνοίχθησαν, οἱ ὀδόντες πάλιν θὰ κλεισθῶσι.

Κατὰ τινάς, τὰ προφανῆ συμπτώματα τῶν ὑπὸ ἀσφυξίας ἀποθανόντων εἶνε τὰ ἐπόμενα. Ἡ ἀναπνοὴ καὶ τῆς καρδίας ἡ λειτουργία παύουσιν ὅλως διόλου· τὰ βλέφαρα ἡμικλείονται· αἱ κόραι τῶν ὀμμάτων πλατύνονται· αἱ σιαγόνες συσφιγγονται· οἱ δάκτυλοι ἡμισυστέλλονται· ἡ γλῶσση πλησιάζει πρὸς τὰ χεῖλη καὶ πλη-

ροῦται αὐτῇ τε καὶ οἱ ρώθωνες ὑπὸ παγετώδους καὶ γλοιώδους τινὸς ὕλης. Ἡ δ' ἐπιφάνεια τοῦ σώματος εἶνε ψυχρὰ καὶ ὠχρὰ.

Ἄλλὰ κατὰ τινὰ τῶν ἐνταῦθα ἱατρῶν, πολυπειρότατον περὶ τὴν ἀσφυξίαν, ἡ σύσφιξις τῶν σιαγόνων εἶνε μάλιστα σημεῖον ζωῆς.

Πρὸ τινῶν μηνῶν εἰς δημόσιον κῆπον έν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου ἔκειτο δεξαμενὴ πολλοῦ ὕδατος, ἠκούσθησαν αἰφνιδίως φωναὶ ὀξεῖαι· οἱ περιπατηταὶ ὅλοι ἐστράφησαν πρὸς αὐτάς ἐπτοημένοι. Παιδίον πενταετὲς εἶχε πέσει εἰς τὸ ὕδωρ, τέκνον ἑνὸς φαρμακοποιοῦ, καὶ δυστυχῶς εἶχε πέσει πρὸ δέκα λεπτῶν, καὶ οὐδεὶς εἶχε προσέξει, ἕως οὗ ἔτυχε νὰ διαβῆ πλησίον τῆς δεξαμενῆς κληρικὸς τις, ὁ ὁποῖος ἰδὼν τὴν χεῖρα τοῦ παιδίου ἔξω τοῦ ὕδατος, ἔθαλε πρῶτος φωνήν.

Εἶχε πέσει πρὸ δέκα λεπτῶν· ἐδέησε δὲ νὰ διατρέξωσιν ἕτερα πέντε ἕως νὰ εὔρεθῆ ξύλον τι μακρόν, διὰ τοῦ ὁποίου νὰ σύρωσιν ἔξω τὸ παιδίον· ἰδοὺ λεπτά 15 ὡς ἔγγιστα.

Έν τούτοις, ἕως τὰ ἔλθη ὁ ἱατρός, ὃν ἔτρεξαν νὰ καλέτωσιν, εὔρεθῆ ἐκεῖ ἀνθρώπος τις, ὁ ὁποῖος εἶπε καὶ ἐγύμνωσαν τὸ παιδίον καὶ τὸ ἐτύλιξαν ἐντὸς θερμοῦ ἐφαπλώματος μαλλίνου.

Ἡ ἀναπνοὴ καὶ τῆς καρδίας ἡ λειτουργία ἦσαν ἤδη πεπαυμένα ὅλως διόλου· τὰ βλέφαρα ἡμικλείετα· αἱ κόραι τῶν ὀμμάτων πεπλατυσμένα, αἱ σιαγόνες συσφιγμένα, οἱ δάκτυλοι ἡμισυνεσταλμένοι κ τ λ.

Εἶχεν ἔλθει δὲ καὶ ὁ πατὴρ εἰδοποιηθεὶς, καὶ ἐκράτει τὸ τέκνον εἰς τὰς ἀγκάλας του ἀπηλπισμένος.

Ἔλεγε μόνον θρηνηῶν· « Ἔχασα τὸ παιδί μου! πάγει τὸ παιδί μου! »

Ὁ ἱατρός ἐπρόφθασεν.

Ἐξετάζει, βεβαιοῦται περὶ τῆς συστολῆς τῶν σιαγόνων, καὶ λέγει πρὸς τὸν πατέρα θαρραλέως· Λαμβάνεσθε· τὸ παιδί δὲν ἀπέθανε!

Καὶ τότε, ἐνῶ ὁ πατὴρ τὸ ἐκράτει έν τῷ μέσῳ τοῦ κύκλου τῶν θεατῶν, ὁ ἱατρός, καταβαλὼν ὅλην τὴν δύναμιν τῆς εὐρώστου χειρὸς του, κατώρθωσε νὰ εἰσάξῃ ἐκ πλαγίου τοῦ στόματος τοῦ παιδίου, ἀπὸ τοῦ κυνόδοντος καὶ μέσα, τὸν ἐκ ξύλου πύξου μοχλόν, τὸν πρὸς τοῦτο ἐπιτήδειον ἐπὶ πνιγμένῳ.

Τόσον συνεσφιγμένοι ἦσαν οἱ ὀδόντες, ὥστε ἐθραύσθησαν τέσσαρες αὐτῶν, ἀνοιγομένου τοῦ στόματος.

Ἦτο μικρὸν τὸ στόμα τοῦ πτωχοῦ παιδίου, καὶ ὁ ἰατρός δὲν ἠδυνήθη νὰ εἰσάξῃ ἐντὸς αὐτοῦ τὸν διαστολέα (speculum)· εἰσῆξε λοιπὸν μόνον τὸν δάκτυλόν του μετὰ σπόγγου τινὸς προσδεδεμένου εἰς τὴν ἄκρην φαλαινοκοκκάλου, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶχε προσλάβει εὐτυχῶς· ἔπειτα ἔστυρεν ἐπιτηδείως πρὸς τὰ ἔξω τὴν γλῶσσαν, καὶ οὕτως ἠνοίχθη τὸ ἄνω τοῦ λάρυγγος.

Τὸ παιδίον τότε ἔκαμεν ὀλίγην ἔμεσιν, καὶ συγχρόνως ἔβηλε φωνήν·

Καὶ ὁ ἰατρός στραφεὶς πρὸς τὸν πατέρα, δακρύνοντα ὑπὸ χαρᾶς ἀρρήτου, — Σᾶς εἶπα· ὁ υἱός σας δὲν ἀπέθανε.

Τοσοῦτος τρόμος εἶχε καταλάβει τὸν πτωχὸν ἐκεῖνον πατέρα, ὥστε ἐπῆραν τὸ παιδίον ἀπὸ τῆς ἀγκάλης του καὶ τὸ μετέφεραν εἰς τὴν οἰκίαν.

Ἐκεῖ ἐξηκολούθησεν ἡ θεραπεία.

Ὁ ἰατρός ἤπλωσε τὸ παιδίον ἐντὸς θερμῶν σκεπασμάτων καὶ πλησίον του ἔθεσε δύο φιάλας ζέοντος ὕδατος· συγχρόνως δὲ ἄλλοι ἔτριβον δυνατὰ τὰ μέλη του, χεῖρας καὶ πόδας.

Ἐξηκολούθησε δὲ ὁ ἰατρός ν' ἀνοίγῃ ἐκ διαλειμμάτων συνεχῶν τὸ στόμα διὰ τοῦ μογλοῦ ἐκείνου, καὶ, κρατῶν τὴν γλῶσσαν πρὸς τὰ ἔξω, νὰ εὐνολύνη οὕτω τὴν εἴσοδον τοῦ ἀέρος εἰς τὰ ὄργανα τῆς ἀναπνοῆς.

Ὡστε ἤρχισε μετ' ὀλίγον νὰ καθίσταται ἐπαισθητὸς ὁ σφυγμὸς, ὡς καὶ νὰ ἐνδυναμοῦνται βαθμηδὸν οἱ παλμοὶ τῆς καρδίας· ἀλλὰ μόλις μετὰ μιᾶς καὶ ἡμισείας ὥρας τοιαύτας ἀδιελίπτους προσπαθείας ἠδυνήθησαν νὰ παρακινήσωσι τὸ παιδίον ἡσυχον, βέβαιαι ὅτι ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ζωὴν.

Ὅταν οἱ γείτονες τὸ εἶδον εἰς τὴν θύραν τῆς οἰκίας του, ἔβαλον φωνὰς θαυμασμοῦ καὶ ἐγκαρδίου χαρᾶς.

Ἐξῆσε λοιπὸν, καὶ τοι εἶχε μείνει 15 λεπτὰ ὑπὸ τὸ ὕδωρ!

Ἡ Γραφή.

Δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ κόσμῳ βιβλίον διδακτικώτερον καὶ ὠφελιμώτερον ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Γραφήν.

Μέρος αὐτῆς ἐγγράφη ἀπὸ ποιμένας, ἄλλο ἀπὸ στρατιώτας, ἄλλο ἀπὸ βασιλεῖς, ἄλλο ἀπὸ ἀλιεῖς (ψαράδες), ἄλλο ἀπὸ ἰατροὺς καὶ ἄλλο ἀπὸ κτηνοτρόφους.

Ἡ Ἁγία Γραφή εἶνε τὸ μόνον βιβλίον, εἰς τὸ ὁποῖον πᾶς ἄνθρωπος, πάσης φυλῆς, γλώσσης καὶ ἔθνους καὶ παντὸς αἰῶνος εὐρίσκει τὸν χαρακτῆρά του ὡς εἰς καθρέπτην ἀπεικονισμένον. Εἶνε τὸ μόνον βιβλίον, τὸ ὁποῖον ἐφαρμόζεται εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις, σχέσεις καὶ καταστάσεις τοῦ ἀνθρώπου — ποτὲ δὲν ἐξαντλεῖται διὰ τῆς ἀναγνώσεως καὶ μελέτης; — ποτὲ δὲν κουράζει — ποτὲ δὲν παλαιοῦται.

Ἡ Ἁγία Γραφή εἶνε τὸ μόνον βιβλίον, τὸ ὁποῖον δίδει παρηγορίαν καὶ εἰρήνην εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου, ὅταν ὅλα τὰ ἄλλα πράγματα τοῦ κόσμου ἦνε ἀνίσχυρα.

Διηγοῦνται περὶ τοῦ περιφήμου μυθιστοριογράφου τῆς Ἀγγλίας Οὐάλτερ Σκῶτου, ὅτι ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του ἐζήτησε παρά τινος πιστοῦ τοῦ φίλου, ὅστις παρέμενε εἰς τὴν οἰκίαν του, νὰ τοῦ δώσῃ τὸ Βιβλίον. Ὁ φίλος κατ' ἀρχὰς δὲν τὸν ἐνόησε, καὶ τὸν ἠρώτησε ποῖον βιβλίον; »Ὡ! — εἶπεν ὁ Οὐάλτερ Σκῶτος — τὸ βιβλίον τῶν βιβλίων, τὴν Ἁγίαν Γραφήν! τούτου ἔχω ἀνάγκην τώρα, διότι αὕτη μόνη δύναται νὰ με παρηγορήσῃ καὶ με ὑποστηρίξῃ.»

Σύντομος περιγραφή τῆς Ἱερουσαλήμ.

Ἐπειδὴ πολλάκις γίνεται λόγος ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ περὶ τῆς πόλεως ταύτης, ἔνθα ὁ σαρκωθεὶς Λόγος τοῦ Θεοῦ διεκοίνωσε τὰς ὑψίστας σωτηριώδεις ἀληθείας πρὸς τὸν πεπτωκότα ἁμαρτωλὸν ἄνθρωπον. ἔνθα ἦτον ὁ τόπος τῆς κοινῆς λατρείας τοῦ Παντοκράτορος Δημιουργοῦ τῆς κτίσεως, ἔνθα πολλάκις ἐνδιαφέρουσαι περιστάσεις τῆς ζωῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν συνέβησαν, ἔνθα ὁ τόπος ἐν ᾧ ὁ δι' οὐ τὰ πάντα ἐγένοντο κατεδικάσθη εἰς σταυρικὸν θάνατον ὡς τις κακοῦργος καὶ ἔχυσε τὸ πολυτίμον αὐτοῦ αἷμα ὡς λύτρον τοῦ καταδικασμένου

ἀμαρτωλοῦ, ἐνθα ἐτάφη καὶ ὁ τάφος αὐτοῦ προστελκύνει χιλιάδας πιστῶν—ἐφάνη εἰς ἡμᾶς εὐλογον νὰ γράψωμεν σύντομον μὲν ἀλλὰ ἀκριβῆ περιγραφὴν τῆς πόλεως ταύτης χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ Μεντορος, οἵτινες, ὡς δὲν ἀμφιβάλλομεν, ἐπιθυμοῦσι διακαῶς καὶ νὰ ἐπισκεφθῶσιν αὐτὴν ἐν καταλλήλῃ εὐκαιρίᾳ, καὶ νὰ ἐγνωσι γινῶσιν τινα τῆς τε παλαιᾶς καὶ τῆς νέας θέσεως τῆς πόλεως ταύτης.

Ἡ Ἱερουσαλήμ ἦτον ἡ πρωτεύουσα πόλις τοῦ Ἰουδαϊκοῦ βασιλείου, καὶ ἦτο κτισμένη ἐπὶ τοῦ ὄρους τοῦ διαχωρίζοντος τὴν φυλὴν τοῦ Ἰούδα ἀπὸ τῆς φυλῆς τοῦ Βενιαμείν. Κατ' ἀρχὰς ὠνομάζετο Σαλήμ « καὶ ὁ Μελχισεδέκ, βασιλεὺς Σαλήμ, ἔφερεν ἕξω ἄρτον καὶ οἶνον » (Γεν., ιδ'. 18). Ὅτε δὲ οἱ Ἰσραηλῖται κατεξουσίασαν τὴν ὑποσχεθεῖσαν γῆν, εὔρον τοῦτο τὸ ὄχυρον χωρίον κατεχόμενον ὑπὸ τῶν Ἰεβουσαίων, ὑφ' ὧν ἐκαλεῖτο Ἰεβούς ἢ Ἰεβουσί (Ἰησοῦς Ναυῆ ιη'. 28). Ὡς τὸ ὄνομα Ἱερουσαλήμ παρήχθη πιθανῶς ἐκ τῆς ἐνώσεως τῶν δύο τούτων Ἰεβούς καὶ Σαλήμ, διὰ δὲ τῆς παραλλαγῆς ἐνὸς μόνον γράμματος, χάριν εὐφωνίας, ἔγινεν Ἱερουσαλήμ ἀντὶ Ἰεβουσαλήμ. Ἡ παλαιὰ Σαλήμ ἦτο κτισμένη πιθανῶς ἐπὶ τοῦ ὄρους Μορία ἢ ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἄκρα, ἅτινα εἰσὶν ἀνατολικά καὶ δυτικὰ ὄρη, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐκτίσθη ἔπειτα ἡ Ἱερουσαλήμ. Ὅταν οἱ Ἰεβουσαῖοι ἐκυρεύσαν τὸν τόπον, ἀνήγειραν ὄχυρωμα πρὸς τὰ δυτικὰ τῆς πόλεως. Τὸ ὄχυρωμα τοῦτο ὠνομάσθη κατὰ πρῶτον μὲν Ἰεβούς, ἀκούουθως δὲ ὄρος Σιών. Καίτοι οἱ Ἰσραηλῖται κατέσχον τὰ προσκείμενα μέρη (Ἰησοῦς Ναυῆ, ιη'. 28), οἱ Ἰεβουσαῖοι ὁμῶς διέμενον κύριοι τούτου τοῦ ὄχυρώματος ἢ τῆς ἀκροπόλεως ἕως οὗ ὁ Δαβίδ, κυριεύσας αὐτὴν ἐκατόκνησεν ἐν τῷ φρουρίῳ τούτῳ, τῷ ὑπ' αὐτοῦ μετὰ ταῦτα ὠνομασθέντι « ἡ πόλις Δαβίδ » (Β'. Σαμουὴλ ε'. 1—9. ς'. 10—12, Α. Βασιλ. κ'. 1). Ἡ Ἱερουσαλήμ ἐκτίσθη ἐπὶ διαφόρων λόφων μεσημβρινῶς ἐπὶ τοῦ ὄρους Σιών, ἀνατολικῶς ἐπὶ τοῦ ὄρους Μορία, ἐφ' οὗ ἐκτίσθη ὁ ναὸς ἔπειτα, δυτικῶς ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἄκρα καὶ πρὸς βορρᾶν ἐπὶ τοῦ ὄρους Βησεθά. Τὸ ὄρος Μορία διεχωρίζετο ἀπὸ τοῦ ὄρους Σιών διὰ τινος κοιλάδος ὑπὸ τοῦ Ἰωσήπου ὠνομαζομένης « ἡ κοιλάς τῶν τυροπωλητῶν, » ἐφ' ἧς ὑπῆρχε γέφυρα ἢ ὑψωμένη τις ὁδὸς ἄγουσα ἀπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸ ἕτερον. Ἐπὶ τοῦ Μ. Α. μέρους τοῦ ὄρους Μορία καὶ

μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ ὄρους Σιών ὑπῆρχεν ὑψηλὸς βράχος ἀρμόδιος διὰ ἰσχυρὸν ὄχυρωμα, ὠνομαζόμενος Ὀφάλ. Ἡ πόλις περιεκυκλοῦτο ὑπ' ὄρεων. Πρὸς τὰ δυτικὰ ὑπῆρχον λόφοι οἰανεὶ ἐπιτηροῦντες αὐτὴν πρὸς τὰ μεσημβρινὰ ἦτον ἡ κοιλάς τοῦ Ἰωσαφάτ ἢ τοῦ Ἐννόμ (α), διαχωρίζουσα τὴν πόλιν ἀπὸ τοῦ Ὁ ρ ο υ ς τ ῆ ς

(α) Ἡ κοιλάς ἢ φάραγξ τοῦ Ἐννόμ εἶνε ἡ παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις Γέεννα τοῦ πυρός. Ἡ λέξις Γέεννα ἐν τῇ Ἑβραϊκῇ σημαίνει τὸν ἄδην, καὶ σχηματίζεται ἐκ δύο ἑβραϊκῶν λέξεων ἵνα σημαίνῃ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἐννόμ. Αὕτη κατ' ἀρχὰς ἦτον εὐάρεστος κοιλάς, πλησίον τῆς Ἱερουσαλήμ κειμένη πρὸς τὸ μεσημβρινὸν μέρος αὐτῆς. Μικρὸς χεῖμαρρος συνήθως ἔρρεε διὰ τῆς κοιλάδος ταύτης, ὅστις ἐν μέρει περιέρρεε τὴν πόλιν Ἱερουσαλήμ. Τὴν κοιλάδα ταύτην οἱ ἐν τῇ εἰδωλοατρείᾳ περιπεσόντες Ἰσραηλῖται ἀφιέρωσεν εἰς τὴν φρικτὴν λατρείαν τοῦ Μολόχ (2 Βασιλ. ιστ'. 3: 2 χρον. κη': 3). Οἱ παλαιοὶ Ἰουδαῖοι συγγραφεῖς πληροφοροῦσιν ἡμᾶς ὅτι τὸ εἰδῶλον τοῦ Μολόχ ἦτον κατεσκευασμένον ἐκ χαλκοῦ, κοσμημένον μὲ βρασιλικὸν στέμμα, ἔχον κεφαλὴν μόσχου, καὶ τὰς χεῖράς του ἐξηπλωμμένας ὡς νὰ ἤθελε νὰ περιπτυχθῇ πάντα ἄνθρωπον. Ὅταν αὐτοὶ τῷ προσέφερον εἰς θυσίαν παιδία, ἐθερμαινον πολὺ πρὶν τὸ ἄγαλμα· ἀφοῦ δὲ ἐθερμαίνετο ἀρκετά, ἔρριπτον τὸ ἄθλιον πλάσμα εἰς τοὺς βραχίονάς του, ἐνθα τὸ τάλαν εὐθὺς κατεκαίετο. Διὰ νὰ μὴ ἀκούωνται δὲ αἱ φωναὶ τοῦ παιδίου, ἔκαμναν μέγαν θόρυβον διὰ τυμπάνων ἢ ἄλλων μουσικῶν ὀργάνων πέριξ τοῦ εἰδῶλου. Ταῦτα τὰ τύμπανα ὠνομάζοντο Τάφ, ἐξ οὗ παρήχθη τὸ κοινὸν ὄνομα τοῦ τόπου Τάφει, ἄδης. (Ἱερεμ. ζ'. 31, 32).

Μετὰ δὲ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν Ἰουδαίων ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ὁ τόπος οὗτος ἐθεωρεῖτο μὲ τόσσην βδελυγμίαν ὥστε κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰωσία (2. Βασιλ. κη'. 10) προσδιωρίσθη ὡς τόπος, ἐν ᾧ ὦφειλον νὰ ρίπτωσιν ὅλα τὰ νεκρὰ πτώματα τῶν ζώων καὶ τὰς ἰκθυοσείας τῆς πόλεως, καὶ συνήθως ἦτον ὁ τόπος ἐνθα ἐτελεῖτο ἡ θανατικὴ ποινή. Ὁ τόπος λοιπὸν οὗτος κατήτησε καθ' ὑπερβολὴν βλαβερός· ἡ θεωρία του ἦτον ἀποτρόπαιος· ὁ ἀὴρ ἦτον μολυσμένος καὶ λοιμώδης, καὶ ὅπως διατηρῶσιν αὐτὸν ὅπωςδὴποτε ἀβλαβῆ

φ θ ο ρ ᾶ ς· πρὸς τὰ ἀνατολικά ἦτον ἡ κοιλάς ἢ ὁ χεῖμαρος τῶν Κέδρων, διαχωρίζων τὴν πόλιν ἀπὸ τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν· πρὸς τὰ βόρεια δὲ ἡ χώρα ἦτον ὀμαλωτέρα, καὶ τοι εἰς πολλὰ μέρη βραχυώδης καὶ πετρώδης. Πρὸς τὰ Μ. Α. αἱ κοιλάδες τῶν Κέδρων καὶ τοῦ Ἰωσαφὰτ ἦνοῦντο, καὶ τὰ ὕδατα ρέοντα διὰ τῶν βραχυῶδων ὀρέων διευθύνοντο πρὸς τὴν Νεκρὰν θάλασσαν, περίπου 15 μίλια ἀπέχουσαν.

Ἡ πόλις Ἱερουσαλήμ κεῖται εἰς τὴν 31 μοῖραν καὶ 50 λεπτά βόρειου πλάτους, καὶ τὴν 35 μοῖραν καὶ 20 λεπτά ἀνατολικῆ μῆκους ἐπὶ τοῦ ὑψηλοτέρου σημείου τῶν ὀρέων τῆς Ἰουδαίας. Ἀπέχει ἀπὸ τῆς πόλεως Γιάφρας, τῆς κάλαι Ἰόππης, 34 μίλια, οὐστὴ τὸ ἐπίγειον αὐτῆς, καὶ 120 μίλια Μ. Δ. ἀπὸ τῆς πόλεως Δαμασκού. Ἡ κάλλιστη θεωρία τῆς Ἱερουσαλήμ γίνεται ἀπὸ τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν (α), ἀπὸ τοῦ ἀνατολικῆ μέρους τοῦ ὄρους τούτου, καθ' ὅσον

ἦναγκάζοντο ν' ἀνάπτωσι διαρκῶς πυρὰ. Ἡ ὑπερβολικὴ ἀηδία τοῦ τόπου, ἡ ἀκαθαρσία καὶ σπῆις, ὁ μολυσμὸς τῆς ἀτμοσφαιράς, καὶ τὰ μελαγχολικὰ πυρὰ τὴν ἡμέραν καὶ νύκτα καιόμενα κατέστησαν τὸν τόπον τοῦτον ἐν τῶν τρομακτικωτάτων καὶ ἀποτροπαιοτάτων ἀντικειμένων, μὲ τὰ ὁποῖα οἱ Ἰουδαῖοι ἦσαν συνοικειωμένοι. Ὀνομάσθη ἡ Γέεννα τοῦ πυρός, καὶ ἦτον ἡ εἰκὼν τὴν ὁποίαν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν συχνάκις μετεχειρίζετο ὅπως δηλώσῃ τὴν μέλλουσαν τιμωρίαν τοῦ ἀμαρτωλοῦ.

(α) Ἀπὸ τοῦ ὄρους τούτου ἡ ἀποψὶς ὀλοκλήρου τῆς πόλεως Ἱερουσαλήμ ἦτον τῶντι μεγαλοπρεπής. Ἀπὸ τούτου οἱ μαθηταὶ εδεῖξαν εἰς τὸν Σωτῆρα τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν λαμπρότητα τοῦ Ναοῦ, καὶ ἀπὸ τούτου τὰ θεῖα του χεῖλη ἐξήνεγκον τὴν προφητείαν τῆς καταστροφῆς τοῦ τε ναοῦ καὶ τῆς πόλεως. Τὸ ὄρος τοῦτο ἐκαλεῖτο οὕτως ὡς παράγον μεγάλην ἀφθονίαν ἐλαιῶν. Ἦτον ἐγγυὲς τῆς Ἱερουσαλήμ « σαββάτου ἔχον ὁδὸν » (Πράξ. ἀ. 12), δηλ. ἀπέιχε τόσον, ὅσον ἦτον τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπιτρεπόμενον εἰς τὸν Ἰουδαῖον χρονικὸν διάστημα τῆς ὁδοπορίας του τὴν ἡμέραν τοῦ σαββάτου· τοῦτο δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπερβαίῃ τὰς 2 χιλιάδας βήματα ἢ πῆχους ἀποτελοῦσας ἑπτὰ καὶ ἡμισυ στάδια, ἦτοι ὀλιγώτερον τοῦ ἀγγλικοῦ μίλλου. Ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ ὄρους ἦτον ὁ κῆπος Γεθ-

τὰ πρὸς ἀνατολὰς ὄρη εἶνε ὑψηλότερα τῶν πρὸς δυσμὰς. Ἡ πόλις τὸ πάλαι περιεκλείετο διὰ δυνατῶν τειχῶν, μέρος τῶν ὁποίων μέχρι σήμερον ἴσταιται. Ἡ θέσις τῶν τειχῶν κατὰ διαφόρους καιροὺς παρηλλάγη, ἐπειδὴ ἡ πόλις ἄλλοτε ὑπῆρξε μεγαλειτέρα, ἄλλοτε μικροτέρα, καὶ ἄλλοτε ἐξηπλώθη κατὰ διαφόρους διευθύνσεις. Τὸ μεσημβρινὸν τεῖχος τὸ πάλαι περιέκλειεν ὀλόκληρον τὸ ὄρος Σιών, καὶ τοι τὸ νεώτερον τεῖχος διερχόμενον διὰ τῆς κορυφῆς περιέκλειε περίπου τὸ ἡμισυ τοῦ ὄρους. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, τὸ βόρειον τεῖχος περιέκλειε τὰ ὄρη Ἄκραν καὶ Μοριάν βορείως, καὶ τοι μετὰ τὸν θάνατόν του, ὁ Ἀγρίππας τὸ ἐξέτεινεν ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε περιέλαβε τὸ ὄρος Βηζίθα βορειῶς· περίπου τὸ ἡμισυ τούτου περιέχεται ἐντὸς τοῦ σημερινοῦ τεῖχους. Τὰ ἀνατολικά καὶ δυτικὰ ὄρια τῆς πόλεως, ὄντα μᾶλλον περιωρισμένα ὑπὸ τῆς φύσεως τοῦ τόπου, διέμειναν μᾶλλον σταθερὰ τῶν ἄλλων. Ἡ πόλις ἀνατολικῶς περιερέετο μέρος μὲν ὑπὸ τῆς πηγῆς τοῦ Σιλοάμ μέρος δὲ ὑπὸ τῆς πηγῆς τοῦ Γιχῶν πρὸς τὰ δυτικὰ τῆς πόλεως, ἦς τὰ ὕδατα διευθύνοντο εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰωσαφὰτ· ἐν καιρῷ δὲ τοῦ Σολομῶντος διὰ τινος ὑδραγωγείου, μέρος τοῦ ὁποῖου διαμένει μέχρι σήμερον, τὸ ὕδωρ ἐφέρετο εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῶν περιχώρων τῆς Βηθλεέμ. Εἰς ἐνὸς περίπου μίλλου ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς κώμης ταύτης κεῖνται ἐπὶ κατωφερείας αἱ τρεῖς δεξαμεναὶ τοῦ Σολομῶντος. Αὗται εἶνε κτισμέναι ἢ μία ἐπὶ τῆς ἄλλης· ἡ ὑψηλότερον κειμένη δεξαμενὴ χύνει τὸ ὕδωρ αὐτῆς εἰς τὴν χαμηλότερον κειμένην, ἐξ ἧς τὸ ὕδωρ πίπτει εἰς τὴν τρίτην. Ἡ πρώτη τῶν δεξαμενῶν τούτων ἔχει 480 ποδῶν μῆκος, ἡ δευτέρα 600 καὶ ἡ τρίτη 660. Τὸ

σημανῆ (Μάρκ. ιδ', 32). Ἐνθα ὁ Σωτὴρ ἐκέτευσεν τὸν οὐρανὸν του πατέρα ὅπως εἰ δυνατόν παρέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ τὸ πατήριον τοῦ σταυρικοῦ θανάτου. Ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς κλιτύος τοῦ ὄρους ἦσαν τὰ χωρία Βηθφαγῆ καὶ Βηθανία. Τὸ ὄρος τοῦτο ἔχει ἐν περίπου μίλιον μῆκος, καὶ περὶ τοὺς 700 πόδας ὕψος, καὶ ὑπέρκειται τῆς Ἱερουσαλήμ οὕτως ὥστε ἀπὸ τῆς κορυφῆς του πᾶν σχεδὸν μέρος τῆς πόλεως δύναται νὰ φανῇ. Τὸ ὄρος ἔχει τρεῖς κορυφάς. Ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ὑποτίθεται ὅτι ἀνελήφθη εἰς οὐρανοὺς ἀπὸ τῆς μεσαίας κορυφῆς.

πλάτος καὶ τῶν τριῶν εἶνε 270 ποδῶν. Αἱ δεξαμεναὶ αὐταὶ εἶνε λελαξευμέναι ἐντὸς τοῦ βράχου καὶ ἔχουσι σχῆμα τετράγωνον. Ἡ πηγὴ τοῦ Σιλοάμ ἀκόμη ἐκβάλλει πολὺ ὕδωρ, ἐνῶ ἡ τοῦ Γιχὼν ἐνίοτε στεριεύει. Μία ὁμως δεξαμενὴ διατηρεῖται εἰσέτι ἐν Γιχὼν. Ἡ Ἱερουσαλήμ ἤμαζεν εἰς ὑψιστον βαθμὸν λαμπρότητος ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Σολομῶντος. Μετὰ 400 ἔτη κατεστράφη ὀλοκλήρως ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορος. Διέμεινε δὲ παντάπασιν ἀκατοίκητος, διαρκούσης τῆς ἑβδομηκονταετοῦς Ἰουδαϊκῆς αἰχμαλωσίας. Δηξάσης ταύτης ἀνεκτίσθη, καὶ ἀποκατεστάσθη κατὰ τι εἰς τὴν πρώτην της μεγαλοπρέκειαν, ἐν ἣ διατηρήθη περίπου 600 ἔτη, μετὰ τὸ τέλος τῶν ὁποίων κατεστράφη ἐξ ὀλοκλήρου ὑπὸ τοῦ Τίτου, στρατηγῶ ρωμαίου τῷ 70 μ. Χ. Ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ ἡ πόλις ἐν μέρει ἀνεκαινίσθη ὑπὸ τὸ ὄνομα Αἰλία. Βωμοὶ καὶ ἄλλα μνημεῖα τῆς εἰδωλολατρείας ἀνηγέρθησαν ἐν αὐτῇ, καὶ τὰ ὅποια διατηροῦντο διαρκούσης τῆς εἰδωλολατρικῆς ἐξουσίας, ἕως οὗ ἡ Ἐλένη ἡ μήτηρ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου καταστρέψασα τὰ μνημεῖα τῆς εἰδωλολατρείας, ἀνήγειρε μεγαλοπρεπεστάτην ἐκκλησίαν ἐπὶ τοῦ τόπου ἐνθα, ὡς ὑπετίθετο, ἦτον ὁ τόπος τῶν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν παθημάτων καὶ τῆς ταφῆς. Ὁ Ἰουλιανὸς ὁ λεγόμενος ἀποστάτης προτιθέμενος νὰ καταστρέψῃ τὴν ἀξιοπιστίαν τῆς τοῦ Σωτῆρος προφητείας περὶ τῆς καταστροφῆς τοῦ Ναοῦ (Ματθ. κς.) ἐπροσπάθησε ν' ἀνεγείρῃ αὐτόν. Ὁ ἱστορικός του, Ἀμμια: Μαρκελλῖνος (ἴδε Warburton's Divine Legation of Moses) λέγει ὅτι οἱ ἐργάται ἐκωλύοντο ὑπὸ σφαιρῶν πυρὸς ἐξερχομένων τῆς γῆς, καὶ ὅτι ἐπὶ τέλους ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην. Ἡ Ἱερουσαλήμ διέμεινε ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν ἀνατολικῶν αὐτοκρατόρων ἕως τῆς βασιλείας τοῦ καλῖφου Ὀμάρου τρίτου διαδόχου τοῦ Μωάμεθ, τοῦ ὑποτάξαντος αὐτὴν εἰς τὴν ἐπικράτειάν του περὶ τὸ 640. Οἱ Σαρακίνοι κατεξουσίαζον τῆς Ἱερουσαλήμ ἕως τὰ 1099, ὅτε κατελήφθη ὑπὸ τῶν σταυροφόρων ἡγουμένου τοῦ Γοδεφρίγου τῆς Βοιλῶνος. Οὗτοι ἐθεμελίωσαν νέον βασιλεῖον, τοῦ ὁποίου πρωτεύουσα ἦτον ἡ Ἱερουσαλήμ, διαρκέσαν 88 ἔτη, βασιλευσάντων 9 ἡγεμόνων. Τὸ βασιλεῖον τοῦτο κατεστράφη παντελῶς ὑπὸ τοῦ Σαλαδίνου. Καίτοι δ' οἱ χριστιανοὶ ἠδυνήθησαν καὶ πάλιν νὰ κυριεύσωσι

τὴν πόλιν, ἠναγκάσθησαν ἐκ νέου νὰ ἐγκαταλείψωσιν αὐτήν. Τῷ 1217 οἱ Σαρακίνοι ἐρυγαδεύθησαν ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, οἵτινες ἔκτοτε κατέχουσιν αὐτήν. Ἡ Ἱερουσαλήμ ἐπορθήθη καὶ ἐληλητήθη δεκάκις ἐπτά, καὶ ἑκατομμύρια ἀνθρώπων κατεσφάγησαν ὑπὸ τὰ τείχη της.

Τώρα ὑπάρχει ἐν αὐτῇ μεγαλοπρεπὲς τσαμίον—τὸ τοῦ Ὀμάρου λεγόμενον τσαμίον—ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως ὅπου ἦτον κτισμένος ὁ Ναός. Ἡ νῦν Ἱερουσαλήμ ἔχει σήμερον 40,000 περίπου κατοίκους, ὧν 20,000 εἶνε ὀθωμανοί, 10—12,000 Ἰουδαῖοι (παρεπιδημοῦντες Εὐρωπαῖοι καὶ ἐγγῶριοι Ἀραβες Ἰουδαῖοι), 4,500 ὀρθόδοξοι, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Κλήρου, 2500 Ἀρμένιοι συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Κλήρου, 800 λατῖνοι, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Κλήρου, 400—500 Δικμαρτυρόμενοι, συμπεριλαμβανομένων τῶν ἱεραποστόλων καὶ τῶν ἀποίκων οἰκογενειῶν. Οἱ Ἰουδαῖοι ἔχουσιν ἀριθμὸν τινα συναγωγῶν. Οἱ Λατῖνοι ἔχουσιν ἐν μοναστήριον καὶ τινα προσκυνήματα ἐντὸς τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Τάφου. Οἱ Ἕλληνες ἔχουσι δώδεκα μοναστήρια καὶ τὰ πλεῖστα καὶ πρώτιστα τῶν ἱερῶν προσκυνημάτων ἐντὸς τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ. Οἱ Ἀρμένιοι ἔχουσι τρία μοναστήρια ἐπὶ τοῦ ὄρους Σιών. καὶ ἐν ἐκτὸς τῆς πόλεως· οἱ Κόπται, οἱ Σύριοι καὶ οἱ Ἀβυσσῖνοι ἀνὰ ἕν ἕκαστος. Οἱ Ὀθωμανοί, ἐκτὸς τοῦ τσαμίου τοῦ Ὀμάρου, ἔχουσιν ἄλλα 6, ὧν τὰ δύο, τὸ καλούμενον Σάχρ-Ἀλλά, ἦγουν πέτρα τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ Χαρέμι-Σχερίφ, ἦγουν ἱερὸς γυναιωνίτης, κεῖνται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ ἀρχαίου ναοῦ τοῦ Σολομῶντος πρὸς τὸ μεσημβρινὸν της πόλεως μέρος. Τὸ Σάχρ-Ἀλλά ἔλαβε τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην ἐκ τοῦ μαγνητισμένου λίθου, ὅστις κατὰ τὴν παράδοσιν ἔστατο ἐπὶ Σολομῶντος ἐν τῷ ναῷ ἐναέριος. Σήμερον διατηροῦσιν ἐν τῷ τσαμίῳ ἀντίτυπον τοῦ λίθου τούτου. Τὸ δὲ χαρέμι-Σχερίφ ἔλαβε τὴν ἐπωνυμίαν του ἐκ τῆς παραδόσεως, ὅτι ἡ μήτηρ τοῦ Χριστοῦ ἔμεινε εἰς τὸ μέρος τοῦτο τοῦ ἀρχαίου ναοῦ δώδεκα ὄλα ἔτη. Αἱ ὁδοὶ τῆς πόλεως εἶνε στεναὶ, καὶ αἱ οἰκίαι λίθινοι, τὸ πλεῖστον αὐτῶν μέρος εἶνε χαμηλαὶ καὶ ἀκανόνιστοι, με πικαυτὰς στέγας ἢ δώματα, καὶ με μικρὰ παράθυρα πρὸς τὴν ὁδὸν συνήθως περιπεφραγμένα με σιδηρὰ δικτυωτά. Τὸ σχῆμα τῆς σημερινῆς πόλεως εἶνε

ἐπίμηκες. Τὸ τεῖχος, ὅπερ περικλείει αὐτὴν πανταγόμενον, ἀνηγέρθη τῷ 1534, κατὰ διαταγὴν τοῦ Σουλτάνου Σολιμάν. Ἔχει δὲ τὸ τεῖχος τοῦτο ὕψος 40 ποδῶν, καὶ πλάτος 3 ποδῶν· καὶ εἰς πολλὰ μέρη αὐτοῦ ὑψοῦνται πύργοι ὕψους 120 περίπου ποδῶν· τοῦ ὅλου δὲ ἡ περιφέρεια εἶνε 4,030 βημάτων. Τὸ τεῖχος τοῦτο ἔχει ἑπτὰ πύλας, ἐξ ὧν αἱ πέντε μόνον εἶνε ἐν γρήσει.

Ἡ Ἱερουσαλήμ παρουσιάζει σήμερον θέαμα ζωγραφικῆς μὲν λίαν, ἀλλὰ λυπηρᾶς ἀθλιότητος καὶ ἐρημώσεως. Ἐκ τῶν Εὐρωπαϊῶν περιηγητῶν καὶ τῶν Ἀράβων γεωγράφων ἐξάγεται, ὅτι ἡ πόλις αὕτη ὑπῆρχε πρὸ τινῶν αἰῶνων εἰς πολὺ καλλιτέραν κατάστασιν. Ὅπως σήμερον παρίσταται, ἀποδεικνύει τὴν σαφεινότητα ἐκπλήρωσιν τῆς τοῦ Σωτῆρος προφητείας. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Σωτῆρος ἡ πόλις τῆς Ἱερουσαλήμ ἦτον πόλις μεγάλη, καὶ ὠρῖα, μὲ πληθυσμὸν ἐπέκεινα τοῦ ἑνὸς ἑκατομμυρίου. Ὁ Νόσος τῆς λατρείας τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἦτον, καὶ τοὶ πολὺ κατώτερος τοῦ ὑπὸ τοῦ Σολομῶντος κτισθέντος, μεγαλοπρεπέστατος· ἀλλὰ σήμερον ἡ μὲν πόλις εἶνε ἐρημὸς συγκριτικῶ πρὸς τὸν ἀρχαῖον πληθυσμὸν, ἐπὶ δὲ τοῦ Ναοῦ οὐδὲν ἔχων. οὐδὲν ἐρείπιον παρουσιάζεται πρὸς τὸν ἐπισκεπτόμενον περιηγητήν. Ἰδοὺ ἡ τοῦ Σωτῆρος προφητεία· «ὅταν ἴδῃτε κυκλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων τὴν Ἱερουσαλήμ, τότε γινώτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς,.... ἔσται γὰρ ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὄργη ἐν τῷ λαῷ τούτῳ· καὶ πετοῦνται στόματι μαχαίρας, καὶ αἰχμαλωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη· καὶ Ἱερουσαλήμ ἔσται πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν, ἀ γ ρ ι π λ η ρ ω θ ῶ σ ι κ α ι ρ οὶ ἔ θ ν ῶ ν». (Λουκ. κἀ. 20.24) (γ)

(ἐκ τοῦ Ἀγγλ. ὑπὸ Ο. Κ.)

(γ) Τοῦτο τὸ χωρίον διαφόρως ἐξηγεῖται παρὰ τῶν διαφόρων ἐρμηνευτῶν. Καὶ οἱ μὲν φρονοῦσιν ὅτι ὁ Σωτὴρ ὑπῆνίστετο τὸν καιρὸν καθ' ὃν οἱ κατακτητῆαί Ῥωμαῖοι ἐμελλον νὰ κατακυριεύσιν αὐτῆς ἕως μέρος τῶν ἐθνικῶν ἤθελε δεχθῆ τὸν χριστιανισμόν, ὅπταν ἡ πόλις ἔπρεπε ν' ἀνακαινισθῆ. Κατ' αὐτοὺς ἡ προφητεία ἐπληρώθη ὅτε ἡ πόλις Ἱερουσαλήμ ἀνεκτίσθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ. Οἱ δὲ ὑποθέτουσιν ὅτι τὸ «ἀγρι πληρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν,»

ἀναφέρεται εἰς τὸ τέλος τοῦ κόσμου, ὅπταν ὅλα τὰ ἔθνη θέλουσι πιστεύσει ἐκ Χριστόν, καὶ θέλουσι παύσει νὰ ἦνε ἐθνικαὶ ἄθροι εἰδωλολάτραι, ὧν γενομένων χριστιανῶν. Κατ' αὐτοὺς ἡ Ἱερουσαλήμ θὰ διαμένη π ἄ ν τ ο τ ε ἐρημος. Ἄλλοι δὲ γνωμοδοτοῦσιν ὅτι ὁ Χριστὸς ὑπενόει διὰ τούτου τὸν καιρὸν τῆς χιλιετοῦς αὐτοῦ βασιλείας, ὅτε δηλ. τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας θὰ ἐξαπλωθῆ πανταχοῦ τῆς γῆς καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς, θὰ βασιλεύσῃ προσωπικῶς ἐπ' αὐτῆς· οἱ δὲ Ἰουδαῖοι πιστεύσαντες εἰς αὐτὸν θέλουσιν ἐπιστρέψαι μετὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀνακαινίσει τὴν πόλιν καὶ τὸν Ναόν. Αὕτη δὲ εἶνε ἡ γνώμη τῶν Ἰουδαίων καὶ πολλῶν χριστιανῶν. Ἄλλ' ἡ ἐννοια τοῦ χωρίου σαφῶς εἶνε, 1ον ὅτι ἡ Ἱερουσαλήμ ἐξ ὀλοκλήρου θὰ κατεστρέφετο· 2ον ὅτι ἡ καταστροφή αὕτη θὰ ἐγένετο ὑπὸ τῶν ἐθνικῶν δηλ. ὑπὸ τῶν Ῥωμαϊκῶν ὀπλων· 3ον ὅτι αὕτη ἡ ἐρήμωσις θὰ διήρκει ἐφ' ὅσον ὁ Θεὸς ἐπέτρεπεν εἰς αὐτοὺς νὰ κατακυριεύσων αὐτῆς ἡρημωμένης, τουτέστιν ἐφ' ὅσον ἡ ἐρήμωσις αὕτη, ἦτις ἦτον ἡ ἐκδήλωσις τῆς ὀργῆς του διὰ τὰ κρίματι τοῦ ἔθνους, δὲν ἔπειθε τοὺς Ἰουδαίους εἰς τὸ νὰ ἐκζητήσωσι Κύριον τὸν Θεὸν των, ὅπερ κατὰ τὴν προφητικὴν γλῶσσαν τοῦ χωρίου τούτου σημαίνει νὰ δεχθῶσι τὸν ὑπὸ τῶν προγόνων των σταυρωθέντα Χριστόν ὡς τὸν ἀπεσταλμένον Μεσσίαν. Ὁ καιρὸς καθ' ὃν οἱ Ἰουδαῖοι θὰ ἐπιστραφῶσιν εἰς Χριστόν δὲν ὀρίζεται ἀκριβῶς διὰ τούτου τοῦ χωρίου. Ὅτι ἐκ τούτου καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν τῆς Γραφῆς ἐξάγεται εἶνε ὅτι ἡ Ἱερουσαλήμ θὰ ἀνακαινισθῆ καὶ οἰκισθῆ ὑπὸ τῶν χριστιανισάντων Ἰουδαίων (Ῥωμ. ιἀ. 26, 27, Ἡσαίας νθ'. 20. Ψαλμ. ιθ'. 7. Ἡσαίας κς' 9. Ἰερεμ. λἀ. 31 κτλ. 2 Κορινθ. γ'. 16. Ἐβρ. ἡ. 8. ι'. 16). Τοιοῦτόν τι εἶνε δυνατὸν, καὶ οἱ πανταχοῦ διεσκορπισμένοι Ἰουδαῖοι πρὸς αὐτὴν ἔχουσιν ἀδισκώπως ἐστραμμένα τὰ ὄμματα καὶ αὐτὴν ἐκζητοῦσιν ὡς τὸν ἰδικόν των οἶκον. Ἄλλ' εἴτε ἡ τῆς Ἱερουσαλήμ ἀνακαινίσις θὰ συμβῆ ὑπ' αὐτῶν εἴτε ὄχι, ὁ καιρὸς καθ' ὃν τὰ ἔθνη θὰ ἐξουσιάζωσιν αὐτὴν εἶνε περιορισμένος. Καθὼς ὅλαι αἱ ἄλλαι ἐπὶ τῆς γῆς πόλεις, οὕτω καὶ ἡ Ἱερουσαλήμ θὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν ἐπιρροὴν τοῦ εὐαγγελίου, θὰ κατοικηθῆ ὑπὸ τῶν φίλων τοῦ Θεοῦ, καὶ θὰ γίνῃ πάλιν ὁ τόπος ἔνθα ὁ Θεὸς θὰ λατρεύεται ἐν εὐλακρινείᾳ ὑπὸ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ὃν προέγνω.—Πόσος δὲ καιρὸς θὰ παρέλθῃ ἕως νὰ συμβῆ τοῦτο εἶνε γνωστὸν μόνον εἰς ἐκεῖνον, ὅστις «ἔθετε τοὺς χρόνους καὶ τοὺς καιροὺς ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ ἐξουσίᾳ.» (Πράξ. ἀ. 7).

Ὅτι οἱ μεγάλοι ποιηταὶ δυστυχεῖς.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Γ. Φραντζῆ).

Γ'.

Θεόκριτος (1)

Οὐδὲν βέβαιον ἔχομεν περὶ τοῦ βίου τοῦ ἡγεμόνος τούτου τῆς βουκολικῆς ποιήσεως· γινώσκουμεν δὲ μόνον ὅτι ἦν Συρακούσιος, ὅτι ἤκμασεν ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Λάγου καὶ ὅτι ἔζη εἰσέτι καὶ ἐπὶ Φιλαδέλφου (2). Ὁ Θεόκριτος ἔλθων εἰς τὴν αὐλὴν τῶν πεφωτισμένων τούτων ἡγεμόνων, οἱ ὅποιοι μεγάλως ἐπροστάτευσον τὰς ὥραϊας τέχνας, ἐτιμήθη παρ' αὐτῶν καὶ πολλὰς ἔλασθεν ἀμοιβάς· ἀλλὰ ἡ ἐκεῖθεν ἀναχώρησις του τῷ ὑπῆρξεν αἰτίος δυστυχίας μεγάλης, διότι ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα του ἐπέπρωτο νὰ ὑποστῇ θάνατον τραγικώτατον. Ὁ τότε βασιλευὼν ἐν Συρακούσαις Ἰέρων ὑπεδέχθη αὐτόν, ἐλθόντα, μετὰ πάσης τῆς εἰς τὰ προτερήματά του ἀνηκούσης ὑπολήψεως· ἀλλ' ὁ τοῦ βασιλέως υἱὸς οὐχὶ μόνον δὲν περιποιήθη τὸν Θεόκριτον ὡς ὁ πατὴρ του, ἀλλὰ καὶ ὕβρισεν αὐτὸν ἀγενῶς. Ὁ ποιητῆς, ὡς φαίνεται, δὲν ὑπέφερε τὴν προσβολὴν ταύτην μετριοφρόνως, σιωπῶν τὴν ἀδικίαν, ἀλλὰ μάλιστα ἐτόλμησε νὰ ἀνταποδώσῃ αὐτὴν μετὰ πικρίας τοιαύτης, ὥστε ὁ Ἰέρων διὰ νὰ τιμωρήσῃ καὶ συγχρόνως διορθώσῃ αὐτόν, ὑπεκρίθη ὅτι θέλει προστάξῃ νὰ τὸν ἀπαγάγῃσιν εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης. Τὸ πρὸς τὸν Θεόκριτον τοῦτο μάθημα ἦτο ἰκανῶς ἰσχυρόν· ἐν τούτοις ὁ λόγος τοῦ βασιλέ-

(1) Συνέχεια ἀπὸ τῆς σελ. 728.—Ἴδε καὶ σελ. 383.

(2) Οἱ νεώτεροι λέγουσι ρητῶς ὅτι ἐγεννήθη περὶ τὰ 290 π. Χ. ὅτι ἤκουσε μαθήματα παρὰ τῷ Φιλητᾷ τῷ Κῳφ καὶ Ἀσκληπιάδῃ τῷ Σαμίῳ· ὅτι ἦν πολὺ συνδεδεμένος μετὰ τοῦ ποιητοῦ Ἀράτου, ὅτι ὑπῆρξε μέρος τῆς Πλειάδος (ὄνομα τιμῆς διδόντος εἰς ἑπτὰ περιφήμους ποιητὰς Ἑλλήνας ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου), ἧς τὰ ἐνδοξότερα μέλη ἦσαν οὗτος ὁ Θεόκριτος, Ἄρατος, Ἀπολλώνιος ὁ Ρόδιος, Καλλιμαχος καὶ Λυκόφρων. Σ. Μ.

ως δὲν ἔσχε τὸ περιμενόμενον ἀποτέλεσμα, καὶ ἡ πρὸς τὸν ποιητὴν ἐπίδειξις τοῦ θανάτου δὲν ἠδυνήθη νὰ κατανικήσῃ τὴν παρωργισμένην αὐτοῦ πεισμονήν. Διὸ ἀντὶ νὰ μετανοήσῃ δι' ὅπερ ἔπραξεν, ὤρμησε μετὰ λοιδοριῶν καὶ ὕβρειων ἐναντίον τοῦ Ἰέρωνος, κατηγορῶν αὐτὸν ὡς ἀδικὸν καὶ τύραννον.

Τότε δὴ ἡ τοῦ βασιλέως προσποίησης ἐγένετο πραγματικότης, λίαν οἰκτρὰ, διότι μὴ ὑπακούων πλέον εἰς ἄλλο παρὰ εἰς τὴν ὀρμὴν τῆς ὀργῆς του, διέταξε τὸν θάνατον τοῦ ποιητοῦ, ὅστις ἐξετελέσθη αὐθωρί.—Ὁ ἡγεμὼν οὗτος, πρὸς ὃν ἡ ἱστορία ἀποδίδει τιμὰς, ὤφειλε βεβαίως νὰ μετανοήσῃ δι' ἣν ἔπραξε βρβαρότητα· ἀλλὰ καὶ ὁ Θεόκριτος δὲν ἦτο ἀξιοκατάκριτος; τοῦτο δὲν εἶνε προσέτι μία ἀπόδειξις ὅτι τὰ ὀργίλια πάθη τῶν ποιητῶν βλάπτουσιν αὐτοὺς πολ-
λάκις τόσον ὅσον καὶ ἡ τύχη;

Πολλοὶ ὁμῶς σχολιασταὶ ἀπορρίπτουσι τὴν ἱστορίαν ταύτην, διίσχυριζόμενοι ὅτι ὁ ὑποστάς τὴν βρβαρότητα ταύτην ἦν ἄλλος τις Θεόκριτος, φιλόσοφος, ἐκ Χίου, φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀντιγόνου, ὡς κακολογήσας τὸν ἡγεμόνα τοῦτον. Ἐν τούτοις ὁ Ὀβίδιος, οὔτινος ἡ μαρτυρία ἰσχύει μᾶλλον τῆς ἐκείνων, ὁμιλεῖ θετικῶς περὶ τοῦ τραγικοῦ τούτου θανάτου τοῦ Συρακουσίου Ποιητοῦ.

Utque Syracusio praestrieta fauce poëtae,
Sic animae laqueo sit via clausa tuae.

Ἵως ποιητοῦ τοῦ Συρακουσίου ὁ λάφυρξ περιεσφίχθη
Οὔτω καὶ σοῦ τὸ νῆμα τῆς ζωῆς ὁ θρόχος νὰ διακόψῃ.

Ὁ Θεόκριτος διακρίνεται μεταξὺ ὄλων τῶν ποιητῶν κατὰ τὴν χάριν καὶ τὴν ἀφέλειαν. Ὁ τρόπος καὶ ἡ ἰδέα δὲν εἶνε δι' αὐτὸν πράγματα περιζήτητα· ἀμφοτέρω τρέχουσιν ἐκ τῆς καρδίας τοῦ ποιητοῦ, ὡς ἐκ πηγῆς ἀφθόου. Καί τοι δὲ πλούσιος καὶ συγκινῶν διὰ τῶν αἰσθημάτων καὶ παρομοιώσεων, οὐδὲν ἀφαιρεῖ ἐκ τῆς ζωηρότητος τῶν εἰκόνων αὐτοῦ διὰ τὴν ἀφθονίαν ταύτην, ἀλλὰ μάλιστα δίδει δι' αὐτῆς χάριν ἀφελῆ ἔλκουσαν, καὶ τὸ συμφέρον κινουσαν· ὥστε ἡ ἀνάγνωσις τῶν ποιήσεων αὐτοῦ ρίπτει εἰς τὴν ψυχὴν ἡσυχόν τι καὶ γλυκύ.

Ἡ ἀνάγνωσις αὐτοῦ προσέτι ἐνεργεῖ ἐπὶ τὸν ἀναγνώστην ὅπως μουσικὴ κατασκευατικὴ, ἧτις ἐλευθεροῖ τὸ πνεῦμα παραχῆς ἐνογλη-

τικῆς καὶ εἰσάγει ἀντ' αὐτῆς ἀνεπιστήτως τὴν γαλήνην τῆς εὐ-
δαιμονίας.

Δύναται τις νὰ μεμψῆ τὸν Θεόκριτον ὡς παρουσιάζοντα ἐπίστε-
λεπτομερείας κρινὰς καὶ περιστάσεις ἀδιαφόρους, καὶ ὅτι αἱ ὑποθέ-
σεις αὐτοῦ ἔχουσι μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς ἀλλήλας· αἱ πλεῖστοι
δ' αὐτῶν εἰσὶν ἀγῶνες πλαγιαύλου καὶ φιλοκεικίαι ποιμ ἔνων. Ἡ
δ' ἀπλότης αὐτοῦ, οὔσα περὶ πλάκας ὑπερπερισσῆ, οὐδὲν οὐκ οὐκ
ὁμοιάζουσα ἐπίστε διὰ τοῦτο πρὸς τὴν ἀγροικίαν. Πολλάκις ὅμως
ὁ τοιοῦτος ἀπλοῦς καὶ γλυκὺς ποιητῆς, ὅσκις μεταχειρίζεται τὰ
κῆθη, λαμβάνει βαθμὸν ἐνεργείας τοιοῦτον, ὁποῖου δὲν ἐνομιζέτω
ἐπαδεδεκτικῆς. Διὰ νὰ καταπεισθῆ δὲ τις περὶ τούτου, πρέπει νὰ ἀνα-
γνώσῃ τὴν Φαρμακεύτριαν αὐτοῦ. Ἡ ἐρωμένη, ἣν ὁ ποιητῆς εἰσά-
γει, ἐνεργεῖ, αἰσθάνεται καὶ ἐκφράζεται, ὡς ἡ Φιλίρα ἐν τῇ παρα-
λογισμῷ αὐτῆς. Ὁ Ῥακίνας μάλιστα, ὅστις πολλοὺς χαρακτῆρας
ἐδανείσθη παρ' αὐτοῦ, ἐθεώρει τὸ τεμάχιον τούτου, ὡς τὸ περιπα-
θέστατον τῆς ἀρχαῖότητος.

« Μελέτα περὶ καλῶν ἐπιτηδεύματων λέγειν,
ἵνα συνεισθῆς ὅμοια τοῖς εἰρημένοις φρονεῖν.
(Ἰσοκ. πρὸς Νικοκλέα). »

Κύριοι !

Οὔτε γνώσεων ἐπίδειξις, οὔτε φιλαδοξίας γαργαλισμὸς με παρε-
κίνησε τὴν ἔθραν ταύτην καταλαμβάνων νὰ ὁμιλήσω πρὸς ὑμᾶς. Ἡ
ἰδέα μόνον ὅτι ἀποδεκτοὶ ἅπαντες οἱ λόγοι οἱ κατὰ σμικρὸν ἡμᾶς
ὠφελεῖν δυνάμενοι, καὶ ἡ ἐλπίς ὅτι μετ' ἐμὲ πολλοὶ πολλῶ ἔμοῦ
κρείσσονες λαμβάνοντες ἀφορμὴν τὰ κρείσσω θέλουσι μᾶς διδάξει,
με παρεκίνησαν ἵνα, λαμβάνων τὸν λόγον σήμερον, προσπαθῶ νὰ
διέλθω μεθ' ὑμῶν καὶ ἐκτυλίξω ἐν εἶδει συζητήσεως τὰ τὴν καρδίαν
μου πληροῦντα αἰσθήματα· διότι οὐδέποτε ἐφάντασθην ὅτι καὶ ἐπὶ
στιγμῆν νὰ διδάξω ὑμᾶς δύναμαι.

Τὸ θέμα, Κύριοι, ὅπερ τολμῶ ν' ἀναπτύξω σήμερον εἶνε βεβαίως
τῶν δυνάμεών μου ἀνώτερον· ἔχων ὅμως πεποιθήσιν ὅτι ἐν πάσῃ
περιπτώσει θέλετε με δικάσει· ἐπιεικῶς, προβαίνω θαρραλέως εἰς ἀ-
νάπτυξιν αὐτοῦ.

Ὁ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς πλασθεὶς ἄν-
θρωπος, τὸ ἐντελέστερον καὶ τελειότερον τοῦ Πλάστου δημιουργήμα
ὀφείλει νὰ ᾔνη ἢ διηνεκῆς ἡμῶν μέριμνα καὶ μελέτη. Ἐξετάζοντες
αὐτὸν ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς εἰς τὸν κόσμον ἐλεύσεώς του, ἀκολου-
θοῦντες αὐτὸν κατὰ τὰς διαφόρους τῆς ἀκμῆς καὶ παρακμῆς του ἐπο-
χάς, ἐγκύπτοντες μετὰ προσοχῆς εἰς τὰς ἀταλευτήτους καὶ ἀψευδεῖς
τῆς ἱστορίας σελλίδας καὶ μελετῶντες αὐτὸν κατὰ τε τὴν διανοητικὴν
καὶ ἠθικὴν του ἀνάπτυξιν νὰ ἐξάγωμεν ἐκ τῆς ἐμβριθεὺς αὐτῆς με-
λέτης τὰ σωτηριώδη ἐκεῖνα μαθήματα, τ' ἀγαθὰ παραγγέλματα καὶ
τὰς ὁδηγίας, αἵτινες πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν ἡμᾶς θά φέρωσιν. Ἡ ἐπὶ
τῆς γῆς ὄθεν εὐδαιμονία τοῦ ἀνθρώπου ἢ πῶς δύναται ὁ ἄνθρωπος
νὰ φθάσῃ τὴν ἐπὶ τῆς γῆς καλυμένην εὐδαιμονίαν ἔστω τὸ σημερι-
νὸν τοῦ λόγου θέμα, ὑπὸ πρακτικῆ, μᾶλλον ἐξεταζόμενον ἐποφιν.

Πολλοὶ καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ καὶ ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἐποχῇ διαφο-
ροτρόπως ἀπεφάνθησαν περὶ τῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἀνθρώπου· καὶ
τινὲς μὲν αὐτῶν παραδέχονται ὅτι ἀδύνατον ἐν τῷ κόσμῳ νὰ
φθάσῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, εἰς ὃ δύναται νὰ ὀνο-
μασθῆ εὐδαίμων· ἄλλοι δὲ καὶ οἱ πλεῖστοι, ἐν οἷς οἱ τῆς Στοᾶς
φιλόσοφοι καὶ οἱ Ἐπικούρειοι, τὸ ἐναντίον ὑπεστήριζαν, καὶ ἄλλοι
τὴν μέσσην τρεπόμενοι ὁδὸν εἶπον ὅτι δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ ὀνο-
μασθῆ εὐδαίμων, τῆς εὐδαιμονίας ὅμως αὐτοῦ μὴ εὐσῆς διαρκοῦς,
τουτέστιν εὐρισκόμενος ἐκάστῳ εἰς στιγμὰς εὐδαιμονίας καὶ κακο-
δαιμονίας.

Πρὶν ἢ παραδεχθῶμεν γνώμην τινὰ ἐκ τῶν προεκτεθεισῶν, ἅς
ὀρίσωμεν τὴν λέξιν Εὐδαιμονία· οὐδένα δὲ καλλίτερον ὀρισμὸν ἀπὸ
τὸν τοῦ κορυφαίου τῶν φιλοσόφων Ἀριστοτέλους εὐρίσκομεν. « Εὐ-
δαιμονία ἐστὶν ἡ κατὰ τελείαν ἀρετὴν καὶ ἐν βίῳ τελείῳ ἀνεμπό-
διστος ἐνεργεῖα τῆς ψυχῆς. » Τοιαύτη ὄθεν οὔσα διαφέρει τῆς εὐ-
τυχίας, ἐξ ὑλικῶν μᾶλλον εὐπραγιῶν τῷ ἀνθρώπῳ προσγινομένης
καὶ ἐκ τύχης ἢ ἐξ ἐνεργείας τῆς ψυχῆς περὶ τὴν τελείαν ἀρετὴν.
Εὐδαίμων ὄθεν, Κύριοι, ἵνα ὀνομασθῆ καὶ ᾔνη τῷ ὄντι ὁ ἄνθρωπος
ὀφείλει νὰ θέσῃ εἰς ἐνεργεῖαν τὴν ψυχὴν καὶ τὸν νοῦν του πρὸς τὴν
ἐξάσκησιν τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν καθηκόντων του. Ἀλλ' ἵνα δοθῆ
εἰς τὴν ἐξάσκησιν αὐτῶν, προαπαιτεῖται ἡ γνώσις τῆς ἀρετῆς, τῆς

τέλειας ἀρετῆς, τοῦ καθήκοντος καὶ λοιπῶν. Ἀποφεύγοντες ἐν-
ταῦθα, διότι εἶνε μακρὰν τοῦ σκοποῦ μας, τοὺς φιλοσοφικοὺς ὀρι-
σμοὺς τῶν ἀρετῶν, τὰς διαιρέσεις αὐτῶν καὶ τὸ πέλαγος τῶν ψυχο-
λογικῶν ἀναλύσεων, λέγομεν ὅτι τὰς τοιαύτας γνώσεις μόνον διὰ
τῆς παιδείας δύναται ν' ἀποκτήσῃ τις· διότι πρὶν ἢ ὁ ἄνθρωπος
γνωρίσῃ ἑαυτὸν, πρὶν ἢ κατανοήσῃ ὅτι ὁ τε νοῦς καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ
χρηρίζουσι καλλιιεργείας, χρηρίζουσι τροφῆς πνευματικῆς, κατ' οὐδὲν
τῶν ἀλόγων διαφέρει, τρέφων καὶ αὐξάνων μόνον τὸ σῶμά του,
ἄπερ κοινὸν μετ' αὐτῶν ἔχει. Ἄμα ὁμως γνωρίσῃ ἑαυτὸν, ἄμα
δηλ. κατανοήσῃ τὸ θεῖον τῆς ἑλληνικῆς μεγαλοφυΐας παράγγελμα
« Γνώθι Σαυτὸν » καὶ, τὸν προορισμὸν αὐτοῦ καλῶς ἐνοήσας, κα-
ταλάβῃ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη ἵνα ἢ ὠφελίμος τοῖς ὁμοίοις του,
ἀπὸ τῆν στιγμῆν ἐκείνην ὀρεῖται νὰ στρέψῃ τὰ βλέμματά του πρὸς
τὸν πλησίον αὐτοῦ καὶ νὰ σκεφθῇ τίνι τρόπῳ δύναται ν' ἀναπύξῃ
τὸν ὁμοίον του ἄνθρωπον, τίνι τρόπῳ δύναται νὰ ἐξαγάγῃ αὐτὸν
ἐκ τοῦ βράθρου τοῦ σκότους, τῆς ἀμαθείας καὶ δεισιδαιμονίας, εἰς
τὸ ὅποιον ἡμέρην πονηραὶ τὸν ἔρριψαν, τίνι τρόπῳ τέλος δύναται
τὸ ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ περικάλυμμα διαροηγνύων νὰ τείνῃ
αὐτῷ χεῖρα ἀδελφικῆν. Ἄν εἰς μόνον ἑαυτὸν περιορισθῇ, ἂν τὸν
πλησίον του παραμελήσῃ, μὴ κηδόμενος περὶ αὐτοῦ ὅσον περὶ τοῦ
ἰδίου ἑαυτοῦ του καὶ ἀρνούμενος αὐτῷ πᾶσαν ἠθικὴν ἢ καὶ ὑλικὴν
σύμπραξιν. ὁ τοιοῦτος οὐδὲν ἕτερον εἰς τὸν κόσμον νὰ πράξῃ ἤλ-
θεν, εἰμὴ ὡς ἐξημερωμένον ζῶον νὰ διέλθῃ τὸν βίον, ἐντροπῶν
καὶ κωφεύων εἰς τὰς ἐπανειλημμένας τῆς συνειδήσεως φωνὰς καὶ
καταπνίγων ἐν ἑαυτῷ πᾶν αἶσθημα φιλάνθρωπιᾶς καὶ πατριωτι-
σμοῦ. Ὁ τοιοῦτος μένει ἀπαθής, μένει ἀνάλητος εἰς τὰς σπαρα-
ξικαρδίους φωνὰς τοῦ πεινῶντος, εἰς τὴν θέαν τοῦ ψύχους ἀπο-
θνήσκοντος παιδίου, καὶ ὁμως εἶνε ἄνθρωπος! Ἀλλὰ πρὸς Θεοῦ
πῶς δύναται νὰ παρακάθῃται εἰς τράπεζαν πολυειδῶν φαγητῶν,
ἀκούων τὴν θύραν του κρουομένην ὑπὸ τρεμούσας χειρὰς λιμῶν-
τοντος ἀνθρώπου;

Πῶς δύναται ἐντὸς θερμοῦ δωματίου καθήμενος ἡσυχος ὑπὸ τὴν
θέαν λαμπρᾶς πυρᾶς νὰ λησμονῇ ἄσθενῆ ὄντα ἐπὶ ψάθῃς κείμενα καὶ
διὰ τῆς συσφίγγεως τῶν προσπαθούντων νὰ θερμανθῶσιν ἐντὸς σκο-

τεινῆς καὶ παγερᾶς καλύβης, οὔτε κἂν τὴν ἐκ τῆς τροφῆς θερμότητα
ἔχοντα; ὁ τοιοῦτος βεβαίως οὐδέποτε τὴν ἐπὶ τῆς γῆς ἀληθῆ εὐδαι-
μονίαν δύναται νὰ αἰσθανθῇ· ἡ ψυχὴ του οὐδέποτε θὰ πληρωθῇ τῆς
θείας ἐκείνης μακαριότητος, τῆς ἐκ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκον-
τος μόνον προερχομένης. Εἰς μάτην, ὅταν μένη μόνος, ὅταν ἔρχεται
εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῆς συνειδήσεώς του—διότι ἔρχονται ὦραι καὶ σιγ-
μαί, καθ' ἃς ὁ ἄνθρωπος ἀποσύρων τὰς ἑαυτοῦ αἰσθήσεις ἀπὸ τῶν
ἐξωτερικῶν ἀντικειμένων στρέφει αὐτὰς πρὸς ἑαυτὸν· αἱ στιγμαὶ αὐ-
ται εἶνε αἱ πολυτιμότεραι τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, διότι φαίνεται τῷ ὄντι
ὁ ἄνθρωπος ὅτι πολὺ τῶν ἀλόγων διαφέρει· κατ' αὐτὰς δὲ τὰς σιγ-
μαὶς ὁ ἄνθρωπος ἐξάγει ὠφελιμώτατα μαθήματα διὰ τὸν βίον αὐτοῦ
καὶ διορθώνει τὰς ἑαυτοῦ σκέψεις· εἰς μάτην ὅθεν ὅταν συνέλθῃ εἰς
ἑαυτὸν καὶ ἐρευνησῇ τίς ὁ προορισμὸς του ἐν τῇ γῇ—ζητεῖ νὰ εὔρη
τὰ θέλητρα ἐκεῖνα, τὴν χαρὰν ἐκείνην τὴν πάσης ἄλλης ὑπερτέραν
καὶ ὑψηλοτέραν, ἣν περ πράξεις μόνον ἀγαθαὶ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ
ἀνθρώπου ἀνταλλάττουσιν. Ἡ πολυτέλεια καὶ ὁ πλοῦτος, ἡ ὑλικὴ
ἀφρονία καὶ πάντα τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ δὲν δύναται νὰ φέρωσι τὴν μα-
καρίαν ἐκείνην ἡδονήν, τὴν μόνην ἱκανὴν ἵνα καταστήσῃ τὸν ἄνθρωπον
νὰ ἐνοήσῃ ὅτι θεοῦ μετέχει πνεύματος. Διὰ τοῦτο βλέπομεν ἄν-
θρώπους περιρρομένους ὑπὸ θησαυρῶν καὶ ὑλικῆς εὐπραγίας νὰ ἦνε
δυστυχεῖς ἐν τῇ ὑλικῇ εὐτυχίᾳ των, καὶ ἄλλους εὐτυχεῖς ἐν τῇ δυ-
στυχίᾳ των. Ἰσως κατ' ἀρχὰς φανῇ παράδοξον τὸ τοιοῦτον καὶ ὁμως
ἰδοὺ πρόχειρος ἡ ἀπόδειξις. Ὁ τῶν ἀνδρῶν ἀπάντων σοφώτατος
Σωκράτης ἀπολογοῦμενος πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἔλεγε « ἐμὲ Ἄνου-
τος καὶ Μέλिटος ἀποκτεῖναι μὲν δύνανται, βλάβη δὲ οὐ. » Εὐδαίμων
ἐν ὑλικαῖς στερήσεσιν, εὐδαίμων ἐπὶ τοσοῦτον μισαρᾶ κατηγορία,
εὐδαιμονέστερος τὴν στιγμῆν καθ' ἣν ἔπινε τὸ κώνειον ὁ μέγας ἐκεῖ-
νος τὸν τε νοῦν καὶ τὴν καρδίαν ἀνὴρ· διότι εἶχε τὴν συναίσθησιν
ὅτι τὸ καθήκον αὐτοῦ ἐξεπλήρωσεν, ἀποδώσας τῇ πατρίδι τὰ τρο-
φεῖα, τοῖς συμπολίταις κατασταθεὶς χρήσιμος καὶ τοὺς νέους τῆς
ἐποχῆς διδάξας πᾶν ὅ,τι ν' ἀνυψώσῃ τὸν ἄνθρωπον δύναται, κατα-
στήσας αὐτοὺς ἱκανοὺς νὰ ἐνοήσωσι τὸν ἀληθῆ τῆς δημιουργίας
Κτίστην καὶ ἐμπνεύσας αὐτοῖς τὰς θείας ἐκείνας ἐμπνεύσεις τῆς ὑγι-
οῦς διδασκαλίας καὶ ἀληθοῦς μαθήσεως, ἐξ ὧν τοσοῦτοι ἀληθεῖς

αὐτοῦ μαθηταὶ διδάσκαλοι τῆς ὑψηλίου κατέστησαν· διότι εἶχε πάντοτε ὑπ' ὄψιν τοῦ ὀ μέγας ἐκεῖνος τοῦ Χριστιανισμοῦ Πρόδρομος· ὅτι ἡ μεγαλειτέρα τῶν ὑλικῶν στερήσεων καὶ δυστυχῶν, ὁ θάνατος, δὲν ἠδύνατο τὸ παράπαν νὰ βλάψῃ τὴν φήμην αὐτοῦ, ἥτις ἐπὶ τῶν ἐπερχομένων ἔμελλε νὰ διαχυθῇ γενεῶν, καὶ ὅτι ἤθελον μεμφθῆ τοὺς Ἀθηναίους διὰ τὸν ἄδικον αὐτὸν τοῦ Σωκράτους θάνατον, ἡ δὲ ἱστορία ἤθελον ἀναγράψῃ τὸν μὲν Σωκράτην εἰς τὴν λαμπροτέρην αὐτῆς σελίδα, τὸν δὲ Ἄνουτον καὶ Μέλιτον εἰς τὴν τῶν ἀτίμων προδοτῶν καὶ αἰσχροῶν συκοφαντῶν θέσιν, μὴ δυνηθέντας οὐ μόνον κηλίδα τινα ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ προσώπου νὰ προσάψωσιν, ἀλλ' οὔτε κ' ἔπ' ἐλάχιστον τὴν λάμπην τῆς φιλοσοφίας καὶ θαθείας αὐτοῦ γνώσεως καὶ ἀσπίλου ἀρετῆς νὰ ἐπισκιάσωσιν.—

Ὁ τὴν Μακεδονικὴν ὄρρυν ἐν Βυζαντίῳ ταπεινώσας ἐνάρετος Φωκίων ἄντλων ἐκ τοῦ φρέατός του τὸ ὕδωρ καὶ ζυμόνων τὸν ἄρτον του μετὰ τῆς συζύγου του ἦτον εὐδαίμων καθόσον συνηθάνετο ἡδονὴν ἀφατον, ἀναλογιζόμενος ὅτι ἐξετέλεσε τὸ καθήκον του· ἀπέναντι δὲ τῆς ἡθικῆς ταύτης ἡδονῆς, οὐδεμία ἄλλη ὑλικὴ ἡδονὴ ἢ ἀπόλαυσις ἠδύνατο νὰ τὸν ἐπηρεάσῃ, οὐδεμία προσφερὰ ἠδύνατο νὰ κλονίσῃ τὰς ἰδέας καὶ τὰ φρονήματά του. Διὰ ταῦτα ἀπήνησεν εἰς τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ Μεγάλου τῆς Μακεδονίας Δορυκτῆτος « Ἐασάτω με δοκεῖν καὶ εἶναι ἄνδρα καλὸν καὶ ἀγαθόν ». — Ὁ δίκαιος Ἀριστείδης ὁ πολλακίς ἀφορμὴν λαθῶν ἵνα ὑπερ πάντα ἄλλον Ἀθηναῖον πλουτήσῃ, ἀλλ' ὡς μὴδὲν θεωρῶν τὰ πλούτη ἀπέναντι τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντος, τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἀρετῆς· ὁ πτωχὸς Ἐπαμινώνδας ὁ τὴν περσίδα αὐτοῦ εἰς τὸν κολοφῶνα δόξης ὑψώσας καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους νικήσας, ὁ ἕνα μόνον τρίβωνα ἔχων καὶ ὡς τὸν ἐλάχιστον δικαιώμενος πολίτην καὶ τόσοι ἄλλοι πῶθεν ἄλλοθεν ἤντλουν τὴν ἡδονὴν ἀπέναντι τοσοῦτων θυσιαῶν; πῶθεν ἐπορίζοντο τὴν μακαρίαν ἐκείνην ἡδονὴν τὴν ἀνωτέρους παντὸς ἄλλου αὐτοὺς κατασταίνουσας, εἴμῃ ἐκ τῆς συνειδήσεώς των; — Ὁ τὸ κίνετον πῶν Θεμιστοκλῆς καὶ τὸν θάνατον μᾶλλον προτιμήσας ἢ κατὰ τῆς πατρίδος αὐτοῦ νὰ στρέψῃ τὸν βραχίονα δὲν εἶχεν ὑπ' ὄψιν, τὸ χρέος αὐτοῦ ἐκπληρώσας, ὅτι ἂν καὶ οὐδεμίαν ἀμοιβὴν πλέον εἰς τὸν παρόντα βίον ἐπερίμενε, αἱ πρά-

ξεις ὅμως αὐτοῦ ἀθάνατοι μένουσι καὶ τὴν μνήμην αὐτοῦ ἀθάνατον θὰ ποιήσωσι καὶ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν μὲ τὸν στέφανον τῆς ἀρετῆς καὶ δόξης αὐτὸν θὰ στεφανώσωσι; τέλος πάντες ἐν γένει οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι, οἱ τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ὑψώσαντες εἰς βαθμὴν τύπου καὶ παραδείγματος τοῖς ἔλλοις ἔθνεσι, διηγον ὡς ὁ ἐλάχιστος αὐτῶν συμπολίτης, καὶ δὲν ἔχομεν παράδειγμα ἰλιωτικῆς οἰκίας ἢ οἰκοδομῆς πολυτελεστεράς τῶν δημοσίων οἰκοδομῶν καὶ καταστημάτων, ὡς νὰ ὑφιστάμενα λείψανα διεγείρουσι τὸν τε θαυμασμὸν καὶ σεβασμὸν καὶ εἰσὶν ἀψευδестаτὴ ἐτυμολογία τῆς μεγαλοφυΐας αὐτῶν. Αἱ δὲ ἰδέαι τῶν Ἑλλήνων φωταγωγοῦσιν ὡς ἄφες τὸν νέον πολιτισμὸν· διότι ἀπέναντι τῆς πολιτείας ὁ πολίτης μὴδὲν ἐλογίζετο καὶ τὰ πάντα ὑπέκυπτον ἐνώπιον αὐτῶν καὶ ἡ ἀτομικότης ἦν ἀγνωστος. Ὁλην δ' αὐτῶν τὴν προσπάθειαν, ὅλας αὐτῶν τὰς δυνάμεις, τὰς ἐθέτον εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν συμπολιτῶν των, καταστακόμενοι ὅσον οὐδὲν τε ὀλιγαρκεῖς. Ὅσον μᾶλλον ὀλιγαρκῆς εἶνε τις, τοσοῦτον ὀλιγωτέρας ἀνάγκας ἔχει καὶ ἐπομένως εὐχερέστερον εἰς τὴν εὐδαιμονίαν αὐτοῦ ἀρκεῖται. Διὸ καὶ ὁ Πρόδοτος ἔλεγε περὶ τῶν Ἑλλήνων « Ὁ ἀπὲρ χρημάτων τὸν ἀγῶνα ποιεῦνται ἀλλὰ περὶ ἀρετῆς » καὶ ἀλλαγῆ « Τῇ Ἑλλάδι πενία μὲν ἀείποτε σύντροφος ἐστί, ἀρετὴ δὲ ἐπακτός ἐστί ἀπὸ τε σοφίης κατεργασμένης καὶ νόμου ἰσχυροῦ. » Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ πενία ἀχώριστος σύντροφος δὲν θέλει νὰ ἐγκαταλείψῃ καὶ τὴν νῦν Ἑλλάδα· ἀλλὰ τοιαύτη πενία, ὅς ἦ, τοσοῦτον ἀνεδείχθη τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, πλουτίσθη ἠθικῶς καὶ πνευματικῶς τὴν οἰκουμένην ἅπασαν, προτιμητέα πλούτου ὑπάρχοντος μόνον ἐνόσφ ὑπάρχει τὸ ἔθνος, ἐξαλειφόμενου δὲ καὶ οὔτε ἔχνη τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ μετὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἔθνους ἐγκαταλιμπάνοντος. Εἶθε ὅθεν καὶ ἡ σημερινὴ Ἑλλάς ὑπὸ τὴν προγονικὴν εὐερισκόμενὴν πενίαν νὰ πλουτή ἠθικῶς καὶ πνευματικῶς καὶ νὰ καταστῇ ἀξία τῆς προγονικῆς εὐκλείας κληρονομίας.

Ἀναγκία ὅθεν εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπου ἡ ὀλιγαρκεία· διότι ἀπορρίπτων τις τὸ μὴ ἀνήκον ἑαυτῷ, τὸ περιττόν, δίδει τοῦτο εἰς ἄλλον, ἀπόλυτον ἀνάγκην τούτου ἔχοντα.

Προβάλλωμεν νῦν τὰς ἀληθεῖς αὐτὰς ἀρετὰς, τοὺς εἰς τὸν κό-

σμον τὸν προορισμὸν αὐτῶν καλῶς ἐννοήσαντας, μὲ τοὺς τὰ ἐναντία εἰς τὴν ζωὴν των πράξαντας, τοὺς βεβουθισμένους μὲν ἐντὸς θησαυρῶν καὶ πλούτου καὶ κατοικοῦντας ἐντὸς μεγάρων ἀπαστραπτόντων ἀπὸ χρυσοῦ καὶ ἀδάμαντας, ἀλλὰ τὴν συνειδήσιν των μὴ καθάραν ἔχοντας. Ὅσον οἱ τοιοῦτοι προσπαθοῦσι δι' ἐπιδείξεων νὰ λησμονήσωσιν εἰς τὸ βῆθος τῆς χλιδῆς καὶ τῆς πολυτελείας τὴν καθ' ἑαυτῶν τῆς συνειδήσεώς των μομφήν, ὅσον περισσώτερον δίδονται εἰς ὕλικὰς ἀπολαύσεις ἵνα καταπνίξωσι τὴν τοῦ καθήκοντος φωνὴν καὶ τὴν τοῦ συνειδότος τύψιν, τοσοῦτω μᾶλλον αἱ τῆς ψυχῆς ἐξεγέρσεις σφοδρότεραι ἐγείρονται, καταστρίβονται τὴν ζωὴν των ἀληθῆ κόλασιν.

Πόσοι βασιλεῖς, καὶ ἡγεμόνες, πόσοι δεσπότες ἢ τύραννοι ἐν μέσῳ τοσαύτης δόξης καὶ πλούτου δὲν ἐξήλευσαν τὸν λιτὸν, ἀπλοῦν καὶ ἀγνὸν τοῦ ἐλαχίστου πολίτου βίον; ὀλίγοι βασιλεῖς κατέθετον τὸ βασιλ. σκῆπτρον, ἵνα διὰ τοῦ ἀρότρου καὶ τῆς ὀξίνης καλλιεργήσωσι τὴν γῆν; Πόσοι δὲν ἔδωκαν τέλος εἰς τὰς ἡμέρας αὐτῶν διὰ τῆς αὐτοχειρίας, διότι μετὰ τὴν δοκιμὴν καὶ γεῦσιν ἀπασῶν τῆς ἐκ τῆς γῆς ἡδονῶν δὲν εὕρισκον πλέον θέλητρον καὶ ἀπόλαυσιν τῆς ζωῆς; διότι οἱ δυστυχεῖς δὲν εἶχον γνωρίσει τὰ ἐκ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντος θέλητρα καὶ τὸ ἐκ τῆς ἐξασκήσεως τῶν ἀρετῶν γόητρον, ὅπερ εἰς τὴν ζωὴν μᾶς κρατεῖ καὶ μετ' αὐτῆς μᾶς συνδέει. Ὁ τῶν Ἀθηναίων νομοθέτης Σόλων δὲν ἠδυνήθη νὰ ὀνομάσῃ εὐδαίμονα τὸν μεγαλόπλουτον τῆς Λυδίας βασιλέα Κροῖσσον. « Ἄς ἀναγνώσωμεν μετὰ προσοχῆς τὰς ἱστορίας, ἄς παρατηρήσωμεν μὲ πνεῦμα ἀπόληπτον τὰς πλέον λαμπρὰς καταστάσεις, λέγει ὁ Βλάβας, καὶ θέλομεν γνωρίσει πόσον μακρὰν ἀπέχουσι τοῦ νὰ ᾔηνε εὐδαίμονες τῷ ὄντι, ὅσοι ἐφθασαν εἰς αὐτὰς μὲ μέσα ἀπὸ τῶν συνειδησιν καταδικαζόμενα ἢ ὅσοι δυνάμενοι ἀποφεύγουσι τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ καθήκοντος, καὶ θέλομεν πληροφορηθῆ περὶ τῆς ἀληθείας ταύτης, τὴν ὅποσαν ἐπιθεβαιοὶ ἢ πεῖρα ὄλων τῶν αἰώνων. » Ἄν δὲ δυστυχῆ τις ἐλίπε ἀκολουθῶν τὴν ἀρετὴν, τοῦλάχιστον εἶνε ὄλως ἀδύνατον νὰ εὕρηθῃ ἀληθῆς εὐδαιμονία ἐκτὸς τῆς ἀρετῆς.— Ἄν ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν καὶ διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθήκοντων του κατέστη δυστυχῆς, καταφρονήσας πάντα τὰ δεινὰ καὶ

ὑποβληθεὶς εἰς ἀπείρους θυσίας, ὑπάρχει ὁμως ἐν αὐτῇ τῇ δυστυχίᾳ, τῇ ἐκ τῆς ἐναρέτου διαγωγῆς προσελθούτῃ, μία παρηγορία, βαθμὸς τις εὐχαριστήσεως, ὅστις ὄχι μόνον τὴν πικρίαν αὐτῆς ἐλαττώνει ἀλλὰ παρέχει καὶ δίδει αὐτῇ ὕψος τι μεγαλοπρεπές, ὑψώνει ταύτην εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς πάσης εὐγενοῦς καὶ γενναίας ψυχῆς ὑπεράνω τῶν μεγαλειτέρων εὐημεριῶν, ὅταν αὐταὶ τυγχάνωσιν οὕσαι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κερπὸς ἐνόχων καὶ ἀδίκων πράξεων. Τίς ἀγνοεῖ ὅτι δυνάμενοι νὰ ἐκτελέσωμεν γενναίαν τιὰ καὶ ἐνάρετον πράξιν καὶ μὴ πράττοντες ταύτην, ἔστω καὶ ἐφ' οἰαδήποτε θυσία, δὲν ἠθέλομεν λυπηθῆ περισσώτερον μὴ πράξαντες αὐτὴν, παρ' ὅταν μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς ἠθέλομεν εὕρηθῃ εἰς οἰανδήποτε στέρησιν;

Εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπου οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι τὰ μάλα συντείνει ἡ θρησκεία καὶ πρὸ πάντων ἡ ἐκ τοῦ θεοῦ Εὐαγγελίου ἀπορρέουσα ἠθικὴ διδασκαλία καὶ ὑψηλὴ σοφία, ἥτις ὑψώνει τὸν ἄνθρωπον ἀποκαλύπτοντα ἐκεῖ τὴν εὐγενῆ καταγωγὴν καὶ τὸν ἀθάνατον αὐτοῦ προορισμὸν καὶ ὅτι δύναται νὰ συνεισφέρει εἰς τὴν δόξαν τοῦ αἰωνίου τῆς φύσεως δημιουργοῦ καὶ εἰς τὴν ὠφέλειαν τῶν ὁμοίων του. Διὰ τοῦτο ἀκολουθοῦντες καὶ ἐκτελοῦντες τὰς θείας παραγγελίας θέλομεν αἰσθανθῆ καὶ κατανοήσει ὅτι κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ Πλάστου ἐπλάσθημεν, τῆς κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ κατανοήσεως ἐπερχομένης τῷ ἀνθρώπῳ ὅταν ἀκολουθήσῃ τὰς ἀρχὰς ἃς περ' αὐτὸς ὁ Πλάστης πρὸς ρύθμισιν τῆς ἐν τῷ βίῳ διαγωγῆς μας ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ἐχάραξε. Διότι τότε ἐννοεῖ ὅτι θεοῦ μετέχει πνεύματος καὶ τὸν προορισμὸν αὐτοῦ κατανοῶν βαίνει πρὸς τὴν πρόοδον καὶ τελειοποίησιν αὐτοῦ μέχρις οὗ καταστῆ ἱκανὸς τῆς θείας καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ νὰ μετάρχη μακαριότητος. Πράγμα παράδοξον, λέγει ὁ Montesquieu, ἐν ᾧ ἡ χριστιανικὴ θρησκεία φαίνεται ὅτι δὲν σκοπεύει εἰμὴ τὴν μέλλουσαν ζωὴν, καθιστᾷ ἡμᾶς εὐδαίμονας καὶ ἐν τῇ παρουσίᾳ. Καὶ τῷ ὄντι τις δὲν εὕρισκει ὠφέλειαν καὶ ἀψευδῆ ἡδονὴν εἰς τὰ σωτηριώδη ἐκεῖνα μαθήματα; μὴ ὁ πτωχὸς καὶ πένης δὲν παρηγορεῖται, βλέπων ὡς ἐν κατόπτρῳ ὅτι ἅπαντες ἐσμὲν ἴσοι, ὅτι προσωρινὸν τυγχάνει ὁ πλοῦτος εὐεργέτημα, μὴ δυνάμενος τὸ παράπαν νὰ ὠρελῆσῃ τὸν κατέχοντα αὐτὸν ἄνευ τῆς ψυχικῆς γαλήνης, καὶ πολλάκις βλέπτων τὸν κατέχοντα αὐτὸν καὶ μὴ

δυνάμενον νά μεταχειρισθῆ αὐτὸν ἐπωρελῶς ; τίς ἐν τῇ τρικυμιά τῶν διεγέρσεων τῆς συνειδήσεώς του δέν δύναται ποτιζόμενος ἐκ τῶν θείων ναμάτων τοῦ Εὐαγγελίου νά ἀλλάξῃ βίον, συμμορφούμενος μέ τὰς διδασκαλίας αὐτοῦ καί νά καταστῆ οὕτω ἱκανός τῆς Βασιλείας τῶν οὐρανῶν ; τίς ἄσωτος δέν ἐξήτησεν ἄστυλον ὑπὸ τὴν ἱεράν τοῦ Εὐαγγελίου σκέπην καί δέν ἐλυτρώθη ; τίς ναυαγός εἰς τὸ πέλαγος τῶν ἀνθρωπίνων παθημάτων δέν εὔρε παρηγορίαν ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ Εὐαγγελίου ἔπη, ἀφοῦ καί αὐτός ὁ ἐν κακίᾳ καί ἐν ἀτιμώσεσι βιώσας δύναται μετανοῶν νά ἐξαγασθῆ δι' εἰλικρινοῦς ἐξομολογήσεως καί ἀπεκδόμενος τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, διδόμενος δὲ εἰς τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἀγαθοῦ, νά καταστῆ ἀξιός τῆς εὐσπλαγχνίας τοῦ ὑψίστου ;

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγομεν ὅτι ἀνυπόστατος καταφαίνεται ἡ γνώμη ὅτι δέν δύναται ὁ ἄνθρωπος νά τύχῃ τῆς εὐδαιμονίας αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Εἰς δὲ τὴν δόξαν τῶν περιοριζόντων τὴν εὐδαιμονίαν εἰς τὰς ἐπιρροάς τῆς ἡδονῆς καί λύπης παρατηροῦμεν ὅτι αἱ ἡδοναί καί λύπαι, ἥτοι τὰ ὀργανικά αἰσθήματα νοερά καί ἠθικά, ἅτινα ἔχουσι βαθμὸν τινὰ δυνάμεως καί ζωηρότητος, δέν εἶνε εἰμὴ διαβατικά καί διαρρέουσαι περιστάσεις, ὧν ἡ ἐπιπρόσθεσις ἢ ἡ συγχρῆ ἐπανάληψις ἡμπορεῖ ἀναμφρόβως νά συνεισφέρῃ εἰς τὴν κυρίως λεγομένην εὐδαιμονίαν, γενικῶς ὅμως δέν ἀποτελοῦσι καθ' ἑαυτὰ οὔτε τὴν μίαν οὔτε τὴν ἄλλην. Τὰ τοιαῦτα δὲ σιθῆματα ἔχουσιν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἀναλόγως τῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ, τῆς ἀνατροφῆς καί τῆς ἰδιοσυγκρασίας ; ἂν π. χ. ἡ Σπαρτιάτις ἐκείνη πρὸς τὴν ἀνήγγειλαν τὸν εἰς τὴν μάχην τοῦ υἱοῦ τῆς θάνατον, ἀπήντησε γενναίως ὅτι δι' αὐτὸ τὸν ἐγέννησεν ἵνα ἀποθάνῃ ἐνδόξως μαχόμενος ὑπὲρ Πατρὸς, τοιαύτην ἀπάντησιν βεβαίως δέν θά δώσωσιν αἱ σημεριναὶ μητέρες διὰ τὸν θάνατον τῶν τέκνων των, καθόσον ἡ ἀνατροφή καί τὸ ὑπὲρ πατρίδος αἰσθημὰ των δέν εἶνε ἱκανὰ νά πνιξῶσι πᾶν αἰσθημὰ φίλτρον καί μητρικῆς ἀγάπης ; ποῖα νῦν ἐκ τῶν δύο ἔχει δίκαιον πᾶς τις εὐκόλως κατανοεῖ. Οὕτω καί περὶ τῶν λοιπῶν φαινομένων τῆς ἡδονῆς καί λύπης. Ὁρθῶς ἔρα λέγεται « Οὐ τὰ πράγματα ἀλλ' αἱ περὶ αὐτῶν ἰδέαι καί δόξαι κρατταουσιν ἡμᾶς ». Ὁ Φωκίων δέν ἐχάρη, ὅταν ὁ Μακεδὼν βασιλεὺς

ἐπεμφεν αὐτῷ τὸν χρυσόν, διότι εἶχεν ὑπ' ὄψιν του, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, τὴν πατρίδα, τὸ γενικὸν καλόν, καί ὅτι ὤφειλε νά μένῃ ἀδιάφθορος, τὸ δ' αἰσθημὰ του τοῦτο ἦτον ἀνώτερον τοῦ ἄλλου, τοῦ νά χαρῆ διὰ τὴν ὑλικὴν ὠφέλειαν· ἐνῶ ἄλλος τις ἴσως, εἰς τὴν θέσιν του, θά τὸν ἐδέχετο εὐχαρίστως καί θά ἀπεκάλει ἑαυτὸν εὐδαιμόνα.

Πρέπει ὅθεν ὁ ἄνθρωπος νά ρυθμίζῃ τὰς μετὰ τῶν ὁμοίων του σχέσεις, τὰς πράξεις, τὰς τῆς ψυχῆς του ἐνεργείας κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, καί νά συνειθίσθῃ ἑαυτὸν εἰς τὰς μεταβολὰς τῆς τύχης, ὥστε ἐν οἰαδήποτε περιπτώσει ν' ἀποφεύγῃ τὸν σκόπελον τῆς λύπης, ἢ ἂν δέν ἦνε δυνατὸν τὸ τοιοῦτον, νά μὴ αἰσθάνεται ἐξ αὐτῆς ἢ σὺδεμίαν ἢ τὴν ἐλαχίστην ἐντύπωσιν, ἐφαρμοζων τὸ τοῦ Κλεοβούλου « τὰς μεταβολὰς τῆς τύχης, γενναίως ἐπίστατο φέρειν. »

Εἶπομεν ἀρχόμενοι τοῦ λόγου ὅτι ἡ παιδεία εἶνε ὁ κυριώτερος μοχλὸς πρὸς γνῶσιν καί κατανόησιν τῶν ἀρετῶν· ἀλλ' ἡ παιδεία ὀφείλει πάντοτε νά συμβαδίζῃ μετὰ τῆς ἠθικῆς καί δικαιοσύνης. Διὸ ὀρθῶς ἔλεγεν ὁ ἀρχαῖος φιλόσοφος ὅτι « Πᾶτα ἐπιστήμη χωριζομένη τῆς δικαιοσύνης καί τῆς ἄλλης ἀρετῆς, πανουργία οὐ φιλοσοφία φαίνεται, » ὅπερ μετὰ πολλοὺς αἰῶνας κατὰ μίμησιν ὁ νομοδιδάσκαλος Ρωμαῖος μετέφερεν εἰς τὴν γλῶσσαν του λέγων « Veram, nisi fallor, non simulatam affectantes philosophiam. »

Ἡ τῶν ἐπιστημῶν γνῶσις ἄνευ τῆς ἠθικῆς πολυλάκις βλέπτει τὸν κατέχοντα αὐτὴν· ἐντεῦθεν τὸ ἀξίωμα « ὁ δ' ἂν μὴ ὀρθὸν ἦ, οὐκίτι φήσομεν τοῦτο νόμιμον εἶναι. » καί τὸ « οὐδὲν ἐστὶν ὠφέλιμον, ἂν μὴ ἐντιμον καί πᾶν ἐντιμον ὠφέλιμον. » Ἐκ τούτων ἔπεται ὅτι οἱ Ἕλληνες τὴν ἠθικὴν ἐθεώρουν ἀχώριστον τῆς πολιτικῆς, ἢ περ ὅμως ἀρχήν, καί τοι εἰς ἑαυτοὺς οἱ νεώτεροι ἐπὶ ματαίῳ προσπαθοῦντες ν' ἀποδώσωσιν, ἤκιστα ἐφαρμοζουσιν οἱ ἐν ταῖς πράγμασι, κατασταίνοντες τοὺς λαοὺς ἐρμαῖον τῶν παθῶν καί τῶν ἀτομικῶν αὐτῶν διαθέσεων καί οὐδέποτε πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς εὐδαιμονίας αὐτοὺς ἄγοντες. Διὰ τοῦτο δικαίως ὁ Πλάτων ἔλεγεν ἀικτόμενος τὸν σύνδεσμον τῆς πολιτικῆς μετὰ τῆς ἠθικῆς ὅτι « τότε αἱ πόλεις εὐδαιμονήσουσιν, ὅταν οἱ βυτιλεῖς φιλοσοφήσωσιν ἢ οἱ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν, » ἐννοῶν ὅτι πᾶσα Κυβέρνησις ὀφείλει βα-

διζείν τήν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ δικαίου, ἐρειδομένην ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας τῶν λαῶν· ἄλλως ἐμπνέουσα τὴν δυσπιστίαν καὶ τὴν διαφθοράν, φέρει αὐτοὺς εἰς τὴν ἀπώλειαν καὶ τὴν κατατροφὴν τῶν.

Παιδεύει ὅθεν συμβαδίζουσα μετὰ τῆς ἠθικῆς καὶ δικαιοσύνης, ἐν ἣ συλλήθδην πᾶσα ἀρετὴ ἐστίν, ἐξάκτισις τῶν ἀρετῶν, προσπάθεια καὶ σύντονος ἐνέργεια πρὸς ὑπερνίκησιν τῶν μεταβολῶν τῆς τύχης, ἀποχή τοῦ περιττοῦ ἤτοι ὀλιγάρκεια, θρησκευτικὴ πίστις, εἰς τὰ ἀναγκαῖα στοιχεῖα πρὸς καταρτισμὸν τῆς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ καλουμένης εὐδαιμονίας, ἧς ἀδύνατον νὰ ἐπιτευχθῇ ἐνόσω ὁ ἄνθρωπος δέν θέσῃ εἰς ἐνέργειαν πάσας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις, δέν λάβῃ ὑπ' ὄψιν τοῦ πᾶσαν θυσίαν ἠθικὴν τε καὶ ὑλικὴν πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ ὁμοίου του, πρὸς συλλογὴν πάσης μαθήσεως διὰ τὸν λαόν, ἧς νὰ τείνῃ εἰς τὴν πρόοδον καὶ τὴν εὐτυμερίαν του, καὶ εἰς τὴν ἐξάλειψιν πάσης ἄλλης τεινοῦτης εἰς τὴν κατατροφὴν καὶ τὴν διαφθοράν του ἵνα δυνήθῃ νὰ καταστήσῃ αὐτὸν ἱκανὸν πρὸς ἀποδοχὴν τῶν ἄνω ἐκτεθεισῶν ἀρχῶν καὶ παραγγελμάτων οὕτως, ὥστε τὴν ὑψηλὴν ἐκείνην στιγμὴν, καθ' ἣν μετακλιεσθῶμεν παρὰ τοῦ Πλάστον, ἀγογγύστως καὶ μὲ μετρίωντα γείλη νὰ δεχθῶμεν τὸν θάνατον ἔχοντες τὴν καρδίαν καὶ τὴν ψυχὴν ἡρεμὴν καὶ τὴν συνείδησιν ἀγνήν καὶ καθαρὰν· ὄντες δὲ βέβαιοι ὅτι τὸ κατῆκον ἡμῶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐξετελέσαμεν, νὰ ἐπιζώμεν τὴν δικαίαν ἀνταμοιβὴν παρὰ τῶν ἀσπίλων τοῦ Πλάστον χειρῶν.

Ἄς παύσωμεν ὅθεν περιοριζόμενοι εἰς διδασκαλίαν μόνον· ἄς ἐλθωμεν εἰς τὴν πράξιν καὶ τὴν ἐφαρμογὴν. Εὐρισκόμεθα εἰς τὸν αἰῶνα τῆς ἐργασίας, εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς πράξεως, εἰς τὸν κεντρὸν τῆς πραγματοποιήσεως τῶν ἰδεῶν· ἐπομένως μᾶλλον ἐνεργείας ἢ διδασκαλίας ἀνάγκη ἔχομεν. Ἄς λαμβάνωμεν πάντοτε ὑπ' ὄψιν τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν στέρισιν τῶν ὁμοίων μας καὶ ὁ σκοπὸς ἡμῶν πρὸς ἀνάπτυξιν αὐτῶν πάντοτε ἄς τείνῃ. Ἄς πλησιάζωμεν αὐτόν, ἄς τὸν χειραγωγῶμεν εἰς τὴν πρόοδον καὶ ἄς μὴ περιοριζώμεθα μόνον εἰς λέξεις κενὰς γράφοντες καὶ λέγοντες ὅτι ἅπαντες ἐσμὲν ἴσοι καὶ ὅτι τὰ αὐτὰ ἅπαντες δικαιώματα ἐν τῇ κοινωνίᾳ χαιρόμεν, καὶ ἔπειτα νὰ μὴ καταδεχώμεθα οὐδὲ νὰ προεβλέπωμεν εἰς τὸν ὁμοίον μας, διότι εἶνε κατωτέρως κοινωνικῆς τάξεως. Τὰς ἰδίας ταύτας

ἄς τὰς ἀπορρίψωμεν, διότι εἰσὶν ἀπηρχαιωμένα· ἰδέαι αἰῶνος, παρελθόντος ἤδη.

Ἄς λαός, Κύριοι, εἶνε ἄδολος· ἔχει γενναίαν καὶ ἀθῶαν τὴν καρδίαν, ἀλλὰ στενάζει ὑπὸ τὸ ἄχθος τῆς ἀμαθείας καὶ τοῦ σκότους. Ἄνάγκη νὰ χειραφετηθῇ, ἀνάγκη νὰ ἐξαχθῇ ἐκ τοῦ σκότους. Ἴδου τὸ ἔργον διὰ τὸ ὅποιον ἡ νέα ἡμῶν γενεὰ ἐξελέχθη. Πρὸ πάντων ἄς μὴ λησμονώμεν ποτὲ τὸ τοῦ Θεοῦ λόγιον « Ἐὰν ἄ τοῖς ἄλλοις ἐπιτιμῶμεν αὐτοὶ μὴ δρώμεν, ἄριστα καὶ δικαιοτάτα βιώσωμεν(1). »

Ἄθανάσιος Χριστόπουλος. (2)

Ἐγεννήθη κατὰ τὸν Μάιον τοῦ 1772 ἐν Καστορίᾳ τῆς Μακεδονίας ἀπὸ γονεῖς πτωχοὺς μὲν ἀλλὰ τιμίους. Ὁ πατήρ του Ἰωάννης Χριστόπουλος ἦτον ἱερεὺς, φεύγων δὲ τὰς ὑπὸ τῶν τότε ἐνεργουμένας βίαιοπραγίας κατέφυγεν εἰς Βουκουρέστιον φέρων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τοὺς δύο υἱοὺς του Ἄθανάσιον καὶ Κυριάκον.

Ὁ πρεσβύτερος τούτων Ἄθανάσιος, προικισμένος ὑπὸ τῆς φύσεως μὲ σπανίαν εὐφυΐαν καὶ ὀξύνοϊαν, δέν ἐδύνατο νὰ μένῃ ταπεινὸς καὶ ἀσημαντος, ἀλλὰ κεντώμενος ἀπὸ τὸν πρὸς τὰ γράμματα ἔρωτα, ὀκταέτης ἤδη ἐπεδόθη μὲ ζῆλον διακατῆ κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν μάθησιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, διακούσας τοῦ τότε ἐν Βουκουρεστίῳ σχολαρχοῦντος Νεοφύτου Κουσκοκλυβίτου.

Ἄφου δὲ μὲ τὴν μεγαλοφυΐαν καὶ ἀδιάκοπον ἐπιμέλειαν του ἔγενεν ἐντὸς μικροῦ διαστήματος ἐγκρατέστατος τῆς Ἑλληνικῆς, ἀμέσως ἐξφωνόμησεν ὡς ἠδύνατο χρηματικὰ τινα μέτρα καὶ μετέβη εἰς τὴν ἀκαδημίαν τῆς Βούδας. Μαθὼν δὲ καλῶς τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν ἠθέλησε ν' ἀκολουθήσῃ τὴν σειρὰν τῶν ἱατρικῶν μαθημάτων, καὶ ἐκ Βούδας μεταβὰς εἰς Πατάβιον, ἠκροάσθη ἐν τῷ περικλεεῖ πανεπιστημείῳ τῆς πόλεως ταύτης τὴν σειρὰν τῆς ἱατρικῆς, μετὰ δὲ ταῦτα καὶ τῆς νομικῆς, πρὸς ἣν ἐκ φύσεως ἰδιαιτέραν ἐδείκνυε κλίσιν.

(1) Ὁμιλία ἀπαγγελθεῖσα ἐν τῷ Ἀναγνωστηρίῳ « Ἡ Σμύρνη » ὑπὸ Α. Σιμιτοπούλου.

(2) Ἴδε καὶ σελ. 724 ἐν ὑποσημ. 2.

Οὕτω δὲ καταρτισθεὶς ὁ Χριστόπουλος ἐπανῆλθεν εἰς Βουκουρέστιον καὶ προσωκειώθη τῷ τότε θρυλλομένῳ διδασκάλῳ Δάμπρω Φωσιάδῃ, ὅστις τόσον ἐθαύμασε τὴν εὐρυμάθειαν καὶ γλωσσομάθειάν του, ὥστε συνέστησεν αὐτὸν ὡς οἰκοδιδάσκαλον τοῦ ἡγεμονεῖοντος Ἀλεξάνδρου Μουρούζη, μετ' οὐ πολὺ ἐκτιμήσαντος δεόντως τὰ σπάνια πλεονεκτήματα τοῦ Χριστοπούλου, διότι ἐκτὸς τῶν γνώσεων ἦτο προκισμένος μὲ εὐθυμίαν, χάριν εἰς τοὺς λόγους καὶ κομψότητι ἀμίμητον εἰς τὰς ἐκφράσεις· ὅθεν τιμήσας αὐτὸν μὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ Καμινάρη τὸν διώρισε καὶ δικαστὴν εἰς ἓν ἀπὸ τὰ πρῶτα δικαστήρια τοῦ Ἰαίου.

Κατ' ἐπίμονον παράκλησιν τοῦ φιλομούτου τούτου ἡγεμόνος ὁ Χριστόπουλος συνέγραψε τότε τὸ δράμα « Ἀχιλλεύς, » παρασταθὲν πολλάκις καὶ θαυμασθὲν ὑπὸ ὄλων.

Κατὰ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ ἡγεμόνος Μουρούζη ἦλθε μετ' αὐτοῦ καὶ ὁ Χριστόπουλος εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐνθα ἐλεύθερος ἀπὸ τὰς πρόσθεν περιστάσεως αὐτὸν ἀσχολίας ἀφωσιώθη εἰς τὴν λατρείαν τῶν Μουσῶν· εἰς τὴν εὐκαιρίαν καὶ ἄξιαν τῆς ἐποχῆς ταύτης οφείλονται τ' ἀθάνατα λυρικά του ποιήματα, τὰ ὅποια διὰ τὴν ποιήλην χάριν καὶ τερπνότητα καὶ διὰ τὸν ἁμειπτον καὶ ἁρμονικὸν τῶν ἰδεῶν των σύνδεσμον θαυμασθέντα ἐκλείτταν τὸν ἄνδρα, ὅστις ἐπεκλήθη νέος Ἀνακρέων.

Εἰς τὴν ἰδίαν αὐλὴν τοῦ Μουρούζη εὐρισκόμενος συνέταξεν ὁ Χριστόπουλος καὶ πόνημα κλασικώτατον περὶ ποιητικῆς, ἐν ᾧ κατὰ πλάτος ὠμίλει περὶ τῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ποιήσεως, περὶ τοῦ ὕφους καὶ τῶν κανόνων αὐτῆς. Τότε δὲ συνέθεσε καὶ τὴν Σιγγουρικὴν τῆς ὀμιλουμένης γλώσσης. Τοῦ δευτέρου ποιήματος περιλήψις μόνον διασώθη ὑπὸ Στεφάνου Κανέλου, καταχωρηθεῖσα ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει τῶν λυρικῶν καὶ ἐν τῇ ἀνστυπώσει τῶν Παρισίων (1833)· τὸ δὲ πρῶτον τοῦ Χριστοπούλου πόνημα περὶ ποιητικῆς ἀπωλέσθη.

Ἐν Βουκουρεστίῳ λογοτριβῶν μετὰ τοῦ σπουδαίου φίλου του Στεφάνου Δούγκα διδασκάλου τῆς φυσικῆς, περὶ κενοῦ καὶ τῆς ἀτομικῆς αἰρέσεως τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων φιλοσόφων, ἔγραψε κατ' αἵτησιν τοῦ ἡγεμόνος Μουρούζη σπουδαιοτάτην ὑπὲρ τοῦ κενοῦ διατριβὴν, ἐπικροτηθεῖσα καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Δούγκα, δι' ἧς ἀπεδείκνυεν ὅτι ὑπάρχει εἰς τὴν φύσιν τὸ κενόν, κατὰ τὸν Δημόκριτον λέγοντα ἔτε ἢ δὲ ἄτομα καὶ κενόν. Περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου ὑστερον, παιζῶν μᾶλλον ἢ σπουδάζων, ἔγραψε τὸ ἀστεῖον καὶ πλήρες χάριτος ποιημάτιον, οὗ ἡ ἀρχή.

Φίλε Στέφανε νὰ ζήσης

Ποῦ διδάχνεις ὅτ' ἡ φύσις

Δὲν τὸ θέλει τὸ κενό. κτλ.

Θιατώτης τοῦ ἀπλοελληνικοῦ ὕφους ὁ Χριστόπουλος συνέλαβε τὸ σχέδιον ν' ἀνεγείρῃ πλήρες οἰκοδόμημα τῆς καθομιλουμένης γλώσσης. Ὅθεν συνέταξε τὴν αἰολοδωρινὴν γραμματικὴν, ἐπὶ τῇ

βίσει τῆς ὁποίας συνέθεσε καὶ τὸ δράμα « Ἀχιλλεύς »· διὰ τῆς γραμματικῆς ταύτης πλείστας ἐχοίσης τὰς ἐλλείψεις, ὁ Χριστόπουλος ἠθέλησε νὰ παρακινήσῃ τοὺς λογίους εἰς τὴν μὴ ἀπόρριψιν ἀνεξετάτως ἡλώτης λαλουμένης, πλουτούσης εἰκόνων, δυνάμεως, χάριτος καὶ ἐκφράσεως, ἰσχυριζόμενος ὅτι ἦτο γέννημα τῆς Αἰολικῆς καὶ Δωρικῆς καὶ προτρέπων αὐτοὺς εἰς καλλιέργειαν ταύτης. Ἀκολούθως ἀπέλαβε τὴν σύνταξιν λεξικου, παραδεχθεὶς τὴν μέθοδον καὶ τὰς τῆς θητυροῦ τοῦ Ἑρρίκου Στεφάνου. Ὅθεν ἀκολουθῶν τὴν μεθοδικὴν τάξιν τοῦ ρηθέντος λεξικηγοῦ ὁ Χριστόπουλος ἔφρασε μέχρι τοῦ στοιχείου II, πλὴν ἐνεκα τῶν ἐπελθουσῶν ταρχῶν διέκοψε τὴν περαιτέρω ἐξακολουθήσιν. Ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ὁ Χριστόπουλος συνέγραψε πραγματείας περὶ προφορᾶς τῶν ἀρχαίων, ἐν ἧ ἀνασκευάζων τὸ σύστημα τοῦ Ἐράστμου καταδείκνυσεν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐπρόφερον ἀπαραλλάκτως ὡς καὶ οἱ σημερινοὶ ἀπόγονοὶ των.

Ὑπερὸν ἀναθεωρήσας τὴν αἰολοδωρικὴν γραμματικὴν του ἐπεξεργάσθη φιλολογικώτερον αὐτὴν καὶ λαθῶν ἀφορμὴν ἐπραγματεύθη περὶ τῆς ἀρχαιότητος τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους καὶ τῆς γλώσσης του, περὶ τῶν πραγμάτων καὶ τῆς θρησκείας του.

Εἰς τὴν νεότητά του ἐδοκίμασε νὰ μεταφράσῃ τὸν Ὅμηρον εἰς γλῶσσαν ἀπλοελληνικὴν διὰ στίχων ὁμοιοκαταλήκτων, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶδεν ὅτι δὲν εἶε δυνατόν ἐν τῇ ὁμοιοκαταληξίᾳ νὰ τηρηθῇ κατ' ἀκρίβειαν ἡ ἔννοια τοῦ ποιητοῦ, παρήτησε τὴν πρόθεσιν ταύτην καὶ πολὺ ὑπερὸν ἐπραγμάσθη νὰ δοκιμάσῃ τὴν εἰς ἰσομοιοκαταλήκτους δεκαπεντασυλλάβους μετὰ φρασίαν. Οὕτω δὲ μετέφρασε τὴν πρώτην ραψωδίαν τῆς Ἰλιάδος οὐχὶ ὡς ἔργον τέλειον, ἀλλὰ τρόπον τινὰ ὡς ἀπόπειραν καὶ δοκιμίον διὰ τοῦ μετὰγενεστέρου.

Τῷ 1812 προσκλήθει· εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἡγεμόνος Καρτζᾶ, ἀπεχωρίσθη ἀκων τῆς Μουρουζικῆς οἰκογενεῆς, πρὸς ἧν στενὸς σύνδεσμος καὶ κίτριμα εὐγνωμοσύνης τὸν ἐκράτει προστηλωμένον. Ἐλθὼν εἰς Βλαχίαν ὁ Χριστόπουλος διορίσθη δικαστής. Μετὰ δὲ παρέλευσιν ἐλαττοῦ χρόνου, κατὰ ζήτησιν μάξιμα τῶν ἐν Βλαχίᾳ Προξενείων τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, ὁ ἡγεμὼν Καρτζᾶς συστήσας δικαστήριον πρὸς ἐκδίκασιν τῶν μετὰ τῶν ἀποχθόνων καὶ τῶν ὑπηκόων τῶν ξένων δυνάμεων ἀναφρομένων διαφορῶν. Πρόεδρος τοῦ νεοσυστάτου

ἐκείνου δικαστηρίου, ἐπικληθέντος λογοθεσία τῶν ξένων ὑποθέσεων, διώρισε τὸν Χριστόπουλον καὶ διὰ τὴν ἱκανότητά του καὶ κατὰ ρητὴν ζήτησιν τῶν Προξένων, ἀφοῦ πρῶτον ἀπὸ Καμινάρην ἐπροβίβασεν αὐτὸν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Λογοθέτου. Τῶν ἀποφάσεων τοῦ δικαστηρίου τούτου μόνον πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἐγένετο ἔκκλησις.

Κατὰ προτροπὴν τοῦ Χριστοπούλου συνετάχθη ἡ ἐπὶ Καρτζᾶ ἐκδοθεῖσα νομοθεσία τῆς Μολδαβίας.

Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ὁ Ἀθανάσιος συνέγραψε τὰ πολιτικὰ σοφίσματα.

Ὁ Χριστόπουλος ἦτο καὶ καλὸς μουσικός, τονίσας οὐ μόνον διάφορα ἄσματα του, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ὕμνους ἐκκλησιαστικούς. Ἀπέθανε τῷ 1847.

(Ἐκ τῆς Νεσελλ. Φιλολογίας Κ. Ν. ΣΑΘΑ.)

Ἀνατροφὴ τῶν τέκνων παρὰ τοῖς Γότθοις

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ).

Οἱ Γότθοι συνείθιζον τὰ τέκνα των ἀπὸ τῆς τρυφερωτάτης τῶν ἡλικίας νὰ ὑπομένωσιν ὅλας τὰς σκληρότητας τοῦ ψύχου, τοῦ κίπου καὶ τῆς πείνης· ἐδίδοσκον αὐτὰ νὰ κρατῶσιν ὄπλα, νὰ καταδιώκωσι θηρία, νὰ κολυμβῶσιν ἐντὸς τῶν πλατυτάτων ποταμῶν καὶ νὰ μάχωνται γυμνὰ μὲ ἀμυντικὰ ὄπλα. Ὅταν ἔφθαναν εἰς ἡλικίαν 15 ἐτῶν, τοσαύτην εἶχον ἰσχύ· καὶ τοσαύτην πείραν, ὥστε ἠδύναντο νὰ καταταχθῶσιν εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ λάβωσι θέσιν εἰς τὸν στρατόν.

Εἰς ταύτην τὴν περίστασιν ἰδιαιτέρα τελετὴ ἐγένετο. Ἐδίδον εἰς αὐτὰ περικεφαλαίαν, δόρυ καὶ ἀσπίδα, καὶ τοῖς ἔλεγον ὅτι, ἀπ' ἐκείνης τῆς στιγμῆς ἔπρεπε νὰ θεωρῶνται ὡς κύριοι ἐκυτῶν, καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ φροντίζωσι διὰ τὴν συντήρησιν καὶ ὑπερίσπισίν των, καταγινόμενα εἰς τὸ κυνήγιον καὶ τὸν πόλεμον.

Ἡ ἀσπίς, ἧτις προσφερέτο εἰς αὐτὰ, ἦτο ὀλοτελῶς λευκὴ καὶ λεῖα· ἦτο δὲ ἀπηγορευμένον εἰς τὰ παιδία νὰ ζωγραφίσωσιν ἐπ' αὐτῆς κόσμημά τι ἢ σύμβολον, πρὶν ἢ ἡθελον κατορθώσαι ἀξιολογόν τινα πράξιν· Ἡ ἀσπίς αὕτη ἐκαλεῖτο ἀσπίς τῆς προσδοκίας.

Ἡ ἐπιθυμία τοῦ νὰ κοσμῶσι τὰς ἀσπίδας των ἔοιδεν εἰς αὐτὰ τοσαύτην ζέσιν, καὶ τοσοῦτον τὰ ἀποκαθίστα ἀνδρεία, ὥστε πολλάκις ἀμιλλώμενα ἔπραττον θαύματα ἀνδρείας, ἐπιπέτοντα εἰς τὸ μέσον τῶν ἐχθρῶν καὶ προσπαθοῦντα ποῖον ἢ ἀποδώτη περισσοτέρως ὑπηρεσίας εἰς τὸ ἔθνος τῶν, διὰ ἢ ἀποκτήτη τὴν διακριτικὴν τιμὴν τοῦ νὰ κοσμήσῃ τὴν ἀσπίδα του.

Μετριοφροσύνη τοῦ Βιργιλίου.

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ).

ἌΟ περίφημος οὗτος ἀνὴρ, ὅστις κέκληται ὁ ἡγεμῶν τῶν Λατίνων ποιητῶν, ἐγεννήθη κατὰ τὸ 70 ἔτος π. Χ. εἰς τὰς Ἄνδεις, χωρίον πλησίον τῆς Μαντούας. Διήλθε τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ζωῆς του εἰς τὴν Κρεμῶναν, ὅπου καὶ ἀπέκτισεν ὑποστατικόν· ἀλλ' οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι ἀπέβησαν βλαπτικοὶ εἰς αὐτόν. Μετὰ τὴν μάχην τῶν Φιλίππων, οἱ ἄγροί τῆς Κρεμῶνης διεμοιράσθησαν μετὰ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Αὐγούστου. Ὁ Βιργίλιος διεφιλονείκησε τὴν κτῆσιν τῶν ἀγρῶν του πρὸς ἐκείνους, εἰς οὓς εἶχον διωρθῆ. ἀλλ' ἐπεδιώχθη διὰ τῆς θίας, καὶ μόνον ἔσωσε τὴν ζωὴν του κολυβῶν τὸν ποταμὸν.

Ἐπῆγε δὲ εἰς Ῥώμην, ὅπου διὰ τὰ προτερήματα καὶ τὴν μετριοφροσύνην του τοσοῦτον ἠννοήθη ὑπὸ τοῦ αυτοκράτορος, ὥστε αὐτός τῷ ἀπέδωκε τοὺς ἀγρούς του. Εἰς ταύτην τὴν περίστασιν ὁ ποιητὴς συνέθεσε τὸ πρῶτον βουκολικὸν ἄσμα του, διὰ νὰ ἐκφράσῃ τὴν πρὸς τὸν εὐεργέτην εὐγνωμοσύνην του. Τὰ συγγράμματα αὐτοῦ εἰλκυσαν τὴν προσοχὴν τῶν Ῥωμαίων, οἵτινες δημοσίᾳ ἐδήλωσαν τὸν θαυμασμόν των. Ἀλλ' ἡ δυσπιστία του τὸν ἔκτισε ἢ ἀποφύγη ὅσον τὸ δυνατόν τὴν ἐπιδοκιμασίαν τοῦ δημοσίου.

ἌΟ παράδειγμα τῆς μετριοφροσύνης καὶ ἀρετῆς αὐτοῦ ἀναφέρονται τὰ ἀκόλουθα. Ὁ Βιργίλιος πρὸς τιμὴν τῶν νικῶν τοῦ Αὐγούστου ἔγραψε τὸ ἐξῆς διστίχον, τὸ ἑποῖον ἐκόλλησεν ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ παλάτιου.

Nocte pluit tota, redeunt spectacula mane ;
Divisum imperium cum Jove Caesar habet.

ἌΟλην τὴν νύκτα ἔδραξεν, ἀλλὰ τὴν πρωτὴν τὰ θεάματα
ἐπανήρξισαν.

ἌΟ Καῖσαρ διεμοιράσθη τὴν ἀρχὴν μετὰ τοῦ Διός.

Διαταγαὶ ἐδόθησαν ὑπὸ τοῦ αυτοκράτορος ἵνα εὑρεθῇ ὁ συγγραφεὺς τῶν καλακευτικῶν τούτων στίχων· ἐρευνήσεις ἐγέναν, ἀλλ' ὁ Βιργίλιος δὲν ἐφανερώθη· ὥστε ἐπὶ τέλους οἰκειοποιήθη αὐτοὺς ἀφανῆς τις καὶ ἄγνωστος ποιητὴς, Βαθύλλος ὀνομαζόμενος, ὅστις ἀντημείφθη διὰ χρομάτων καὶ ἐπαίνων. Ὁ Βιργίλιος θὰ ἡγχαριστεῖτο νὰ μείνῃ ἄγνωστος ὡς ὁ ποιητὴς τοῦ διστίχου τούτου· ἀλλ' ὅταν εἶδεν ἄλλον λαμβάνοντα τιμὰς, αἵτινες εἰς αὐτὸν μόνον ὠφελοντο, τοσοῦτον ἠρεβίσθη ἢ φιλοτιμία του, ὥστε ἤλθε καὶ ἐπανέγραψε τοὺς αὐτοὺς στίχους καὶ ὑπ' αὐτοὺς ἔγραψε ταῦτα·

Hos ego versiculos feci, tulit alter honores.

Ἐγὼ ἐποίησα τοὺς στίχους τούτους ἀλλ' ἄλλος ἔλαβε τὰς τιμὰς. Εἰς τούτους δὲ ἐπρόσθεσε τὴν ἀρχὴν τεσσάρων ἄλλων στίχων, ὡς ἐξῆς·

Sic vos non vobis . . .

Sic vos non vobis . . .

Sic vos non vobis . . .

Sic vos non vobis . . .

Οὕτω σεῖς οὐχὶ διὰ σᾶς . . .

Οὕτω σεῖς οὐχὶ διὰ σᾶς . . .

ἌΟ Αὐγούσττος σφόδρα ἐπεθύμησε νὰ τελειωθῶσιν αἱ στίχαι,

ἌΟ Βαθύλλος ἐφάνη ἀνίκανος εἰς τὸ ἔργον· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐλθὼν ὁ Βιργίλιος ἐτελείωσε τοὺς στίχους ὡς ἔπεται·

Sic vos non vobis nidificatis, aves;

Sic vos non vobis vellera fertis, oves;

Sic vos non vobis mellificatis, apes;

Sic vos non vobis fertis aratra, boves.

Οὕτω, πτηνὰ, κάμνετε φωλεάς, ἀλλ' οὐχὶ δι' ἐχυτά.

Οὕτω, πρόβατα, παράγετε ἔριον, ἀλλ' οὐχὶ δι' ἐχυτά·

Οὕτω, μέλισσαι, κάμνετε μέλι, ἀλλ' οὐχὶ δι' ἐχυτά·

Οὕτω βόες, σῦρετε τὸ ἄροτρον, ἀλλ' οὐχὶ δι' ἐχυτούς.

ἌΟ Βιργίλιος ἀποδειχθεὶς αὕτως ὁ συγγραφεὺς τοῦ διστίχου ἀντημείφθη ὑπὸ τοῦ αυτοκράτορος, ἐνῶ ὁ Βαθύλλος κατέστη τὸ παίγνιον τῶν Ῥωμαίων περιφρανόμενος ὑπ' αὐτῶν.

Μοναδική ἀφοσίωσις.

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ.)

Κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ ἔτους 1776 ὁ κόμης καὶ ἡ κόμησα Ποδόσκη ἐταξείδουσιν ἐκ Βιέννης εἰς Κρακοβίαν· πολυάριθμοι δὲ ἀγέλαι λύκων, οἵτινες εἶνε πολυπληθεῖς εἰς τὰ Καρπάθια ὄρη, καὶ οἵτινες τὸν χειμῶνα εἶνε ἀγριώτεροι παρὰ τὸ σῦνηθες, κατέβησαν καὶ κατεδίωκον τὴν ἄμαξαν, οὕταν ἤδη μεταξύ τῶν πόλεων Oswiek καὶ Zator, τῶν ὁποίων ἡ τελευταία ἀπέχει τῆς Κρακοβίας ὀλίγας μόνον λεύγας. Ἐκ τῶν δύο ὑπηρετῶν, τοὺς ὁποίους ὁ κόμης ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ, ὁ εἷς εἶχε σταλῆ διὰ νὰ ἐτοιμάσῃ ταχυδρομικούς ἵππους, ὁ δὲ ἄλλος, πρὸς ὃν ὁ κόμης διὰ τὴν ἀφοσίωσίν του ἔτρεφεν ἰδιαιτέραν ἀγάπην, ὡς εἶδε τοὺς λύκους πλησιάζοντας ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, παρεκάλει τὸν κόμητα νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς αὐτὸν ν' ἀφίση τὸν ἵππον του εἰς τοὺς λύκους, ἵνα ἡ λύσσα αὐτῶν κάπως μετριασθῇ. Ὁ Κόμης συγκατένευσε καὶ ὁ ὑπηρέτης ἀναβὰς ὀπισθεν τῆς ἀμάξης ἀπέλυσε τὸν ἵππον, ὅστις ταχέως διεσπαράχθη ὑπὸ τῶν λυσσαλέων λύκων. Οἱ δὲ ταξειδιῶται ἐν τούτῳ τῷ μεταξύ ἔτρεχον μὲ ὄσπην ἠδύναντο δύναμιν, ἐπ' ἐλπίδι νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν πόλιν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ὀλίγον ἀπέιχον. Ἄλλ' ἐπειδὴ οἱ ἵπποι ἦσαν κουρασμένοι, οἱ λύκοι ἐπὶ μᾶλλον ἐξαγριωθέντες ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ ἵππου εἶχον ἤδη καταφθάσει τὴν ἄμαξαν. Τοῦτο βλέπων ὁ ὑπηρέτης ἐφώνησεν « Εἷς μόνος τρόπος ὑπάρχει σωτηρίας· δίδομαι ἐγὼ εἰς τοὺς λύκους διὰ νὰ μὲ φάγουν, ἐὰν θέλετε νὰ μὲ ὀρκισθῆτε ὅτι θὰ φροντίζητε ὡς πατὴρ περὶ τῆς οἰκογενείας μου· ἐν τούτῳ δὲ τῷ μεταξύ σεῖς κερδίζετε καιρὸν καὶ σώζεσθε. » Ὁ Ποδόσκης ἐδίστασε· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχεν ἐλπίς διαφυγῆς, συγκατένευσε καὶ ἐπιστήμως ὤμοσεν ὅτι, ἂν ἤθελε νὰ θυσιασθῇ, οὗτος διηνεκῶς ἤθελε φροντίζει διὰ τὴν οἰκογένειάν του. Ὁ ὑπηρέτης ἐπορεύθη εἰς τοὺς λύκους, καὶ ἐν τῷ ἅμα, ὡς ὁ ἵππος, κατεβροχθίσθη. Ὁ Κόμης ἐφθασεν εἰς τὰς πύλας τῆς Ζατόρ, ἐσώθη, καὶ διεφύλαξε τὴν πρὸς τὸ θῦμα ὑπόσχεσίν του.

Ὁ Χρόνος τοῦ Λονδίνου.

Ἡ ἔφημερίς «Χρόνος» ἐκτυποῦται 60,000 φύλλα καὶ ἀποφέρουσα, ὡς βεβαιοῦται, 100,000 λιρῶν καθαρὸν κέρδος, εἶνε ἰδιοκτησία διηρημένη εἰς 9 μετοχὰς ἀνηκούσας σήμερον εἰς πέντε πρόσωπα. Ἡ ἔφημερίς στοιχειοθετεῖται καὶ ἐκτυπῶνται ἀπὸ τῆς 11 1)2 ὥρας τῆς νυκτὸς μέχρι τῆς 6 ὥρας τῆς πρωίας, ὅτε παραδίδεται εἰς τὸ ταχυδρομεῖον καὶ ἀποστέλλεται πανταχόσε τῆς ὑψηλίου. Ἡ στοιχειοθεσία διαρκεῖ ἀπὸ τῆς 11 1)2 ὥρας μέχρι τῆς 4 1)2 τῆς πρωίας, ἡ δὲ ἐκτύπωσις τῶν 60 χιλιάδων ἀντιτύπων γίνεται ὅλη ἐντὸς μιᾶς ὥρας καὶ ἡμισείας ἤτοι ἀπὸ τῆς 4 1)2 μέχρι τῆς 6, διὰ μηχανῆς ἐπινοηθείσης παρὰ τοῦ ἄγγλου μηχανικοῦ Mac Bonald. Δέμα κυλινδρικὸν χάρτου λευκοῦ, ἐκτάσεως τριῶν ἀγγλικῶν μιλίων, τίθεται πρὸ τῆς μηχανῆς, ἥτις τὸ παραλαμβάνει, τὸ ἐκτυλίτσει καὶ ἐντὸς δευτερολέπτου τὸ ἐκδίδει ἐκτετυπωμένον καὶ εἰσιμον πρὸς διανομήν. Ὅτε τὰ παραστήματα εἶνε μεγάλα, ὁ «Χρόνος» ἀριθμεῖ 16 σελίδας· τότε δὲ ἡ μηχανὴ καταναλίσκει 40 κυλινδρικά δέματα χάρτου, ἢ χάρτην ἐκτάσεως 120 ἀγγλικῶν μιλίων ἢ 40 λευγῶν γαλλικῶν· εἷς ἀνὴρ δὲ καὶ ἐν παιδίον ἀρκούσι πρὸς ἐνέργειαν τοῦ θυμακτίου τυπογραφικοῦ μηχανήματος. Τρία χαρτοποιεῖα ἐργάζονται ἀκαταπαύστως διὰ τὸν «Χρόνον». Τὰ ἐκ τῶν Βουλῶν στενογραφήματα διαβιβάζονται εἰς τὰ γραφεῖα τῆς ἔφημερίδος νύκτα, ἀνὰ πᾶν τέταρτον τῆς ὥρας δι' ἀμαξῶν ἐπὶ τούτῳ· αἱ ψηφοροῖαι ἀναγγέλλονται εἰς τὸ γραφεῖον τῆς ἔφημερίδος ἐκ τῆς αἰθούσης αὐτῆς τοῦ Κοινοβουλίου δι' ἠλεκτρικοῦ σύρματος, καταλήγοντος εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ ἀρχιτυντάκτου. Οἱ ἐργάται τοῦ «Χρόνου» 400 ἐν ὅλῳ διαροῦνται εἰς δύο τρίματα, ὧν οἱ μὲν 200 ἐργάζονται τὴν νύκτα, οἱ δὲ 200 τὴν ἡμέραν, ἀπαρτίζουσι δὲ ἰδίαν Λέσχην ἐν τῷ καταστήματι, ἐν ᾗ ἐν τιμῇ εὐθηνυτέρᾳ εὐρίσκουσι τροφὴν καὶ ποτὰ· τοῦ κακῶς προσφερομένου ἐργάτου ἀφαιρεῖται ὁ μισθὸς καὶ δίδεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, εἰ ἔτυχεν ἔγγαμος ὢν.

Ἀποτέλεσμα τῆς νικοτιανῆς. (1).

Ὁ ἀριθμὸς τῶν παραλυτικῶν καὶ τῶν φρενοβλαβῶν ἐν Γαλλίᾳ

(1) Ἴδε καὶ σελ. 414.

αυξάνει κατ' ἀναλογίαν τῶν προσόδων τοῦ ἐπὶ τοῦ καπνοῦ φόρου. Ἀπὸ τοῦ 1812—1832 ἡ κυβέρνησις εἰσέπραττεν 28,000,000 φράγκων ἐκ τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ καπνοῦ, καὶ τὰ φρενοκομεία περιεῖχον 8,000 ἀσθενῶν. Σήμερον εἰσπράττει 180 ἑκατομμύρια, καὶ 44 χιλιάδες φρενοβλαβῶν καὶ παραλυτικῶν ὑπάρχουσιν εἰς τὰ κατάλληλα νοσοκομεία.

Συνιστῶμεν εἰς τὴν μελέτην τῶν φίλων τῆς νικοτιανῆς τὰ συμπεράσματα, ἅτινα ἐξέθεσεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ὁ κύριος Jolly. Ἡ πραγματεία του ἐπερατοῦτο διὰ τῆς ἑξῆς ἀπειλητικῆς φράσεως α' Ἡ ὑπέρμετρος χρήση τοῦ καπνοῦ, παρῆνεϊ ἀδυναμίαν τῷ ἑγκεφάλῳ καὶ τοῦ νωτιαίου μυελῶ, ὅθεν πηγάζει ἡ παραφροσύνη. »

(Ἐκ τοῦ Ἐθν. Ἡμερολ. τοῦ 1866).

Δύσις τοῦ 11ου αἰνίγματος.

Ρόδος—ὀδός—δός.

Αἶνιγμα 12ον.

Ἄν μὲ ἀποκεφαλίστῃς καὶ μὲ ἀποτραχηλίστῃς.
Εἰς φιλόσοφος ἐχάθη, ἄλλον ὁμως θ' ἀπαντήστῃς.

Περιεχόμενα.

Ἄ Ο μὴν Ἰούλιος.—2. Τὰ πραγματικὰ αἷτια τῆς καταστάσεώς μας.—3. Δημήτριος Βερναρδίνης (μετ εἰκονογραφίας).—4 Σακρῶ.—5 Περὶ δάφνης.—6 Παρεξήγησις τῶν ἑορτῶν.—7 Τὸ σοφὸν νήπιον.—8 Ἐφημερίδες ἐκδιδόμεναι καθ' ὅλον τὸν κόσμον.—9 Πνιγόμενων θεραπεία.—10 Ἡ Γραφή.—11 Σύντομος περιγραφή τῆς Ἱερουσαλήμ.—12. Θεόκριτος.—13. Τίνα τὰ μέτα δι' ὧν προκτάται ἡ εὐδαιμονία.—14. Ἀθανάσιος Χριστόπουλος (μετ εἰκονογραφίας).—15. Ἀνατροφή τῶν τέκνων παρὰ τοῖς Γότθοις.—16. Μετριοφροσύνη τοῦ Βιργιλίου.—17. Μοναδικὴ ἀφοσιώσις.—18 Ὁ Χρόνος τοῦ Λονδίνου.—19 Ἀποτελέσματα τῆς Νικοτιανῆς.—20. Δύσις τοῦ 11ου αἰνίγματος.—21. Αἶνιγμα 12ον.

Παρόραμα.

Τὰ ἐν σελ. 715 ἀπὸ τοῦ 12ου μέχρι τοῦ τελευταίου στίχου εἰσαγωγικὰ πλεονάζουσιν.